T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK) ANABİLİM DALI

MİLLETLERARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (VİYANA) ANTLAŞMASI UYARINCA SÖZLEŞMENİN İHLALİ HALİNDE ALICININ HAKLARI

Yüksek Lisans Tezi

ÖZGE CEYLAN

ANKARA-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK) ANABİLİM DALI

MİLLETLERARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (VİYANA) ANTLAŞMASI UYARINCA SÖZLEŞMENİN İHLALİ HALİNDE ALICININ HAKLARI

Yüksek Lisans Tezi

ÖZGE CEYLAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Vedat Buz

ANKARA-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK)
ANABİLİM DALI

MİLLETLERARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (VİYANA) ANTLAŞMASI UYARINCA SÖZLEŞMENİN İHLALİ HALİNDE ALICININ HAKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE CEYLAN

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. VEDAT BUZ

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ:

ADI VE SOYADI:	**İMZASI:**
PROF. DR. VEDAT BUZ	
YRD. DOÇ. HÜSEYİN CAN AKSOY	
YRD. DOÇ. UMUT VEHBİ ERKAN	

TEZ SINAVI TARİHİ: 18.05.2016

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i

KISALTMALAR CETVELİ ix

GİRİŞ 1

BİRİNCİ KISIM

VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ'NİN DÜZENLEME VE UYGULAMA ALANLARI

I. Viyana Sözleşmesi'nin Düzenleme (Maddi Uygulama) Alanı 3

A. Genel Olarak 3

B. Mal Satım Sözleşmesi 4

1. "Mal Satımı" Kavramı 4

2. Viyana Sözleşmesi'nin Uygulanmadığı Sözleşmeler 5

II. Viyana Sözleşmesi'nin Yer Bakımından Uygulama Alanı 7

A. Genel Olarak 7

B. Viyana Sözleşmesi'nin Uygulanabilmesi İçin Belirlenen Alternatif Koşullar 8

1. Tarafların İşyerlerinin Farklı Devletlerde Bulunması 8

2. Milletlerarası Özel Hukuk Kurallarının Âkit Devlet Hukukuna Atıfta Bulunması 10

C. Viyana Sözleşmesi'nin Uygulama Alanının Taraf İradeleri ile Sınırlandırılması 10

İKİNCİ KISIM

SATICININ ALICIYA KARŞI ULUSLARARASI MAL SATIM SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. Genel Olarak 12

II. Malların Teslimi ve Belgelerin Verilmesi Borcu 13

A. Malın Teslim Edilmesi Yükümlülüğü 13

1. Teslim Yeri 14

2. Teslim Zamanı 16

3. Teslim Edilecek Kişi 17

4. Teslimin Sözleşme Koşullarına Uygunluğu 17

5. Sözleşmede Öngörülen Malların Teslimi 17

B. Mala İlişkin Belgelerin Teslim Edilmesi 18

C. Malın Teslimine İlişkin Yan Yükümlülükler 19

III. Teslim Edilen Malın Sözleşmeye Uygun Olması 21

A. Genel Olarak 21

B. Maddi Uygunluk 22

1. Teslim Edilen Malın Sözleşmeye Uygunluğu 22

2. Sözleşmeye Uygunluk Konusunda CISG Standartları 23

C. Hukuki Uygunluk 25

D. Alıcının Yükümlülükleri 26

ÜÇÜNCÜ KISIM

SATICININ SÖZLEŞMEYİ İHLAL ETMESİ

I. Genel Olarak 30

II. Sözleşmenin Esaslı Biçimde İhlal Edilmesi 31

A. "Esaslı İhlal" Kavramı 32

B. Esaslı İhlalin Şartları 33

1. Sözleşmesel Yükümlülüğe Aykırı Davranış 34

2. Sözleşme Uyarınca Elde Edilmesi Beklenen Menfaatten Önemli Ölçüde Yoksun Bırakan Olumsuzluk 35

3. Sözleşmeyi İhlal Eden Taraf Bakımından Öngörülebilirlik 37

III. Türk Borçlar Hukukunda Sözleşmeye Aykırılık ve Esaslı İhlal 39

A. İfa Etmeme ve Geç İfa 39

B. İmkânsızlık 40

C. Gereği Gibi İfa Etmeme 41

DÖRDÜNCÜ KISIM

CISG UYARINCA SATICININ SÖZLEŞMEYİ İHLAL ETMESİ DURUMUNDA ALICININ SAHİP OLDUĞU HAKLAR

I. Genel Olarak 42

II. Alıcı Tarafından Satıcıya Ek Süre Verilmesi 44

III. Alıcıya Tanınan Seçimlik Haklar 45

A. İfayı Talep Etme Hakkı 46

1. Genel Olarak 45

2. Aynen İfanın Talep Edilmesi 47

a. Genel Olarak 47

b. Aynen İfa Talebinin Şartları 49

i. Sözleşmeye Aykırılık 49

ii. Sözleşmeye Aykırılığın Haksız Olması 50

iii. İfa Talebiyle Bağdaşmayan Taleplerin İleri Sürülmemiş Olması 51

iv. İç Hukuk Düzeninde Aynen İfa Kurumunun Kabul Edilmesi.... 53

v. İfanın Mümkün Olması 54

c. Aynen İfa Talebinin Hükümleri 55

d. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme 56

3. Ayıplı Malın Yenisi ile Değiştirilmesinin Talep Edilmesi 57

a. Genel Olarak 57

b. İkame Mal Teslimi Talebinin Şartları 58

i. Malın Sözleşmeye Uygun Olmaması 58

ii. Esaslı İhlal 59

iii. Bildirim Süresi 60

iv. Malların İadesi 61

c. İkame Mal Tesliminin Hükümleri 62

d. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme 63

4. Malın Onarılmasının Talep Edilmesi..... ..64

a. Genel Olarak 64

b. Onarım Talebinin Şartları 66

i. Malların Sözleşmeye Uygun Olmaması 66

ii. Makul Olma Şartı 66

iii. Makul Bildirim Süresi..... 67

c. Onarım Talebinin Hükümleri..... 68

d. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme 69

B. Bedelde İndirim Yapılmasını Talep Etme Hakkı 69

1. Genel Olarak..... 69

2. Bedel İndirimi Talebinin Şartları 71

a. Teslim Edilen Malın Sözleşmeye Aykırı Olması 72

b. Sözleşmeye Aykırılık İhbarının Yapılması 72

c. Satıcının Onarım ve Ayıbı Giderme Haklarını Kullanmamış Olması..... 73

3. Yapılacak İndirim Tutarının Hesaplanması..... 75

4. Bedel İndirimi Talebinin Kullanılmasının Diğer Seçimlik Haklara Etkisi..... 77

5. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme..... 77

C. Sözleşmeden Dönme Hakkı 78

1. Genel Olarak..... 78

2. Sözleşmeden Dönmenin Koşulları..... 80

a. Sözleşmeye Aykırılık 80

b. CISG m. 49'da Sayılan Durumlardan Birinin Mevcudiyeti 81

i. Sözleşmenin Esaslı Biçimde İhlali Üzerine Sözleşmeden Dönme 81

ii. Malların Teslim Edilmemesi Üzerine *Ek Süre* Vererek Sözleşmeden Dönme 82

c. Sözleşmeden Dönme Bildirimi 83

d. Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkının Kullanılması Gereken An 84

e. Malların İadesinin Mümkün Olması 86

3. Sözleşmeden Dönmenin Hüküm ve Sonuçları 88

4. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme 90

D. Tazminat Talep Etme Hakkı 92

1. Genel Olarak 92

2. Viyana Satım Sözleşmesi'nde Tazminat Sistemine Hakim Olan İlkeler 94

a. Tam Tazmin İlkesi 94

b. Tazminatın Zarar Miktarını Aşmaması 95

c. Öngörülebilirlik İlkesi 96

d. Kusursuz Sorumluluk İlkesi 97

3. Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkının Koşulları 97

a. Sözleşmeye Aykırılık 97

b. Zarar 98

c. Nedensellik Bağı 99

d. Sorumsuzluk Hallerinin Mevcut Olmaması 100

e. Zararın İspat Edilmesi 100

f. Ayıp İhbarında Bulunulmuş Olması 101

4. Faiz Talebi 101

5. Zarar Miktarının Hesaplanması 102

a. Somut Yöntem İle Hesaplama 102

b. Soyut Yöntem İle Hesaplama 103

6. Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması 105

a. Alıcının Zararı Azaltma Külfeti 105

b. Öngörülebilirlik 106

7. Tazminat Talebinin Alıcının Diğer Seçimlik Haklarına Etkisi 107

8. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme 108

E. Satıcının Sorumluluktan Kurtulması 110

1. Genel Olarak 110

2. Sorumluluktan Kurtulmanın Koşulları 112

a. Satıcının Kontrolü Dışında Kalan Bir İfa Engelinin Mevcudiyeti 112

b. Ortaya Çıkan Engelin Öngörülememesi 113

c. Engelin Kaçınılmaz Olması 113

d. Engelin Sözleşme İhlaline Sebep Olması 114

e. Alıcıya İhbarda Bulunulması 114

3. Aşırı İfa Güçlüğü 115

BEŞİNCİ KISIM

ALICININ SAHİP OLDUĞU HAKLAR BAKIMINDAN DİĞER ULUSLARARASI BELGELERDEKİ DÜZENLEMELER

I. Genel Olarak 116

II. Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin UNIDROIT İlkeleri (PICC) Uyarınca Alıcının Hakları 117

A. Genel Olarak 117

B. Satıcının Sözleşmeyi İhlal Etmesi 118

C. Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları 121

1. Aynen İfa Talebi 121

2. Sözleşmenin Sona Erdirilmesi 122

3. Tazminat Talebi 124

III. Avrupa Sözleşme Hukukunun İlkeleri (PECL) Uyarınca Alıcının Hakları 125

A. Genel Olarak 125

B. Satıcının Sözleşmeyi İhlal Etmesi 126

C. Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları 128

1. Aynen İfa Talebi 128

2. Sözleşmenin Sona Erdirilmesi 129

3. Bedel İndirimi Talebi 130

4. Tazminat Talebi 130

SONUÇ 132

KAYNAKÇA 134

ÖZET 146

ABSTRACT 147

KISALTMALAR CETVELİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
Art.	: Article
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CISG	: Convention on Contracts for İnternational Sale of Goods
Çev.	: Çeviren
Dn.	: Dipnot
Ed.	: Edition
f.	: Fıkra
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
m.	: Madde
no.	: Numara
PECL	: Principles of European Contract Law (Avrupa Sözleşme Hukukunun Temel İlkeleri)
PICC	: Unidroit Principles of International Commercial Contracts (Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler)
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
UNCITRAL	: United Nations Comission on International Trade Law
UNIDROIT	: Institut International pour L'Unification Du Droit Prive
vd.	: Ve devamı

GİRİŞ

Milletlerarası satımların ve ticaretin son yüzyılda artması ve uygulamada ortaya çıkan uyuşmazlıklarda hangi milletin hukukunun uygulanacağı sorunu ile karşılaşılması sebebiyle, hukuk çevreleri uzun yıllardır uluslararası platformda birçok hukuk dalının yeknesaklaştırılması üzerinde çalışmaktadırlar.

Uluslararası satım hukukunun uyumlaştırılması çabalarının en önemli sonucunu, UNCITRAL tarafından hazırlanmış olan ve 11 Nisan 1980 tarihinde 42 devlet tarafından kabul edilen Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods)[1] teşkil etmektedir[2]. Çalışmamıza konu olan bu milletlerarası Antlaşma, 99. Madde hükmü gereğince aranan on ülke onayının sağlanması ile birlikte 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir[3].

Türkiye de Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın Viyana'da yapılan görüşmelerine katılmış ve nihai metni imzalayarak kabul etmiş olmakla beraber, uzun bir süre iç hukukumuzda yürürlüğe girmesi için gerekli olan adımları atmamıştır[4]. Uluslararası ticaretin öneminin artması ve Türk ekonomisinin gelişmesiyle beraber, Viyana Satım Sözleşmesi, 14 Nisan 2009 tarihli 27200 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 11 Mart 2010 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Antlaşmaya Katılma Belgesi'nin tevdi edilmesine

---

[1] Çalışmamızın devamında Viyana Satım Sözleşmesi veya CISG olarak anılacaktır.

[2] Schwenzer, I. / Fountoulakis, C., International Sales Law, 2007, s. 21.

[3] Zeytin, Z., Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku, Ankara, 2011, s. 31.

[4] Dayıoğlu, Y., CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, İstanbul, 2010, s. 3.

karar verilmiş olup, 1 Ağustos 2010 tarihinde bu katılma belgesi tevdi edilmiştir[5]. Bunun üzerine Antlaşma, 1 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir[6]. Böylece CISG, Türk satım hukukunun bir parçası haline gelmiş olmakta ve yabancılık unsuru taşıyan milletlerarası taşınır mal satımları hususunda ortaya çıkacak uyuşmazlıklar bakımından uygulama alanı bulmaktadır[7].

Bu çalışmanın konusu, Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri uyarınca taşınır satım sözleşmesinin satıcı tarafından ihlal edilmesi durumunda alıcının sahip olduğu hukuki imkanlar olmakla birlikte, bu hususların daha kapsamlı olarak anlaşılabilmesi amacıyla, öncelikle Antlaşma'nın uygulama alanı ve satıcının sözleşmeden doğan yükümlülükleri üzerinde durulacak olup, daha sonra alıcının bu halde sahip olacağı haklar detaylı olarak incelenmeye çalışılacaktır.

---

[5] Çalışkan, Y., Uluslararası Satım Hukukunda Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul, 2014, s. 122.

[6] Çelikel, A. / Erdem, B. B., Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, 2012, s. 345.

[7] Ulusu, A.E., Milletlerarası Mal Satımına İlişkin BM Antlaşmasında ve Avrupa Borçlar Hukuku Prensiplerinde Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılmasında Öngörülebilirlik İlkesi, İstanbul, 2011, s. 91 vd.

BİRİNCİ KISIM

VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ'NİN DÜZENLEME VE UYGULAMA ALANLARI

I. VİYANA SÖZLEŞMESİ'NİN DÜZENLEME (MADDİ UYGULAMA) ALANI

A. GENEL OLARAK

Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi, adından da anlaşıldığı üzere, uluslararası taşınır mal satımlarına ilişkin maddi hukuk kurallarını düzenlemekte, yani sözleşmelerin kuruluş, ifa ve sona erme aşamaları hususlarında hükümler içermekte olup, bu sözleşmenin konusunu yalnızca uluslararası ve ticari taşınır mal satımları[8] oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Viyana Sözleşmesi'nin düzenleme alanını belirleyebilmek bakımından üzerinde durulması gereken nokta, mal satım sözleşmelerinden hangilerinin uluslararası niteliğe sahip olduğu hususudur.

Viyana Sözleşmesi (CISG) kapsamındaki ilk altı madde, Sözleşme'nin uygulama alanını belirlemektedir. Bu maddelere aşağıda kısaca değinilmiştir. Sözleşme'nin 1. maddesine göre, bu Sözleşme'nin görevi, malların uluslararası düzeyde satımı konusu ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkları çözmek olup, 2. madde hükmünde işbu Sözleşme dışında tutulan satım sözleşmesi türleri ve

[8] Toker, A.G., 11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Sözleşmesi) Uygulama Alanı, Ankara, 2005, s. 27.

satım konusu mallar sayılmıştır[9]. Viyana Sözleşmesi'nin devam maddelerinde, bu Sözleşme kapsamında uygulama alanı bulan ve bulmayan bazı hususlar belirlenmiş olup, 3, 4 ve 5. maddelerde bu konulara ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Sözleşme'nin 6. maddesinde ise, uluslararası mal satım sözleşmelerinin taraflarına olası bir uyuşmazlık çıktığında Viyana Sözleşmesi'nin uygulanmasını engelleyebilme, 12. madde hükmü saklı kalmak kaydıyla Sözleşme hükümlerinin aksini kararlaştırabilme ve sonuçlarını değiştirebilme imkanı tanınmış bulunmaktadır.

B. MAL SATIM SÖZLEŞMESİ

1. "Mal Satımı" Kavramı:

Daha önce defaten belirtildiği üzere, Viyana Satım Sözleşmesi uluslararası nitelikteki mal satım sözleşmeleri konusunda uygulama alanı bulmakta olup, Sözleşme'nin 1. Maddesinde bu husus açıkça düzenlenmiştir. Sözleşme metninin birçok yerinde ***"mal satımı"*** – ***sale of goods*** – ifadesinin kullanılmasına rağmen, Sözleşme'nin hiçbir maddesinde söz konusu kavramın tanımına ilişkin bir hüküm yer almamaktadır.

Türk hukukunda satım sözleşmesi, alıcının satış bedeli (semen) ödeme borcu altına girdiği, buna karşılık satıcının da satılan malı alıcıya teslim etme ve mülkiyeti devretme borcunu yüklendiği bir sözleşme türü olarak tanımlanmaktadır.

---

[9] Toker, a.g.e., s. 75.

Satım sözleşmesini, kısaca bir miktar para veya paranın yerine geçen ödeme araçları karşılığında satım konusu olan malın değiştirilmesi olarak tanımlamak mümkündür. İşbu tanım, Viyana Sözleşmesi'nde yer alan satım sözleşmesi kavramı için de geçerli bulunmaktadır[10].

Viyana Sözleşmesi'nde satım sözleşmesi kavramına ilişkin bir açıklama yapılmamış olmakla beraber, sözleşmedeki bazı hükümler bu kavramın unsurları hakkında fikir vermektedir. Buna göre, Sözleşme'nin 30. maddesi "Satıcının Borçları" başlığı altında düzenlenmiş olup, satıcının malları teslim etmek, bunlara ilişkin belgeleri vermek ve mülkiyet hakkını devretmek borçları altında olduğunu belirtmektedir. "Alıcının Borçları" başlıklı 53. maddede ise, satım bedelinin ödenmesi ve malların teslim alınması edimlerinin alıcıya ait yükümlülükler olduğu düzenlenmiştir[11] [12].

2. Viyana Sözleşmesi'nin Uygulanmadığı Sözleşmeler:

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. maddesinde, işbu Sözleşme'nin uygulanmayacağı satımlar tek tek belirlenmiş bulunmaktadır. Buna göre;

---

[10] Erdem, E., Uluslararası Mal Satışlarında 11 Nisan 1980 Tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Uygulama Alanı, Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler, İstanbul, 2008, s. 101.

[11] Lookofsky, J., Understanding the CISG: A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for International Sale of Goods, Third (Worldwide) Edition, Copenhagen, 2008, s. 17.

[12] Burada bahsi geçen iki madde, satım sözleşmeleri için genel kabul gören tanımın Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında da geçerli olduğunu göstermektedir. Bkz. Toker, a.g.e., s. 76.

(a) Kişisel veya ailevî ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınması; meğerki satıcı, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, malların böyle bir kullanım için alındıklarını bilmesin ve bilmesi gerekmesin;

(b) Açık artırma yoluyla yapılan satımlar;

(c) Cebri icra veya diğer kanun gereği yapılan satımlar;

(d) Menkul kıymet, kambiyo senedi ve para;

(e) Gemi, tekne, hava yastıklı taşıt veya hava taşıtı satımı;

(f) Elektrik satımı sözleşmeleri, açıkça Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerinin kapsamı dışında tutulmaktadır. Görüldüğü gibi, Viyana Sözleşmesi'nin 2. maddesi, bu Sözleşme'nin maddi uygulama alanına bir sınırlama getirmektedir[13].

Sözleşme'nin 3. maddesinde ise, *"İmal edilecek veya üretilecek malların teminine ilişkin sözleşmeler satım sözleşmesi sayılır; meğerki, bunları sipariş eden taraf imalat veya üretim için gerekli olan malzemenin esaslı bir bölümünün teminini taahhüt etmiş olsun."* denilmekle, bu tür sözleşmelerin Sözleşme kapsamında sayılabilmeleri için alıcının imalat veya üretim için gerekli olan malzemelerin esaslı bir kısmını temin etmeyi üstlenmemiş olması gerektiği düzenlenmiştir[14].

[13] Toker, a.g.e., s. 78.

[14] Dayıoğlu, a.g.e., s. 11, dn. 33.

II. VİYANA SÖZLEŞMESİ'NİN YER BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI

A. GENEL OLARAK

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması, uluslararası niteliğe sahip mal satım sözleşmelerine uygulanacak hükümler ihtiva etmektedir. Bu bağlamda önemli olan husus, söz konusu satım sözleşmesinin milletlerarası niteliğinin nasıl belirleneceği noktasında toplanmaktadır.

Viyana Sözleşmesi'nin 1. maddesinin 1. fıkrası;

"Bu Antlaşma, işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satımı sözleşmelerine,

(a) bu devletlerin âkit devletlerden olması veya

(b) milletlerarası özel hukuk kurallarının âkit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde uygulanır." hükmünü ihtiva etmekte olup, CISG'ın düzenleme alanının konusu olan satım sözleşmelerinin milletlerarası niteliğinin belirlenmesi açısından, tarafların işyerlerinin iki farklı üye Devlet sınırları içerisinde bulunması koşulunu basit bir kriter olarak getirmiştir[15].

Yukarıda bahsi geçen hüküm, Sözleşme'nin uygulanacağı satımlar bakımından birbirine alternatif iki şart daha düzenlemiştir[16]. Buna göre; uluslararası nitelikteki mal satım sözleşmesinin taraflarının işyerlerinin bulunduğu ülkeler, CISG'ın tarafı

[15] Dayıoğlu, a.g.e., s. 6, dn. 11.

[16] Toker, a.g.e., s. 31.

olmalı veya forum ülkesinin milletlerarası özel hukuk kuralları, âkit bir devletin hukukuna atıf yaparak o ülkenin hukukunu yetkili kılmalıdır.

B. VİYANA SÖZLEŞMESİ'NİN UYGULANABİLMESİ İÇİN BELİRLENEN ALTERNATİF KOŞULLAR

1. Tarafların İşyerlerinin Farklı Devletlerde Bulunması:

CISG'ın 1. maddesinin 1. fıkrası, bir satım sözleşmesine bu Anlaşma'nın uygulanabilmesi için sözleşme taraflarının işyerlerinin iki farklı âkit ülkede bulunmasını öngörmüştür. Görüldüğü gibi CISG, işyerleri iki farklı âkit ülkede bulunan taraflar arasındaki mal satım sözleşmelerinin milletlerarası nitelikte olduğunu kabul etmektedir[17].

Menkul mal satımı sözleşmesine taraf olanların işyerlerinin farklı ülkelerde bulunması koşulu, taraflar arasında akdedilen bu sözleşmenin uluslararası niteliğe sahip olmasını ve böylece işbu sözleşmeye CISG'ın uygulanabilmesini sağlayan husustur[18].

Viyana Sözleşmesi'nin bu maddesi ile, ulusal satım hukuku ve uluslararası satım hukuku birbirinden ayrılmış olup, uluslararası platformdaki menkul mal satım

---

[17] Tiryakioğlu, B., 11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sözleşmenin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları ile İlişkisi, Ankara, 1989-1990, s. 194.

[18] Atamer, Y. M., Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları, İstanbul, 2005, s. 556.

sözleşmelerine uygulanacak hukuk belirlenmiş bulunmaktadır[19]. Buna göre; taraf işyerlerinin Anlaşma'ya üye farklı ülkelerde bulunması durumunda, CISG hükümleri doğrudan uygulama alanı bulacaktır. Bu noktada ne tarafların vatandaşlığı, ne tacir olup olmadıkları, ne de sözleşmenin adî veya ticarî nitelikte olması hususlarının Anlaşma'nın uygulanmasına etkisi vardır.

CISG'ın doğrudan uygulanması hususu, menkul mal satım sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın çözümü için, Anlaşma'ya üye devletlerden birinde dava açılması halinde geçerli olacaktır. Aksi takdirde, taraf işyerlerinin farklı âkit ülkelerde bulunması şartı gerçekleşmiş olsa dahi, mahkeme Anlaşma hükümlerini uygulamakla yükümlü olmayacaktır[20].

Viyana Sözleşmesi'nin 1. maddesinin 2. fıkrasına göre de, *"Tarafların işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması olgusu sözleşmeden veya sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde gerçekleşmiş olan görüşmelerden veya verilmiş olan bilgilerden anlaşılmadıkça dikkate alınmaz."*

Yukarıda bahsi geçen madde uyarınca, menkul mal satım sözleşmesine taraf olanların farklı âkit devletlerde işyerlerine sahip olmaları hususu, sözleşmeden veya sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde gerçekleşmiş olan görüşmelerden veya verilmiş olan bilgilerden anlaşılmadığı takdirde, taraf işyerleri farklı ülkelerde bulunsa dahi Anlaşma hükümleri bu sözleşmeye uygulanamayacaktır[21].

---

[19] Toker, a.g.e., s. 32.

[20] Toker, a.g.e., s. 42.

[21] Dayıoğlu, a.g.e., s. 13.

Kanımızca CISG'ın yer bakımından uygulama alanına sınırlama getiren işbu hükmün amacı, uluslararası taşınır mal satım sözleşmesinin taraflarından birinin, akdettiği sözleşmenin Viyana Sözleşmesi'ne tâbi olacağını bilmemesi durumunda bu tarafın korunmasıdır.

2. Milletlerarası Özel Hukuk Kurallarının Âkit Devlet Hukukuna Atıfta Bulunması:

Viyana Sözleşmesi'nin 1. maddesinin 1. fıkrasında; *"Bu Antlaşma, işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satımı sözleşmelerine, bu devletlerin âkit devletlerden olması veya milletlerarası özel hukuk kurallarının âkit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde uygulanır"* denilmekle, birinci koşulun gerçekleşmediği hallerde, ancak forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarının CISG'a üye devletlerden birinin hukukuna göndermede bulunarak o ülkenin hukukunu yetkili kılması durumunda Sözleşme'nin uygulama alanı bulacağını hükme bağlamıştır[22]. Böylece, CISG'ın yer bakımından uygulama alanının mümkün olduğunca geniş tutulmaya çalışıldığı görülmektedir.

C. VİYANA SÖZLEŞMESİNİN UYGULAMA ALANININ TARAF İRADELERİ İLE SINIRLANDIRILMASI

Viyana Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre, *"Taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri*

[22] Lookofsky, a.g.e., s. 15.

değiştirebilirler." İşbu hüküm uyarınca, CISG'ın söz konusu satım sözleşmesine uygulanabilmesi için, sözleşmenin taraflarının sözleşmeden kaynaklanan bir uyuşmazlığa Viyana Sözleşmesi'nin uygulanmayacağını kararlaştırmamış olmaları gerekmektedir[23]. Bu maddeden de anlaşıldığı üzere, milletlerarası nitelikteki taşınır mal satımı sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü konusunda; sözleşme taraflarının irade serbestisi, CISG hükümlerine göre önceliğe sahip bulunmaktadır.

Sözleşme serbestisi *(contractual freedom),* hukukun genel ilkeleri arasında sayılmakta olup, Viyana Sözleşmesi'nin yukarıda zikredilen 6. maddesi ile uluslararası menkul satımı sözleşmeleri için de geçerli kılınmış bulunmaktadır.[24] Böylece sözleşmenin tarafları, tâbi oldukları devletler Anlaşma'ya üye devletler arasında olsa bile, olası bir uyuşmazlıkta geçerli olmak üzere CISG hükümlerini devre dışı bırakabileceklerdir.

[23] Huber, P. / Mullis, A., The CISG : A New Textbook for Students and Practitioners, München, 2007, s. 60.

[24] Lookofsky, a.g.e., s. 27.

İKİNCİ KISIM

SATICININ ALICIYA KARŞI ULUSLARARASI MAL SATIM SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK

Satım sözleşmesi, iki tarafa karşılıklı olarak borç yükleyen bir sözleşme türü olup; bu sözleşme ile satıcı, satılan malı alıcının ödemeyi taahhüt ettiği satış bedeli karşılığında alıcıya teslim ve malın mülkiyeti geçirme borcu altına girer. Kısaca satım sözleşmesi, bir şeyin para karşılığında verilmesi olarak da tanımlanabilir[25].

Satım sözleşmesinde satıcının borçları hususu, Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi'nde ayrı bir bölüm olarak düzenlenmiş olup, *"Satıcının Yükümlülükleri"* başlığını taşıyan II. Bölüm içerisinde 30. madde ve devamında hüküm altına alınmıştır.

Satıcının borçlarını temel olarak düzenleyen 30. madde uyarınca, *"Satıcı, sözleşmede ve bu Anlaşma'da öngörüldüğü şekilde malları teslim etmek, onlara ilişkin belgeleri vermek ve malların mülkiyetini geçirmekle yükümlüdür."* Buna göre satıcının yükümlülüklerini; malların teslim edilmesi, mallarla ilgili gerekli belgelerin

[25] 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda da satım sözleşmesinin tanımı yapılmış olup, ilgili kanunun "Özel Borç İlişkileri" başlıklı İkinci Kısmı'nın "Satış Sözleşmesi"ni düzenleyen Birinci Bölümü'nde yer alan 207. maddesi uyarınca, *"Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir."*

verilmesi ve mülkiyetin nakledilmesi olmak üzere üç ana kısımda toplamak mümkündür.

Belirtmek gerekir ki; Viyana Sözleşmesi hükümlerinin yedek hüküm niteliğinde olması sebebiyle, bahsi geçen maddede yapılan sayım, satıcıya ait asgari borçları göstermektedir[26]. Bu durumda, satım sözleşmesinin tarafları sözleşme özgürlüğü çerçevesinde başka yükümlülükler de kararlaştırabilirler.

Çalışmamızın konusunun Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile sınırlı olması sebebiyle, burada yalnızca Sözleşme'de genel olarak belirtilen yükümlülüklere değinilecektir.

II. MALLARIN TESLİMİ VE BELGELERİN VERİLMESİ BORCU

A. MALIN TESLİM EDİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Taşınır mal satımına ilişkin sözleşmenin konusu, bilindiği üzere menkul bir malın teslimidir. Bu sebeple, bir satım sözleşmesinden doğan en önemli yükümlülük, satıcı açısından bakıldığında hiç şüphesiz ki kararlaştırılan malın alıcıya teslimidir[27].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 31 ve devamı maddelerinde, satıcının asli yükümlülüğü olan malı teslim etme borcu özel olarak düzenlenmiş olmakla beraber, burada malın teslimine ilişkin olarak herhangi bir tanım yer almamaktadır. Satıcının hangi hallerde malı alıcıya teslim etmiş sayılacağını belirleyen 30 ve 31. maddeler

[26] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 58.

[27] Henschel, R. F., Conformity of Goods in International Sales, Kopenhagen, 2005, s. 65.

bağlamında; malların tesliminin, *satım sözleşmesi veya CISG'a göre malların üzerinde hak sahibi olan kişinin kullanımına bırakılması* olarak tanımlanması mümkündür[28]. Böylece görüldüğü gibi, satım sözleşmesine konu olan malın teslim edilmiş sayılabilmesi için, bu mal üzerindeki fiili hâkimiyetin alıcıya geçirilmiş olması gerekmektedir.

CISG 30 ila 35. maddeleri ele alındığında, bu hükümlerin satıcının zaman ve yer bağlamında teslim yükümlülüğünü konu edindiği görülmektedir. Buna göre, teslim borcunun ifa edilmiş olması için gereken bazı koşullar mevcuttur[29]:

- Teslimin belli bir yer ve zamanda yapılması
- Teslimin hak sahibine yapılması
- Teslimin sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde yapılması
- Teslimin sözleşmede belirlenen mallara ilişkin olarak yapılması.

1. Teslim Yeri:

Satıcının malı alıcıya teslim edeceği yer, CISG'ın 31. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

"Satıcı malları belirli başka bir yerde teslim etmek zorunda değilse, teslim borcu aşağıdaki gibidir:

---

[28] Erdem, H. E., Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Borcu, Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Editör: Yeşim M. Atamer, 1. Baskı, İstanbul, 2008, s. 107.

[29] Schlechtriem, P. / Buttler, P., UN Law on International Sales: The UN Convention on the International Sale of Goods, Berlin, 2009, s. 106.

a) satım sözleşmesi malların taşınmasını gerektiriyorsa, malları alıcıya ulaştırılmaları için ilk taşıyıcıya vermek;

b) önceki bendin kapsamına girmeyen hallerde; sözleşmenin, ferden belirlenmiş mallara veya belirli bir stoktan karşılanacak nev'en belirlenmiş mallara veya imal edilecek veya üretilecek mallara ilişkin olması ve tarafların sözleşmenin kurulduğu sırada malların belirli bir yerde bulunduğunu veya orada imal edileceğini yahut üretileceğini bilmeleri durumunda malları bu yerde alıcının tasarrufuna hazır bulundurmak;

c) diğer hallerde, sözleşmenin kurulduğu sırada satıcının işyerinin bulunduğu yerde malları alıcının tasarrufuna hazır bulundurmak." Zikredilen madde ile, tarafların sözleşme serbestisi ilkesi uyarınca aralarında teslim yerini kararlaştırabilmelerine olanak sağlanmış olup, bu durumda satıcının malı belirlenen yerde teslim etmesi gerekmektedir.

Sözleşme taraflarının böyle bir belirleme yapmamaları durumu için ise, CISG'ın ilgili maddesinde üçlü bir ayrım yapılmıştır. 31/a maddesine göre; eğer satım sözleşmesi malların taşınmasını gerektiriyor ise, satıcının teslim borcu malları alıcıya ulaştırılmaları için ilk taşıyıcıya verdiği anda ifa edilmiş sayılır[30].

CISG'ın 31/b maddesinde de, belirli mallara veya imal edilecek mallara ilişkin bir sözleşmenin mevcut olması halinde, tarafların sözleşmenin kurulduğu sırada bilmesi koşuluyla, satıcının malların bulunduğu veya üretildiği yerde teslim etme yükümlülüğü söz konusu olacaktır.

[30] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 60.

CISG 31/c hükmü, yukarıda sayılan haller dışında kalan durumlarda, satıcının sözleşme konusu malı sözleşmenin kurulduğu sıradaki işyerinde teslim edebileceğini öngörmektedir.

2. Teslim Zamanı:

CISG'ın 33. maddesine göre; *"Satıcı malları;*

(a) sözleşme ile belirlenmiş veya sözleşmeye dayanarak belirlenebilir bir tarih varsa bu tarihte;

(b) sözleşme ile belirlenmiş veya sözleşmeye dayanarak belirlenebilir bir zaman dilimi varsa, koşullardan tarih saptama yetkisinin alıcıda olduğu anlaşılmadıkça, bu zaman dilimi içinde herhangi bir anda;

(c) diğer tüm hallerde, sözleşmenin kurulmasından itibaren makul bir süre içinde

teslim etmek zorundadır."

Görüldüğü gibi, Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında malın teslim zamanının belirlenmesi hususunda da taraf iradelerine öncelik hakkı verilmiş olup, tarafların sözleşmede bu konuyu kararlaştırmaları durumunda teslim zamanı ya belirli bir tarih (m. 33/a) ya da belirli bir zaman dilimi (m. 33/b) olarak karşımıza çıkmaktadır[31].

Satım sözleşmesinin taraflarının, malın ne zaman teslim edileceğine ilişkin olarak bir belirleme yapmamaları durumunda ise, satıcının teslim borcunu ***makul bir süre*** içerisinde yerine getirmesi gerekmektedir.

[31] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 61.

3. Teslim Edilecek Kişi:

Satıcı, satım sözleşmesine konu edilen malı sözleşmede hak sahibi olarak belirlenen kişiye teslim etmekle yükümlüdür. Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, satıcı malları doğrudan alıcıya teslim eder. Alıcının malları teslim alma hakkını üçüncü bir kişiye devretmesi durumunda ise, satıcı artık teslim borcunu yetkili kılınan kişiye karşı yerine getirmesi gerekmektedir[32].

4. Teslimin Sözleşme Koşullarına Uygunluğu:

Satıcının teslim borcunu ifa etmiş sayılabilmesi için, malı sözleşmede belirlenen koşullara uygun olarak teslim etmesi şarttır[33]. Bu gereklilik, Viyana Satım Sözleşmesi'nde öne çıkan sözleşme serbestisi ilkesinin bir sonucudur. Buna göre CISG yalnızca asgari koşulları belirlemekte, taraflarsa malın teslimi için ayrıntılı düzenlemeler öngörebilmektedirler[34].

5. Sözleşmede Öngörülen Malların Teslimi:

Satıcı, doğal olarak, alıcıya sözleşmede teslim edilmesi kararlaştırılan malları teslim etmekle yükümlüdür. Bu noktada, malların türü açısından bir ayrım yapmak gerekmektedir[35].

Satım sözleşmesinin konusu olan edim, bir parça borcunun ifası ise, satıcının teslim borcunu yerine getirmiş sayılabilmesi için sözleşmede öngörülen belirli malı

---

[32] Erdem, (Teslim Borcu), s. 108.

[33] http://cisgw3.law.pace.edu

[34] Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, (Teslim Borcu), s. 109.

[35] Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, (Teslim Borcu), s. 110 – 112.

teslim etmesi gerekmektedir. Buna karşın, cins borcunun konusunu oluşturan bir malın satılması söz konusu ise, bu durumda satıcı kural olarak sözleşmede belirlenen cinse uygun bir malı alıcıya teslim etmek suretiyle borcundan kurtulabilmektedir[36].

B. MALA İLİŞKİN BELGELERİN TESLİM EDİLMESİ

Viyana Satım Sözleşmesi'nin *satıcının belgeleri teslim etme borcu*nu düzenleyen 34. maddesine göre, *"Satıcının mallara ilişkin vermesi gereken belgeler varsa, bunları sözleşmede öngörülen zamanda, yerde ve şekilde vermesi gerekir. Belgelerin erken verilmesi halinde, satıcı, belgelerin verilmesi için öngörülen ana kadar, belgelerdeki tüm sözleşmeye aykırılıkları gidermek hakkına sahiptir, yeter ki bu hakkın kullanımı alıcı için makul olmayan zahmete veya masrafa yol açmasın. Bununla birlikte alıcının bu Antlaşmaya uygun olarak tazminat talep etme hakkı saklıdır."*

Buna göre; satıcının teslim ettiği mallara ilişkin belgeleri teslim etme yükümlülüğünün olup olmadığı, varsa bu belgelerin ne zaman, nerede ve ne şekilde verileceği, taraflar arasındaki satım sözleşmesinde kararlaştırılabilir. İşbu hususlarla alakalı herhangi bir belirleme yapılmadığı durumlarda ise, taraflar arasındaki alışkanlıklar, teamüller ve m. 7/I hükmünde ele alınan dürüstlük kuralı çerçevesinde bir değerlendirme yapılması gerekmektedir[37]. Bu maddede bahsi geçen belgeler, malı

[36] Schlechtriem / Buttler, a.g.e., s. 106 vd.

[37] Schlechtriem / Buttler, a.g.e., s. 112; Bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 19.

temsil eden senetler[38] olabileceği gibi, teknik belgeler, gümrük makamları ve idare tarafından istenen belgeler gibi mala ilişkin yardımcı nitelikteki belgeler de olabilmektedir[39].

C. MALIN TESLİMİNE İLİŞKİN YAN YÜKÜMLÜLÜKLER

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 32. maddesinde, satıcının malı ve mala ilişkin belgeleri teslim etme borcunun dışında, bunlara ilişkin olarak bazı ek yükümlülükler getirildiği de görülmektedir[40]. Buna göre;

"(1) Satıcı, sözleşmeye veya bu Antlaşmaya uygun olarak, malları bir taşıyıcıya vermiş ancak mallar, üzerlerine ayırt edici bir işaret konulmak suretiyle, taşıma belgeleriyle veya başka herhangi bir şekilde açıkça sözleşmeye tahsis edilmemişse, satıcının göndermeyi alıcıya bildirmesi ve malları özel olarak belirlemesi gerekir.

(2) Satıcı, malların taşınmasını sağlamayı üstlenmiş ise, taşımanın kararlaştırılan yere kadar, koşulların gerektirdiği nakil araçlarıyla ve böyle bir naklin mutat şartlarına uygun bir biçimde gerçekleşmesi için gerekli sözleşmeleri yapmak zorundadır.

---

[38] Enderlein, F., Rights and Obligations of the Seller Under the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods, International Sale of Goods: Dubrovnik Lectures, Editörler: Petar Sarcevic & Paul Volken, Oceana, 1996, s. 152 vd.

[39] Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), 2008, s. 62.

[40] Dayıoğlu, a.g.e., s. 19.

(3) Satıcı, malların taşınması ile ilgili sigortayı yaptırmak zorunda değilse, alıcının talebi üzerine, onun böyle bir sigortayı yaptırmak için ihtiyaç duyacağı mevcut bütün bilgileri alıcıya vermek zorundadır."

Görüldüğü gibi; Viyana Satım Sözleşmesi'nde satıcıya, malların gönderilmesi borcunun söz konusu olduğu durumlar için açıkça ihbar külfeti getirilmiştir. Böylece, gönderme yoluyla gerçekleştirilen bir satım sözleşmesinde mallar, üzerlerine ayırt edici bir işaret konulmak suretiyle, taşıma belgeleriyle ya da herhangi bir şekilde açıkça sözleşmeye özgülenmemişse, satıcı göndermeyi alıcıya bildirmek ve malları özel olarak belirlemekle yükümlüdür.

Satıcının ayrıca, malların taşınması ile ilgili sigortayı yaptırmak zorunda olmadığı durumlarda, alıcının talebi üzerine, onun böyle bir sigortayı yaptırmak için ihtiyaç duyacağı mevcut bütün bilgileri, bilgi verme yükümlülüğü kapsamında alıcıya vermesi gerekmektedir. CISG'ın 32/II. maddesinden de anlaşıldığı üzere kural olarak satıcının sigorta yaptırma borcu söz konusu olmadığından, böyle bir yükümlülük ancak taraflar arasındaki sözleşmeden, teamüllerden veya uygulamalardan dolayı ortaya çıkabilmektedir[41].

Bunun yanında, gönderme borcunu ihtiva eden satım sözleşmeleri için CISG kapsamında satıcıya başka bazı borçlar da yüklenmiş bulunmaktadır. Buna göre satıcının, malın teslimine ilişkin borcunu gereği gibi ifa etmiş sayılabilmesi için, gönderme yoluyla teslim yapılacak bir sözleşmede malların taşınmasını sağlamayı da üstlenmiş ise, taşımanın koşulların gerektirdiği nakil araçlarıyla ve böyle bir naklin

[41] Atamer, (CISG), s. 174; Dayıoğlu, a.g.e., s. 20.

mutat şartlarına uygun bir biçimde gerçekleşmesi için gerekli sözleşmeleri akdetmekle yükümlüdür[42].

III. TESLİM EDİLEN MALIN SÖZLEŞMEYE UYGUN OLMASI

A. GENEL OLARAK

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın III. Kısım, II. Bölümü'nde yer alan ***"Malların Sözleşmeye Uygunluğu ve Üçüncü Kişilerin Hak veya Talepleri"*** başlıklı II. Ayrımı, 35 ila 44. maddeleri ihtiva etmekte olup, genel olarak satıcının yükümlülükleri içerisinde sözleşmeye uygun olan malların teslim edilmesi borcunu düzenlemektedir.

Bu kısımda satıcının teslim ettiği malın sözleşmeye uygunluğuna ilişkin hükümlerden başka, satıcının sözleşmeye uygun olmayan mal etmek suretiyle bu hükümleri ihlal etmesi karşısında alıcının talep hakkını kullanabilmesi için kendi üzerine düşen yükümlülükler ve bu yükümlülükleri yerine getirmemesine bağlanan hukuki sonuçlar da düzenlenmiş bulunmaktadır[43].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin yukarıda bahsi geçen bu bölümü, satıcının teslim etmekle yükümlü bulunduğu malların hangi durumlarda sözleşmeye uygunluk

---

[42] Ayrıntılı bilgi için bkz. Schlechtriem / Buttler, a.g.e., s. 110; Dayıoğlu, a.g.e., s. 20.

[43] Flechtner, H. M., Malların Sözleşmeye Uygunluğu, Üçüncü Kişilerin Talepleri ve Alıcının İhlal Bildirimi, Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul, 2008, s. 163.

sağlayacağına ilişkin hükümler içermesi sebebiyle, doktrinde en sık irdelenen ve atıfta bulunulan kısım olarak karşımıza çıkmaktadır[44].

B. MADDİ UYGUNLUK

1. Teslim Edilen Malın Sözleşmeye Uygunluğu:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 35. maddesinin 1. fıkrasına göre; *" Satıcı, miktarı, kalitesi ve türü sözleşmede öngörülen malları, sözleşmede belirtilen paket veya muhafaza içinde teslim etmek zorundadır."* Bu durumda, satıcı tarafından teslim edilen malın miktar, kalite ve tür bakımından sözleşmeye uygunluğu hususunda sözleşme hükümlerinde yer alan özellik ve tanımların öncelikle gözetilmesi gerekmektedir[45].

Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında, satım konusu maldaki maddi ayıplara ilişkin olarak yalnızca *"satılanın sözleşmeye uygun olması"*[46] prensibinden hareket

---

[44] Schlechtriem / Buttler, a.g.e., s. 113.

[45] Özsunay, E., 1980 Tarihli 'Uluslararası Mal Satımı Sözleşmeleri Hakkında Viyana Anlaşması (CISG) ve Türk Teşebbüslerinin Taraf Olduğu Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Üzerindeki Yansımaları, İBD 78/3, 2004, s. 927; Dayıoğlu, a.g.e., s. 22; Schlechtriem, P., Uniform Sales Law: The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Volume 9, Vienna, 1986, (Editörler: Peter Doralt, Helmut H. Haschek), s. 67. Ayrıntılı bilgi için bkz. Schlechtriem, P. / Schwenzer, I., Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG), 1st. English Edition, Oxford 1998, Art. 35 para. 6, dn. 16a.

[46] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 63.

edilmiş olup, Antlaşma maddelerinde "tekeffül" kurumu özel olarak düzenlenmemiştir[47].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin yukarıda bahsi geçen 35. maddesi ile satıcıya yüklenen borçları dört ana başlıkta toplamak mümkündür. Buna göre; satıcının teslim ettiği malların miktarı, kalitesi ve türü satım sözleşmesinde kararlaştırılanlara uygun olmak zorunda olup, bununla birlikte, bu malların paketlenmesi ve tertiplenmesi de sözleşmede belirtilen şekilde yapılmalıdır.

2. Sözleşmeye Uygunluk Konusunda CISG Standartları[48]:

Uygulamada bir satım sözleşmesinin tarafları, aralarında akdedilen sözleşmede teslim edilecek malın bütün özelliklerini nadiren kararlaştırırlar[49]. Bu sebeple Viyana Satım Sözleşmesi, tarafların bu hususları sözleşme ile açık veya örtülü olarak belirlemedikleri durumlarda uygulanmak üzere yardımcı nitelikteki bazı standartlar belirlemiş bulunmaktadır.

CISG'ın 35. maddesinin 2. fıkrasına göre; taraflarca aksi kararlaştırılmadığı takdirde, mallar ancak aşağıdaki hallerde sözleşmeye uygun sayılırlar:

---

[47] Bu durumun esas sebebi olarak, Antlaşma'nın bütününe hakim olan *common law* uygulaması gereğince, ulusal hukuklarda yer alan "tekeffül" kavramından uzak durma eğilimi gösterilebilir. Zira CISG'ın uluslararası karakterini korumak ve böylece satım hukuku konusunda yeknesak kurallar oluşturmak bakımından ulusal satım hukuklarında kullanılan terminolojiden kaçınmak önem taşımaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Flechtner, (Malların Sözleşmeye Uygunluğu), s. 166 vd.

[48] Ayrıntılı bilgi için bkz. Schlechtriem / Buttler, a.g.e., s. 115.

[49] Schlechtriem / Buttler, a.g.e., s. 115.

(a) aynı türden malların mutat olarak tahsis edildiği kullanım amacına uygun iseler;

(b) sözleşmenin kurulması esnasında açıkça veya zımnen satıcıya bildirilen her türlü özel kullanım amacına uygun iseler; meğerki koşullardan, alıcının, satıcının bilgisine ve değerlendirmesine güvenmediği veya güvenmesinin makul olmadığı anlaşılsın;

(c) satıcının alıcıya örnek veya model olarak sunduğu malların kalitesine sahip iseler;

(d) ilgili türden mallar için mutat sayılan şekilde veya böyle mutat bir şeklin var olmadığı hallerde, malın muhafazası ve korunmasına uygun olan şekilde paketlenmiş iseler."

Görüldüğü gibi; Viyana Satım Sözleşmesi, tarafların aksini açıkça kararlaştırmadıkları takdirde, satım sözleşmesine konu malların hangi durumlarda sözleşmeye uygun kabul edileceklerini ve hangi hallerde ayıplı sayılacaklarını, bu malların kalitesi ve paketlenmesine ilişkin bazı yükümlülükler belirlemek suretiyle dört bent olarak düzenlemiştir[50].

35. maddenin 3. fıkrası hükmünde, alıcının yukarıda belirtilen ayıpları sözleşmenin kurulduğu anda bilmesi veya bilebilecek durumda olması halinde, satıcının bu ayıplardan sorumlu tutulmayacağı düzenlenmiştir[51].

---

[50] Flechtner, (Malların Sözleşmeye Uygunluğu), s. 166-167.

[51] CISG m. 35/III: *"Alıcının sözleşmenin kurulması anında bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı sözleşmeye aykırılıklardan satıcı, fıkra 2'nin (a) ilâ (d) bendleri çerçevesinde sorumlu değildir."*

C. HUKUKİ UYGUNLUK

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 41 ve 42. maddeleri, sözleşme konusu malın sözleşmeye uygun sayılabilmesi için malın taşımaması gereken özellikleri düzenlemiştir[52].

41. madde hükmü uyarınca; *"Satıcı, üçüncü kişilerin her türlü hak ve taleplerinden ari mallar teslim etmek zorundadır, meğerki, alıcı bu hak ve taleplere konu malları almayı kabul etmiş olsun. Bununla birlikte, bu hak veya talep sınaî ya da diğer bir fikrî mülkiyete dayanmaktaysa, satıcının borcu 42. maddeye tabidir."*

CISG'ın yukarıda belirtilen 41. maddesi, genel olarak üçüncü kişilerin mala ilişkin ayni ve şahsi hakka dayanan taleplerini düzenlemektedir. Buna göre, satıcı tarafından teslim edilecek malın üzerinde; intifa, rehin, önalım hakları veya üçüncü kişilerin başkaca hakları bulunmamalı, bu mallar herhangi bir devir engeli ile karşılaşmamalıdır[53]. Kanımızca bu hükmün amacı, üçüncü bir kişinin sözleşme konusu mal üzerinde sahip olduğu hakkının, alıcının bu malı kullanma, ondan yararlanma ve mal üzerinde tasarruf etme haklarını ortadan kaldırmasını veya sınırlandırmasını engellemektir[54].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 42. maddesine göre de;

---

[52] Sert, S., Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları, İstanbul, 2013, s.127.

[53] Sert, a.g.e., s. 127.

[54] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Sert, a.g.e., s. 128 vd.

"(1) Satıcı, üçüncü kişilere ait sınaî veya diğer bir fikrî mülkiyete dayanan ve sözleşmenin akdedilmesi sırasında bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı hak veya taleplerden ari mallar teslim etmek zorundadır, şu şartla ki, hak ya da talep,

(a) malların yeniden satılacağı veya diğer bir şekilde kullanılacağı devletin hukukuna göre mevcut olan bir sınaî veya fikrî mülkiyete dayansın ve taraflar sözleşmenin kurulması sırasında malların bu devlette yeniden satılacağını veya kullanılacağını hesaba katmış olsun; veya

(b) bunun dışındaki her halde, alıcının işyerinin bulunduğu devletin hukukuna göre mevcut olan bir sınaî veya fikri mülkiyete dayansın.

(2) Satıcının fıkra 1 uyarınca yükümlülüğü,

(a) sözleşmenin kurulduğu anda alıcının hakkı ya da talebi bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı halleri; veya

(b) hak ya da talebin, alıcının, satıcının kullanımına sunduğu teknik çizim, tasarım, veya başkaca veriden kaynaklandığı halleri kapsamaz."

Yukarıda zikredilen madde hükmü uyarınca, satıcı üçüncü kişilerin her türlü fikrî ve sınaî haklarından arınmış mallar teslim etmekle yükümlüdür[55].

D. ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 38. maddesi, ayıplı mal teslimine ilişkin olarak alıcıya yüklenen muayene ve ihbar külfeti kurumlarını düzenlemektedir. Buna göre; *"Alıcı, malları, koşulların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içerisinde muayene etmek veya ettirmek zorundadır*.

[55] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 65.

Sözleşme, malların taşınmasını gerektiriyorsa, muayene, malların varma yerine ulaşması sonrasına ertelenebilir.

Mallar alıcı tarafından, muayene etmek için yeterli imkâna sahip olmaksızın, taşıma halindeyken başka bir yere yönlendirilir veya onun tarafından başka bir yere gönderilirse ve satıcı sözleşme kurulurken böyle bir yönlendirme veya başka yere gönderme ihtimalini biliyor veya bilmesi gerekiyor idiyse, muayene, malların yeni varma yerine ulaşması sonrasına ertelenebilir."

Bu hüküm uyarınca, alıcının malı mümkün olan en kısa sürede muayene etmesi veya başka birine ettirmesi gerekmektedir. Söz konusu muayenenin nasıl yapılacağına ilişkin CISG kapsamında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, taraf iradelerinin üstünlüğü prensibi gereği, öncelikle taraflar arasındaki sözleşmenin bu konuda bir hüküm içerip içermediğine bakılması gerekmektedir.[56] Taraflar arasındaki sözleşmede bu hususa ilişkin bir belirlemenin olmadığı durumlarda ise, aralarındaki ticari teamüllere başvurulmalıdır[57].

Taraflarca üzerinde anlaşılmış bir sözleşme hükmü veya teamülün bulunmadığı hallerde, alıcının muayeneyi malların miktarına, cinsine, paketlenmesine göre yapması gerekmektedir[58]. Kısaca alıcı tarafından yapılacak muayenenin şekli, somut olayın koşullarına göre değişkenlik gösterebilir.

Alıcı, satıcı tarafından kendisine teslim edilen malları muayene ettikten sonra, bu mallarda bir sözleşmeye aykırılık saptarsa veya saptaması gerekiyorsa, bu tarihten

---

[56] Dayıoğlu, a.g.e., s. 23.

[57] Sert, a.g.e., s. 137 vd.

[58] Ayrıntılı bilgi için bkz. Sert, a.g.e., s. 137-138.

itibaren makul bir süre içinde satıcıya, sözleşmeye aykırılığı türünü de belirterek bildirmekle yükümlüdür. Aksi takdirde alıcı, bu sözleşmeye aykırılığa dayanma hakkını kaybeder (m. 39/I).

CISG'ın 39. maddesinin 2. fıkrasına göre ise; *"Her halde alıcı, malların fiilen kendisine verildiği tarihten itibaren en geç iki yıllık bir süre içinde sözleşmeye aykırılığı satıcıya bildirmezse, bu sözleşmeye aykırılığa dayanma hakkını kaybeder; meğerki, bu süre sözleşmesel bir garanti süresiyle bağdaşmıyor olsun."* Bu hüküm uyarınca, alıcının ihbar külfeti her halükârda iki yıllık hak düşürücü süreye tâbidir[59].

Türk Borçlar Kanunu'nun satım sözleşmesine ilişkin hükümlerinde de, alıcının muayene ve ihbar yükümlülüğü düzenlenmiştir. İlgili kanunun 223. maddesi uyarınca; alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılanda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır.

Borçlar Kanunu'nun ilgili maddesinin 2. fıkrasına göre, alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır. Bu noktada belirtmek gerekir ki; alıcı ayıp ihbarında bulunma külfetini yerine getirmediği takdirde, "adî bir muayene ile" ortaya çıkarılabilecek ayıplar bakımından ayıba karşı tekeffülden doğan bütün haklarını kaybeder[60]. Ancak, satılanda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılamayacak bir ayıp bulunması hâlinde, bu hüküm

[59] Huber, P. / Mullis, A., a.g.e., s. 162; Dayıoğlu, a.g.e., s. 24.

[60] Bu yaklaşımın, Türk-İsviçre hukukuna özgü olan, "yurttaşları bir an önce haklarını kullanmaya zorlamaya yönelik geleneğin bir uzantısı" olarak değerlendirilebileceği yönündeki açıklamalar için bkz. Bucher, E. / Buz, V., Mağdur Edilen Alıcı, Ankara, 2004, s. 145, dn. 1.

uygulanmaz [61] . Dolayısıyla; satılan maldaki ayıbın, olağan bir muayene ile anlaşılamayacağı durumlarda, alıcı muayene ve ihbar külfetini yerine getirmemiş olsa dahi, ayıba karşı tekeffülden kaynaklanan haklarını elinde bulundurmaya devam edecektir.

[61] Bu tür bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, hemen satıcıya bildirilmelidir; bildirilmezse satılan bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

SATICININ SÖZLEŞMEYİ İHLAL ETMESİ

I. GENEL OLARAK

Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi, Türk hukukuna kıyasla *"sözleşmeye aykırılık"* kurumunu daha farklı düzenlemiştir.

Antlaşma metninde; genel sözleşmeye aykırılık türleri olan imkansızlık, temerrüt, gereği gibi ifa etmeme kurumlarına[62] yer verilmemiş; bu haller tek bir *"sözleşmeye aykırılık"* başlığı altında toplanmıştır. Böylece Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmenin ihlali sebeplerine ilişkin bir ayrım yapma yoluna gitmeyerek yeknesak bir sözleşmeye aykırılık sistemi kurmuştur[63].

---

[62] Türk-İsviçre hukukunun da içinde bulunduğu Kıta Avrupası sisteminde, sözleşmeye aykırılık türleri, sebeplerine göre bazı ayrımlara tabi tutulmuştur. Türk Borçlar Kanunu'naun ilgili hükümlerine de hakim olan bu ayrıma göre; objektif ve subjektif imkansızlık, önceki ve sonraki imkansızlık, temerrüt, ayıplı ifa, geç ifa, aliud ifa, eksik ifa durumları, sözleşme ihlalleri olarak sayılmıştır. CISG sisteminde ise, söz konusu ayrımlara gidilmemiş olup, Common Law sistemine uygun olarak yeknesak bir sözleşmeye aykırılık kurumu benimsenmiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 26 vd.; Sert, a.g.e., s. 57 vd.

[63] Dayıoğlu, a.g.e., s. 26; Ayrıntılı bilgi için bkz. Bianca, C. M. / Bonell, M. J., Commentary on the International Sales Law-The 1980 Vienna Sales Convention, Giuffré Milan 1987, Art. 45 N. 2.1.2; Sert, a.g.e., s. 57 vd.

CISG genel itibariyle *Kara Avrupası hukuk sistemi* ile *Common Law* sisteminin kaynaştırılması ile oluşturulmuş olan bir yapıyı benimsemiş olup, sözleşmenin ihlali ve ifa engellerine ilişkin hükümlerin temelinde de büyük ölçüde *Common Law* etkisi görülmektedir[64].

Hukuki olgular için yukarıda bahsi geçen ayrıma CISG kapsamında yer verilmemiş olmasına rağmen, sözleşmenin ihlaline bağlanan sonuçlar bakımından ihlalin türüne göre bir ayrım yapılmıştır. Buna göre; milletlerarası bir satım sözleşmesi satıcı tarafından ihlal edildiği takdirde Viyana Satım Sözleşmesi tarafından alıcıya tanınan hakların hangi durumlarda kullanılabileceği konusunda bir belirleme yapılmış olup, bu konu aşağıda ayrıntılarıyla incelenecektir[65].

II. SÖZLEŞMENİN ESASLI BİÇİMDE İHLAL EDİLMESİ

Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi, satıcının sözleşmeye aykırı davranması sebebiyle alıcının hangi seçimlik haklara sahip olduğunun belirlenmesi bakımından, söz konusu ihlalin esaslı olup olmamasına ilişkin bir ölçüt getirmiştir. Buna göre; alıcının sözleşmeden dönme veya malın değiştirilmesi haklarını kullanabilmesi için, sözleşmenin satıcı tarafından esaslı

[64] Atamer, Y. M., Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'ın İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış, Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul, 2008, s. 221.

[65] Bkz. Dördüncü Kısım, s. 44 vd.

biçimde ihlal edilmiş olması gerekmektedir[66]. Bunlar dışında kalan seçimlik haklar için ise, satıcının esaslı ihlali şartı aranmamaktadır.

A. "ESASLI İHLAL" KAVRAMI

Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmeye aykırılığın türlerine ilişkin bir ayrım yapmamış olmakla beraber, yeknesak bir çatı altında topladığı sözleşme ihlallerini tek bir sonuca bağlamamış olup, esaslı ihlal ve esaslı olmayan ihlal durumlarını birbirinden ayırmıştır[67].

Yukarıda da belirtildiği üzere, satıcının sözleşmeyi ***esaslı biçimde ihlal etmesi durumunda***, alıcı kendisine teslim edilen malın yenisiyle değiştirilmesini talep edebilecek veya sözleşmeden dönme hakkını kullanabilecektir. Bu noktada, CISG'ın sözleşmeye aykırılık sisteminde temel kriter olarak belirlenen ***"esaslı ihlal"*** kavramının açıklanması gerekmektedir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 25. maddesinde, ihlalin esaslı olması durumu düzenlenmiştir. Buna göre; *"Taraflardan birinin sözleşme ihlâli; diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki böyle bir sonucu sözleşmeyi*

---

[66] Koch, R., The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Pace Review of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) 1998, s. 184; Dayıoğlu, a.g.e., s. 28; Graffi, L., Case Law on the Concept of "Fundamental Breach" in the Vienna Sales Convention, International Business Law Journal, 2003, No. 3, s. 338.

[67] Sert, a.g.e., s. 61.

ihlâl eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun."

Yukarıda bahsi geçen hüküm ele alındığında da anlaşıldığı üzere; e*saslı ihlal*, satım sözleşmesi ile yüklenilen edimin, sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde ifa edilmemesi anlamına gelmektedir[68].

Doktrinde ve bazı yargı kararlarında, esaslı ihlalin muğlâk bir kavram olduğu belirtilmektedir[69]. Kanımızca yapılan bu değerlendirme isabetlidir. Zira Viyana Satım Sözleşmesi'nin esaslı ihlal durumunu düzenleyen 25. maddesi, sözleşmenin satıcı veya alıcı tarafından esaslı biçimde ihlal edildiğinin kabulü için, diğer tarafın sözleşme sonucunda beklediği durumdan önemli ölçüde yoksun kalması gerektiğini belirlemiş; ancak meydana gelecek olumsuzluğun ne ölçüde olması gerektiği sorusunu cevapsız bırakmıştır. Bu sebeple, esaslı ihlal kavramının anlaşılabilmesi için ilgili maddede belirtilen şartların incelenmesi gerekmektedir.

B. ESASLI İHLALİN ŞARTLARI

Daha önce de belirtildiği üzere, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 25. maddesi, sözleşmenin esaslı biçimde ihlal edilmiş sayılabilmesi ve dolayısıyla alıcının buna

---

[68] Sert, a.g.e., s. 62; Welser, R. / Welser, I. (Çev: Ayça Akkayan Yıldırım), Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Sözleşmeye Aykırılığı Halinde Alıcının Başvurabileceği Hukuki İmkanlar, http://www.iku.edu.tr/userfiles/20120425005438414.pdf, s. 154.

[69] Pauly, C., Concept of Fundamental Breach as an International Principle to Create Uniformity of Commercial Law, Journal of Law and Commerce, 2000, S. 19, s. 229; Ferrari, F., Fundamental Breach of Contract under the UN Sales Convention, Journal of Law and Commerce, 2006, S. 25, s. 492; Dayıoğlu, a.g.e., s. 30.

bağlı olarak bazı haklarını kullanabilmesi için bazı koşullar getirmiştir. Uluslararası bir satım sözleşmesinde esaslı ihlalin varlığından söz edilebilmesi için, bahsedilen madde hükmü gereğince;

- Sözleşmeden doğan bir yükümlülüğe aykırı hareket edilmiş olması,
- Bu aykırılığın bir olumsuzluğa sebep olmuş olması,
- Bu olumsuzluğun diğer tarafı sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakması,
- Sözleşmeyi ihlâl eden tarafın bu olumsuz sonucu öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişinin de öngöremeyecek olması gerekmektedir[70].

1. Sözleşmesel Yükümlülüğe Aykırı Davranış:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 25. maddesi uyarınca esaslı ihlal için aranan şartlardan en önemlisi, satıcının sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirmemesidir[71].

CISG burada, esaslı ihlal oluşturması bakımından asli ve tali yükümlülükler arasında herhangi bir ayrım yapmamış[72]; sözleşmede kararlaştırılmış olan veya CISG hükümlerinden kaynaklanan her türlü yükümlülüğe aykırı davranışı, sözleşme ihlali olarak değerlendirmiştir[73]. Bu noktada; sözleşmede kararlaştırılan malların veya bu mallara ilişkin belgelerin teslim edilmemesi, edimlerin sözleşmeye uygun olarak ifa

[70] Atamer, (İfa Engelleri), s. 237.

[71] Ferrari, a.g.e., s. 492.

[72] Koch, a.g.e., s. 330; Dayıoğlu, a.g.e., s. 31; Ferrari, a.g.e., s. 493.

[73] Atamer, (İfa Engelleri), s. 238.

edilmemesi, aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranılması gibi durumlar, satıcının sözleşmeyi ihlali olarak görülmektedir[74].

2. Sözleşme Uyarınca Elde Edilmesi Beklenen Menfaatten Önemli Ölçüde Yoksun Bırakan Olumsuzluk:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 25. maddesinde sözleşmenin esaslı ihlali için aranan ikinci şart; taraflardan birinin sözleşme ihlâlinin, diğer tarafı sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep olmasıdır.

Taraflardan biri için bu tür bir olumsuzluğun ortaya çıkması, bu kişinin zarara uğraması anlamına gelmemektedir[75]. Gerçekten de, "zarar" kavramı CISG'ın 74. maddesinde açıklanmış[76] bulunmakta olup, bu kavram 25. maddede bahsi geçen "olumsuzluk"tan farklıdır[77]. Viyana Satım Sözleşmesi'nin esaslı ihlali düzenleyen işbu maddesi yalnızca, sözleşmesel yükümlülüğe aykırılığın karşı taraf için olumsuz bir sonuç getirmesi koşulunu aramaktadır[78].

---

[74] Sert, a.g.e., s. 66.

[75] Atamer, (İfa Engelleri), s. 239; Sert, a.g.e., s. 67.

[76] CISG m. 74'e göre, taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâli halinde ödenecek tazminat, mahrum kalınan kâr dahil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın uğradığı zararın toplamına eşittir. Söz konusu tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz.

[77] Ayrıntılı bilgi için bkz. Bianca / Bonell, Art. 35 N. 2.1.1.1, N. 2.1.1.2.; Dayıoğlu, a.g.e., s. 31.

[78] Atamer, (İfa Engelleri), s. 239.

CISG metninde, olumsuzluk kavramına ilişkin herhangi bir tanıma yer verilmemiştir. Bununla beraber; madde hükmünden, karşı taraf nezdinde meydana gelecek olan olumsuzluğun, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak derecede olması gerektiği anlaşılmaktadır. Karşı taraf için sözleşme ile elde edilmesi umulan menfaatten yoksun kalması durumu ile kastedilen, esasen bu taraf için sözleşmeyi akdetme sebebinin ortadan kalkmasıdır[79].

Bir sözleşme akdeden taraflar, belirli bir saikle hareket eder ve bir menfaate ulaşmaya çalışırlar[80]. Taraflardan biri için işbu sözleşmenin bir anlam ihtiva etmesi için, sözleşmenin ifası ile beklenen menfaatin elde edilebilecek olması gerekmektedir. Söz konusu beklentinin karşılanması ve alıcının menfaatinin gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı veya büyük ölçüde engellendiği takdirde, sözleşmenin ilgili taraf için herhangi bir önemi kalmamaktadır[81].

Görüldüğü gibi, sözleşmeye aykırılık sebebiyle ortaya çıkan olumsuzluk, alıcının sözleşmesel menfaatlerine yöneliktir[82]. Ancak, doğal olarak satıcının alıcıya ait her türlü menfaati karşılaması gibi bir gereklilik söz konusu değildir[83]. Bu noktada dikkate alınması gereken husus; sözleşme hükümleri, taraflar arasındaki sözleşme görüşmeleri, teamüller, alışkanlıklar ve somut olayın koşullarının hangi sözleşmesel menfaatleri işaret ettiğidir[84]. Böylece alıcı tarafından önem atfedilen

---

[79] Koch, a.g.e., s. 177 vd.; Atamer, (İfa Engelleri), s. 239.

[80] Atamer, (İfa Engelleri), s. 239, dn. 77.

[81] Atamer, (İfa Engelleri), s. 240.

[82] Dayıoğlu, a.g.e., s. 32.

[83] Ferrari, a.g.e., s. 495.

[84] Nitekim 'sözleşmenin yorumu'na ilişkin CISG m. 8 / f. 3'e göre; *''Taraflardan birinin iradesini veya makul bir kişinin anlayışını tespit edebilmek için özellikle taraflar arasındaki*

sözleşmesel beklenti ve menfaatler tespit edilebilmekte olup, hangi aykırılıkların esaslı ihlal teşkil ettiği belirlenebilmektedir[85].

3. Sözleşmeyi İhlal Eden Taraf Bakımından Öngörülebilirlik:

Esaslı ihlalin mevcudiyeti için aranan bir diğer şart, sözleşmeden doğan yükümlülüğüne aykırı hareket eden tarafın, çalışmamızın konusu kapsamında satıcının, gerçekleştirdiği ihlalin alıcıyı sözleşmeden beklediği menfaatten önemli ölçüde yoksun bırakan bir olumsuzluğa yol açacağını öngörmüş olması ve aynı koşullar altında ortalama ve makul bir kişinin de öngörebilecek olmasıdır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 25. maddesine göre; satıcının, kendi gerçekleştirdiği sözleşmeye aykırılık neticesinde yukarıda bahsedilen türden bir olumsuzluğun ortaya çıkacağını öngöremediği ve aynı konum ve koşullar altındaki makul bir kişinin de öngörmesinin beklenemeyeceği durumlarda, meydana gelmiş olan ihlal esaslı niteliğe sahip olarak değerlendirilemeyecektir[86].

Satıcının, ihlali sonucunda ortaya çıkacak olan olumsuzluğu öngörüp öngörmediğinin tespit edilmesinde, Viyana Satım Sözleşmesi'nin sözleşme hükümlerinin yorumlanmasına ilişkin 8. maddesi önem taşımaktadır. Bu noktada öncelikle bakılması gereken, taraflar arasında bir belirleme yapılıp yapılmadığıdır. Eğer satım sözleşmesinde açıkça bir yükümlülüğe aykırı hareket edilmesinin esaslı ihlal teşkil edeceği kararlaştırılmış ise, bu durumda satıcının ihlalinin sonuçlarını

---

sözleşme görüşmeleri, aralarında oluşmuş alışkanlıklar, teamüller ve tarafların sonraki davranışları da dahil olmak üzere olayın ilgili tüm koşulları dikkate alınır."

[85] Ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 32.

[86] Atamer, (İfa Engelleri), s. 243, dn. 93.

öngörmüş olduğu sonucuna ulaşmak gerekecektir[87]. Viyana Satım Sözleşmesi'nde bu konuya ilişkin olarak açık bir hüküm bulunmamakla beraber, taraflar arasındaki sözleşme görüşmelerinde bir yükümlülüğe önem atfedilmiş ise, satıcı bu durumda da ihlalin olumsuz sonucunu öngörmüş sayılacaktır[88].

CISG kapsamında, sözleşmeyi ihlal eden tarafın ihlal sonucunda ortaya çıkan olumsuz sonucu öngörmesi hususunda objektif bir kritere de yer verilmiş bulunmaktadır. Buna göre; öngörünün tayininde, aynı durum ve koşullar altındaki makul bir üçüncü kişinin öngörüsü de dikkate alınacaktır[89].

Sözleşmeyi ihlal eden tarafından öngörülebilirliğin tespit edileceği zamana ilişkin olarak ise, Viyana Satım Sözleşmesi'nde herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Öğretide ağırlıklı olarak kabul edilen görüşe göre, sözleşmenin kurulduğu andaki hususların öngörülebilir olması gerekmektedir[90].

Viyana Satım Sözleşmesi'nde tarafların sorumluluğunun ölçütü olarak belirlenen esaslı ihlal, her somut olayın kendi özelliklerine göre belirlenmekte[91] olup, bu sebeple esaslı ihlal hallerini belirli durumlarla sınırlamak doğru olmayacaktır. Ancak Sözleşme'de önemli bir yer tutan esaslı ihlal kavramını somutlaştırabilmek bakımından, bu hallere bazı örnekler verilebilir. Kuşkusuz ki, sözleşmenin esaslı

---

[87] Graffi, a.g.e., s. 339; Koch, a.g.e., s. 227; Dayıoğlu, a.g.e., s. 33.

[88] Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeller, B., CISG and Unification of International Trade Law, New York, 2007, s. 89 vd.; Koch, a.g.e., s. 227 vd.

[89] CISG m. 25: *"Taraflardan birinin sözleşme ihlâli, ... esaslıdır; meğerki, böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlâl eden taraf öngörmemiş ve* ***aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun.****"*

[90] Dayıoğlu, a.g.e., s. 34, dn. 146.

[91] Pauly, a.g.e., s. 229.

surette ihlal edilmesi olarak değerlendirilebilecek ilk durum, taraflardan birinin sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüğünü ifa etmemesidir. Zira bu halde karşı taraf, sözleşmeden beklediği menfaati elde edememiş olmaktadır[92]. Yine; satım konusu malın, bölünebilir nitelikte olsa dahi, bir kısmının teslim edilmesinin alıcı için anlamlı olmaması durumunda, satıcının eksik ifası esaslı ihlal niteliği taşıyacaktır. Bir başka örnek, sözleşmenin ihlâli nedeniyle satım konusu malın kullanım alanının ortadan kalkmasıdır. Bu durumda da sözleşmenin esaslı ihlâle uğradığı açıktır[93].

III. TÜRK BORÇLAR HUKUKUNDA SÖZLEŞMEYE AYKIRILIK VE ESASLI İHLAL

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, Viyana Satım Sözleşmesi'nin aksine "esaslı ihlal" kavramına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna karşın, hukuk sistemimizde sözleşmeye aykırı davranışlar ayrı ayrı ele alınmış olup, Türk hukukunda esaslı ihlalin yerinin anlaşılabilmesi bakımından işbu ihlal türleri aşağıda incelenecektir.

A. İFA ETMEME VE GEÇ İFA

Tarafların sözleşme ile ifa edilmesini kararlaştırdıkları edimin, belirlenen süre içerisinde borçlu tarafından ifa edilmemesi durumunda, borçlunun temerrüde düşmesi söz konusu olur. Bu durumda, sözleşme esaslı surette ihlal etmiş

---

[92] Ferrari, a.g.e., s. 500; Dayıoğlu, a.g.e., s. 35 vd.

[93] Toker, a.g.e., s. 226.

sayılmaktadır[94]. Zira artık alacaklı, sözleşmeyi akdederken elde etmeyi umduğu menfaate ulaşamayacaktır. Taraflarca sözleşmede kararlaştırılan malın teslim edilmemesi veya geç teslim edilmesi durumu, CISG metni kapsamında sözleşme ihlali olarak kabul edilmiştir.

B. İMKANSIZLIK

Sözleşmenin objektif veya sübjektif bir ifa engelinin mevcudiyeti sebebiyle ifa edilemeyecek olması durumunda "imkansızlık" söz konusu olmaktadır. Bu noktada, satıcının bu ifa engelinin doğması konusunda kusurlu olup olmaması önem taşımamaktadır[95].

Türk hukuk sisteminde, objektif imkansızlık durumuna birtakım hukuki sonuçlar bağlanmıştır. Buna karşılık Viyana Satım Sözleşmesi metninde, Türk-İsviçre hukukunun aksine, imkansızlık kurumundan bahsedilmemiştir. Zira CISG sisteminde önemli olan husus, sözleşmenin esaslı biçimde ihlal edilmesi olup, yukarıda da açıklandığı üzere, sözleşmeye aykırılık halleri tek bir başlık altında toplanmıştır.

İmkansızlık sebebiyle satıcının gerçekleştirdiği sözleşmeye aykırılığın esaslı ihlal sayılabilmesi için, bu imkansızlığın objektif ve sürekli olması gerekmektedir[96]. Nitekim böyle bir durumda, sözleşmenin diğer tarafının gerçekleşmesini beklemekte olduğu menfaati yerine getirilmemiş olacaktır.

---

[94] Ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer, (İfa Engelleri), s. 247 vd.

[95] Atamer, (İfa Engelleri), s. 247.

[96] Gündoğdu, F., Birleşmiş Milletler Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Viyana Konvansiyonuna Göre İmkansızlık ve Hukuki Sonuçları, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.10, C.10, S.2, Temmuz 2011, s. 339; Sert, a.g.e., s. 76.

Görüldüğü gibi, imkansızlık sebebiyle sözleşmeye aykırı hareket edilmiş olması da, tıpkı temerrüt durumunda olduğu gibi, sözleşmenin ihlali olarak nitelendirilmektedir.

C. GEREĞİ GİBİ İFA ETMEME

Türk Borçlar Hukuku sisteminde; sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi, kötü ifa ve yan edim yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda sözleşmenin ihlali, esaslı nitelik taşımayacaktır.

Satıcı, sözleşme konusu malı teslim etmiş olmasına rağmen, eğer bu mal sözleşmede belirtilen özelliklere sahip değilse, ifanın gereği gibi yerine getirilmediği kabul edilmektedir.[97] Bu durumda alıcı, duruma göre malın yenisi ile değiştirilmesini veya onarılmasını isteyebilmektedir.

[97] Atamer, Y.M., İfa Engelleri Hukukunu Yeniden Sistematize Etmeyi Düşünmek: Borca Aykırılık Türleri Yerine Yaptırımları Esas Alan Bir Sistematik, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, 2010, s. 240.

DÖRDÜNCÜ KISIM

CISG UYARINCA SATICININ SÖZLEŞMEYİ İHLAL ETMESİ DURUMUNDA ALICININ SAHİP OLDUĞU HAKLAR

I. GENEL OLARAK

Birçok ülkenin iç hukuk sisteminde, sözleşmenin ihlaline bağlanan hukuki sonuçları ve yaptırımlarına ilişkin düzenlemeler, sözleşmeye aykırılık türlerine göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda; ulusal hukuklarda genellikle temerrüt, imkânsızlık, ayıplı ifa gibi farklı ihlal türlerinin gerçekleştirilmesi, borcun sona ermesi gibi birtakım sonuçlar doğurabilmekle beraber, karşı tarafa aynen ifa talep etme, sözleşmeden dönme, uğranılan zararların tazminini talep etme gibi haklar da sağlayabilmektedir[98].

Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi ise, ulusal hukuklardan daha farklı bir yol izlemek suretiyle, "sözleşmeye aykırılık" başlığı altında tek bir ifa engeli tipi öngörmüş olup, satıcı taşınır mal satımı sözleşmesini hangi şekilde ihlal ederse etsin, alıcının temelde aynı haklara sahip olacağını düzenlemiştir. Bu noktada belirleyici olan yegâne husus, yukarıda da açıklandığı üzere ihlalin esaslı nitelik taşıyıp taşımadığıdır.

Viyana Satım Sözleşmesi, ayrıca, menkul mal satımı sözleşmesine aykırılık durumunda karşı tarafın sahip olacağı haklar için genel bir düzenleme de yapmamış olup, satıcı ve alıcı için ayrı hükümlere yer vermiştir.

---

[98] Welser / Welser, a.g.e., s. 154.

Çalışmamızın konusu, satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi hâlinde alıcının hakları ile sınırlı olduğundan, burada alıcının sözleşmeye aykırı hareket etmesi halinde satıcının sahip olduğu haklara değinilmeyecek olup, yalnızca satıcının sözleşmeye aykırı hareket etmesi durumunda alıcının sahip olduğu hukuki imkânlar üzerinde durulacaktır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 3. Kısmı'nın 2. Bölümü'nün "Sözleşmenin Satıcı Tarafından İhlâli Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukukî İmkânlar" başlıklı 3. Ayrımı'nda yer alan 45. madde uyarınca; satıcı, sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmezse, alıcı:

(a) Madde 46 ilâ 52'de öngörülen haklarını kullanabilir.

(b) Madde 74 ilâ 77'de öngörülen tazminatı talep edebilir."

Buna göre, satıcının sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal etmesi durumunda alıcının kullanabileceği imkânlar aşağıdaki gibidir:

- Aynen ifa talep etme *(CISG m. 46/I)*
- Ayıplı ifa durumunda ikame mal teslimi talep etme *(CISG m. 46/II)*
- Malın onarılmasını isteme *(CISG m. 46/III)*
- Sözleşmeden dönme *(CISG m. 49/I)*
- Bedelde indirim talep etme *(CISG m. 50)*
- Tazminat talep etme *(CISG m. 45/I (b), m. 74-77)*

Yukarıda sayılan seçimlik hakların alıcı tarafından kullanılabilmesi için, satıcının sözleşmesel yükümlülüklerinden herhangi birini ihlal etmesi gerekmekte olup, söz konusu yükümlülüğün türü, ortaya çıkış sebebi veya satıcının kusurlu olup

olmaması hususları dikkate alınmamaktadır[99]. Aynı şekilde, seçimlik hakların alıcı tarafından kullanılması bakımından teslim edilen mallarda maddi veya hukuki uygunluğun bulunmaması da herhangi bir farklılık yaratmamaktadır[100].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 45. madde hükmünden de anlaşıldığı üzere, alıcı sözleşmenin ihlali halinde kendisine tanınan haklardan hangisini veya hangilerini[101] kullanacağı konusunda serbesttir[102].

II. ALICI TARAFINDAN SATICIYA EK SÜRE VERİLMESİ

Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmenin satıcı tarafından ihlal edilmesi durumunda alıcının sahip olduğu hukuki imkânları kullanabilmesi için satıcıya herhangi bir ek süre tanıması gerekliliğini getirmemiştir. Buna karşın alıcı, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 47/I madde hükmü uyarınca, yükümlülüklerini ifa etmesi için satıcıya makul uzunlukta ek bir süre verebilir[103].

Alıcının satıcıya böyle bir süre vermeme yolunu seçerek kendisine tanınan haklardan birini kullanması durumunda ise, CISG m. 45/III hükmü uyarınca *"Alıcı,*

---

[99] Honnold, J.O., Uniform Law for International Sales Under the 1980 United Nations Convention, The Hague, 2009, § 275; Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 45 N. 2.1.

[100] Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 46 N. 3.1.; Flechtner, H.M., Buyers' Remedies in General and Buyers' Performance – Oriented Remedies, 2005-2006, S. 25, s. 339 vd.

[101] Alıcı, tazminat talebini diğer seçimlik hakları ile birlikte kullanabilmektedir. Nitekim Viyana Satım Sözleşmesi'nin 45. maddesinin 2. fıkrası, *"Alıcı diğer hukukî imkânlardan yararlanmakla tazminat talep etme hakkını kaybetmez."* hükmüne yer vermiştir.

[102] Dayıoğlu, a.g.e., s. 38.

[103] Alıcının sözleşmeye aykırılık durumunda satıcıya bu ek süreyi tanıyabilmesi için, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46. maddesinde düzenlenen ifa talebinin koşulların mevcudiyeti gerekmektedir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 39, dn. 176.

sözleşmenin ihlâl edilmesi halinde sahip olduğu hukukî imkânlardan birine başvurduğu takdirde, satıcıya, bir mahkeme veya hakem tarafından ek süre tanınamaz."

Görüldüğü gibi; satıcının gerçekleştirdiği sözleşmeye aykırılığı giderebilmesi için alıcının ona ek bir süre vermesi zorunluluğu bulunmamaktadır[104]. Bu bağlamda alıcı, doğrudan seçimlik haklarından birini kullanma yoluna gidebilme imkânına sahip olacaktır.

III. ALICIYA TANINAN SEÇİMLİK HAKLAR

Satıcının sözleşmeye aykırı davranması neticesinde alıcının kullanabileceği seçimlik haklar, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 45. maddesinde belirlenmiştir[105]. Buna göre, sözleşmenin satıcı tarafından ihlal edilmesi halinde alıcının bazı seçimlik talep hakları bulunmaktadır. Böyle bir durumda alıcı temel olarak;

- İfaya yönelik talep haklarını kullanabilir (CISG m. 46-52). Bu kapsamda alıcı;
  - Aynen ifa talep edebilir.
  - İkame mal teslimini talep edebilir.

[104] Honnold, a.g.e., § 278.

[105] Daha önce de değinildiği üzere, CISG m. 45 uyarınca; satıcı, sözleşmeden veya Viyana Antlaşması'ndan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmezse, alıcı bu Antlaşmanın 46 ilâ 52. maddelerinde öngörülen seçimlik haklarını kullanabilmekle birlikte, uğradığı zararların tazminini de talep edebilir. Bu noktada alıcı, diğer hukukî imkânlardan yararlanmış olsa bile, satıcıdan tazminat talep etme hakkını yitirmemektedir.

- Ayıbın giderilmesini talep edebilir.
- Bedel indirimi yapılmasını talep edebilir.
- Sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.
- Tazminat talep edebilir.

Çalışmamızın esas konusunun, sözleşmenin ihlali halinde Viyana Satım Sözleşmesi uyarınca alıcıya tanınan haklar olması sebebiyle, CISG sisteminde alıcı lehine belirlenen seçimlik haklar, aşağıda ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

A. İFAYI TALEP ETME HAKKI

1. Genel Olarak:

Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında, satıcının menkul satım sözleşmesini ihlal ettiği durumlar için alıcıya verilmiş olan ilk seçimlik hak, 46. madde hükmünde düzenlenen "*ifayı talep etme hakkı*"dır. Bu kapsamda alıcı, sözleşmeye aykırı davranan satıcıdan kural olarak yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilmektedir.

CISG metninde genel eğilim *Common Law* sisteminin takip edilmesi yönünde olmakla beraber, sözleşmeye aykırılığın asli yaptırımının tazminat olarak değil de ifa talebi biçiminde öngörülmesi, Antlaşma'nın bazı hükümlerinde bu sistemden sapılarak farklı düzenlemelere gidildiğini göstermektedir[106].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin yaptırım sistemi, sözleşmenin mümkün olduğunca ayakta tutulması suretiyle satım sözleşmesinin sona erdirilmesi yoluna ancak en son

[106] Honnold, a.g.e., § 194; Sert, a.g.e., s. 171.

çare olarak başvurulması temeline kurulmuş bulunmaktadır[107]. Böylece alıcı, sözleşmenin ihlal edilmesi durumunda satıcı tarafından yükümlülüklerinin yerine getirilmesini talep etme hakkını kullanabilmektedir[108].

Sözleşmeye aykırılığın ortaya çıktığı durumda alıcı, ifa talep etme imkânı kapsamında üç tür seçimlik hakka sahip bulunmaktadır. Buna göre alıcı;

- Aynen ifa
- Ayıplı malın yenisi ile değiştirilmesi
- Ayıplı malın tamir edilmesi suretiyle ayıbın giderilmesi

hususlarından birini, sözleşmeyi ihlal eden satıcıdan talep edebilecektir.

2. Aynen İfanın Talep Edilmesi:

a. Genel Olarak:

Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi, daha önce de belirtildiği üzere, uluslararası nitelikte yeknesak bir satım hukuku oluşturmayı hedeflemekte olup, birçok devletin ulusal hukuklarını birleştirme yolunda en çok zorlanılan aşama, alıcının aynen ifayı talep etmesi

---

[107] Huber, P., CISG-Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları (Çev: Başak Başoğlu), Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul, 2008, s. 268.

[108] Bu husus, CISG sisteminde aynı zamanda *ahde vefa (pacta sund servanda)* ilkesinin de benimsenmiş olduğunu göstermekte olup, âkit tarafların sözleşme ile yüklendikleri edimleri ifa etmeleri gerektiği prensibine dayalı bir yaptırım sistemi kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 46 N. 2.1.1.; Dayıoğlu, a.g.e., s. 42.

hususunun düzenlenmesi olmuştur[109]. Bu durumun sebebi, *Common Law* sistemini benimsemiş olan ülkelerin iç hukukları uyarınca, sözleşmenin ihlali durumunda başvurulacak ilk imkân ***tazminat*** talep etmek iken; *Kara Avrupası Hukuk* sisteminde bu ilk seçimlik hakkın ***aynen ifa*** kurumu olarak düzenlenmesidir[110].

Viyana Satım Sözleşmesi'ne taraf olmakla beraber ulusal hukukları aynen ifa talep edebilme imkânını tanımayan devletlerin mevcut olması sebebiyle, CISG m. 28 hükmü[111] ile aynen ifayı isteyebilme yetkisi, o devletin iç hukukunun bu kurumu tanıması şartına bağlanmış bulunmaktadır[112].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46. maddesinin aynen ifa talebini düzenleyen 1. fıkrasına göre; *"Alıcı, satıcıdan yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu talebiyle bağdaşmayan bir hukukî imkândan yararlanmış olsun."* Bu hüküm uyarınca alıcı, satım sözleşmesinde kararlaştırılan malın ve/veya bu mallara ilişkin belgelerin kendisine teslim edilmesini talep edebilecektir[113]. Burada zikredilen CISG m. 46/I, sözleşmenin kurulması aşamasında doğan ve bu sözleşme ile üstlenilmiş

---

[109] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 69.

[110] Anglo-Amerikan Hukuk Sistemini benimseyen ülkeler, başlıca hukuki imkân olarak zararın tazminine ilişkin talepleri belirlemekte olup, alıcının ifayı talep etmesi imkânının, yalnızca özel durumlarda kullanılabileceğini kabul etmektedirler. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Welser / Welser, a.g.e., s. 156.

[111] CISG m. 28 uyarınca, *"Antlaşma hükümleri uyarınca taraflardan biri diğer tarafın belirli bir yükümlülüğü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi ancak, bu Antlaşmanın uygulama alanına girmeyen benzer satım sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek olması halinde mümkündür."*

[112] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 69.

[113] Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Kastely, A.H., The Right to Require Performance in International Sales: Towards an International Interpretation of the Vienna Convention, Washington, 1988, S. 63, s. 612.

olan yükümlülüklerin ifasına ilişkin asli talebi düzenlemekte olup, genel nitelikte bir kuraldır.

b. Aynen İfa Talebinin Şartları:

CISG m. 46/I uyarınca; alıcı, satıcıdan yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu talebiyle bağdaşmayan bir hukukî imkândan yararlanmış olsun. İşbu hüküm incelendiğinde, alıcının satıcıdan aynen ifayı talep edebilmesi için bazı şartların mevcudiyetinin gerektiği görülmektedir.

i. Sözleşmeye aykırılık:

Viyana Satım Sözleşmesi metni uyarınca, alıcının ifa talep edebilmesinin ilk koşulu, satıcı tarafından gerçekleştirilmiş olması gereken sözleşmeye aykırılıktır. "Sözleşmeye aykırılık" kavramının tanımına ilişkin olarak CISG kapsamında herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Sözleşmeye aykırılık kurumunu, temelde taraflardan birinin sözleşme ile kararlaştırılmış olan ve kendisine yüklenen edimi ifa etmemesi olarak tanımlamak mümkündür[114] [115].

Viyana Satım Sözleşmesi uyarınca, alıcının aynen ifayı talep edebilmesi hususunda satıcının gerçekleştirmiş olduğu sözleşme ihlalinin hangi yükümlülüklere ilişkin olduğu[116] veya ihlalin sürekliliği önem taşımamaktadır.

---

[114] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 68, dn. 124.

[115] Bkz. Üçüncü Kısım, s. 29-40.

[116] Viyana Satım Sözleşmesi ile Türk Borçlar Kanunu'nda satım sözleşmesine ilişkin olarak getirilen kurallar arasındaki en önemli fark, sözleşmeye aykırılık durumunda ortaya çıkmaktadır. Türk Borçlar Kanunu, sözleşmenin ihlaline bağlanan sonuçlar bakımından

ii. Sözleşmeye aykırılığın haksız olması:

Satıcının gerçekleştirdiği sözleşme ihlali neticesinde alıcının kendisine tanınan hakları kullanabilmesi için, bu sözleşme ihlalinin haksız olması gerekmektedir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 71. maddesine göre; *"Taraflardan biri, sözleşmenin kurulmasından sonra, karşı tarafın;*

(a) ifa veya ödeme kabiliyetindeki ciddi bir yetersizlik nedeniyle, veya

(b) sözleşmeyi ifaya hazırlanmasındaki veya sözleşmenin ifası sırasındaki davranışları nedeniyle

yükümlülüklerinin esaslı bir kısmını ifa etmeyeceğinin anlaşılması durumunda, kendi yükümlülüklerinin ifasını askıya alabilir." Bahsi geçen madde uyarınca, taraflardan birinin borçlarını yerine getirmeyeceğinin anlaşılması durumunda, diğer taraf da kendi borçlarının ifasını askıya alabilme imkânına sahiptir.

Yukarıdaki durumda, satıcının sözleşme ile kararlaştırılmış olan borcunu ifa etmemesi, haksız bir sözleşmeye aykırılık hali oluşturmayacaktır[117]. Aynı şekilde, satıcının üstlendiği edimin ifasının, alıcı tarafından yapılacak bir ön ifaya bağlı

---

ihlalin türüne göre ayrı düzenlemeler getirmiştir. Buna karşın, daha önce de açıklandığı üzere, Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmeye aykırılık türleri ile ilgili bir ayrım yapmamış olup, bunları tek bir *"sözleşmenin ihlali"* kurumu altında birleştirmiştir. Bu noktada Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmeye aykırılığın sonucunda uygulanacak yaptırım için belirleyici kriter olarak *"esaslı ihlal"* kavramına yer vermiştir. Alıcının sahip olduğu hukuki imkânlardan bazıları için sözleşmenin esaslı biçimde ihlal edilmiş olması gerekirken; aynen ifa talebinin kullanılabilmesi için ihlalin esaslı olması şartı aranmamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 68.

[117] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 69, dn. 126.

olması veya satıcının sözleşmeye aykırı davranışına alıcının fiilinin sebep olması[118] hallerinde de, satıcı tarafından yapılan sözleşme ihlali haklı sayılacaktır[119].

Daha önce de değinildiği üzere, ortaya çıkan sözleşmeye aykırılığın haksız olmaması durumunda, alıcı aynen ifa talep etme hakkına sahip olamayacaktır.

iii. İfa talebiyle bağdaşmayan taleplerin ileri sürülmemiş olması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46. maddesinin aynen ifa talebini düzenleyen 1. fıkrası[120] uyarınca, alıcının satıcıdan aynen ifa talebinde bulunabilmesi için, ifa talebiyle bağdaşmayan bir talepte bulunmamış olması gerekmektedir.

Alıcının aynen ifa talebiyle bağdaşmayan haklar kapsamında üç tür imkân söz konusudur[121]. Bunlar; alıcının sözleşmeden dönerek sözleşme ilişkisini sona erdirmesi, teslim edilen malı kabul ederek bedelde indirim yapılmasını talep etmesi veya aynen ifa talebiyle bağdaşmayan bir tazminatı talep etmesi halleridir.

---

[118] Nitekim CISG m. 80'de; *"Bir taraf, diğer tarafın yükümlülüklerini ifa etmemesine, bu ifa etmeme durumu kendi eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklandığı ölçüde dayanamaz."* denilmektedir. Buna göre alıcı, kendi fiili veya ihmali sebebiyle ortaya çıkan bir ifa etmeme durumunda, Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında kendisi lehine belirlenen imkânları kullanamamaktadır.

[119] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 69.

[120] CISG m. 46/I:

"Alıcı, satıcıdan yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu talebiyle bağdaşmayan bir hukukî imkândan yararlanmış olsun."

[121] Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Honnold, a.g.e., § 282; Enderlein, a.g.e., s. 189.

- **Sözleşmeden dönme:**

Satıcının sözleşmeye aykırılığı neticesinde alıcı, CISG m. 81'e dayanarak sözleşmeden dönme beyanında bulunmuş ise, artık aynen ifa talebinde bulunamayacaktır. Zira alıcının sözleşmeden dönmesi ile taraflar borçlarından kurtulmakta olup, böylece alıcı, bu sözleşmeden doğan borçlarını ifa etmeyeceğini ve satıcının edimini kabul etmeyeceğini beyan etmiş olmaktadır[122].

- **Bedel indirimi talep etme:**

Alıcının, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 50. maddesinde[123] düzenlenmiş olan bedel indirimi talep etmesi durumunda da, aynen ifa talebinde bulunma hakkı ortadan kalkmaktadır[124]. Bu halde alıcı, satıcı tarafından teslim edilen ve fakat sözleşmeye uygun olmayan malı o şekliyle kabul etmekte olup, alıcının aynı zamanda aynen ifayı talep etmesi zaten anlamlı olmayacaktır[125].

- **Aynen ifa ile bağdaşmayan tazminatın talep edilmiş olması:**

Alıcı tarafından, satıcının sözleşmede kararlaştırılmış olmasına rağmen ifa etmediği ediminin yerine, sözleşmeden dönülmeksizin tazminat talep edilmesi durumunda, artık aynen ifa talebi ileri sürülemeyecektir[126].

---

[122] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 70.

[123] CISG m. 50'ye göre; malların sözleşmeye uygun olmaması durumunda semen ödenmiş olsun veya olmasın alıcı semeni, fiilen teslim edilen malların teslim anındaki değeri ile sözleşmeye uygun malların aynı andaki değeri arasındaki farkla orantılı olarak indirebilir.

[124] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Honnold, a.g.e., § 282; Enderlein, 1996, s. 189.

[125] Baş, E., Satım Hukukunda Aynen İfa Talebinin Birincil Yaptırım Olması Sorunu (Specific Performance as Primary Remedy in Sales Law?), Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, İzmir, 2013, s. 634.

[126] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 70.

iv. İç hukuk düzeninde aynen ifa kurumunun kabul edilmesi:

Alıcının aynen ifa talep etme hakkını kullanabilmesi için gereken bir diğer şart, aynen ifa talebinin ileri sürüldüğü devletin iç hukuk sisteminde böyle bir imkânın tanınmış olmasıdır. Viyana Satım Sözleşmesi'nin 28. maddesi uyarınca, *"Antlaşma hükümleri uyarınca taraflardan biri diğer tarafın belirli bir yükümlülüğü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi ancak, bu Antlaşmanın uygulama alanına girmeyen benzer satım sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek olması halinde mümkündür."*

Yukarıda zikredilen hükme göre, alıcı tarafından aynen ifanın talep edilebilmesi, aynen ifanın yapıldığı ülkenin hukuk düzeninde bu talebin kabul edilmiş olmasına bağlıdır[127]. Viyana Satım Sözleşmesi'nin aynen ifa konusunda iç hukuk def'ini düzenleyen bu hükmünün uygulanması esnasında karşımıza bazı sorunlar çıkabilmektedir. Bu durumlardan en önemlisi, aynen ifa talebine ilişkin bir karar verilirken hangi hukuk düzeninin uygulama alanı bulacağı hususudur. Bu noktada öncelikle, tarafların sözleşmede kararlaştırarak yetkili kıldıkları bir hukuk düzeni olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Taraflar arasında bu konuya ilişkin olarak bir belirleme yapılmamış olması durumunda ise, alıcının işyerinin bulunduğu devletin hukukundaki ifa talebi düzenlemelerinin dikkate alınması söz konusu olacaktır[128].

---

[127] Sert, a.g.e., s. 176-177. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Flechtner, (Buyers' Remedies), s. 342.

[128] Sert, a.g.e., 177.

Daha önce de belirtildiği gibi, Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında, aynen ifayı nadiren kabul eden *Common Law* sistemi benimsenmiş olmasına rağmen, Antlaşma metninde ifa talebi, alıcının sahip olduğu hukuki imkanlar içerisinde asli bir hak olarak düzenlenmiştir. Bu durum, bazı *Common Law* çevrelerinde tartışmalar yaratmış olup[129], bunun üzerine bahsi geçen 28. madde düzenlemesi sayesinde bu sistem ile Kara Avrupası hukuk sistemi arasında ortak ve uzlaştırıcı bir yol oluşturulmak istenmiştir[130].

Viyana Satım Sözleşmesi metnindeki bu uzlaşmacı yaklaşıma karşın, uygulamada bu düzenlemenin çok fazla etkisinin olmadığı belirtilmektedir[131]. Bu durumun esas sebebi ise, günümüzde gerçekleştirilen uluslararası satımlardaki sözleşmeye aykırılık hallerinde, alıcının genellikle aynen ifayı talep etme yolunu tercih etmeyerek bu malı başka bir satıcıdan temin etme yolunu seçmeleridir[132].

v. İfanın Mümkün Olması:

Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerinde açık bir düzenleme bulunmamakla beraber, bazı hukukçular tarafından imkansızlık durumunda da aynen ifanın talep edilememesi gerektiği görüşü savunulmaktadır[133]. Kanımızca da, alıcı tarafından satıcıya karşı aynen ifa talebinin ileri sürülebilmesi için, ifanın mümkün olması gerekmektedir. Zira sözleşme konusu malın teslim edilmesinin imkansız olduğu

---

[129] Kastely, a.g.e., s. 624 vd.

[130] Ayrıntılı bilgi için bkz. Schlechtriem, P. / Schwenzer, I., Oxford, 1998, Art. 26 N. 3; Dayıoğlu, a.g.e., s. 44.

[131] Honnold, a.g.e., § 199; Dayıoğlu, a.g.e., s. 44.

[132] Dayıoğlu, a.g.e., s. 44; Ayrıntılı bilgi için bkz. Schlechtriem, (Uniform Sales Law), s. 61.

[133] Huber, a.g.e., s. 274. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 44, dn. 197.

durumlarda, alıcının aynen ifa talebinde bulunmasının herhangi bir anlamı olmayacaktır. Böyle bir durumda alıcının, Viyana Satım Sözleşmesi tarafından kendisine tanınan diğer seçimlik haklarından birini kullanması uygun olacaktır.

c. Aynen İfa Talebinin Hükümleri:

Alıcının aynen ifa talep etme hakkını kullanması durumunda, satıcı sözleşme ile üstlendiği edimi, başlangıçta yüklendiği biçimde ifa etmek durumundadır[134]. Bilindiği gibi, Türk hukuk sisteminde alıcı, satıcının temerrüde düşmesi halinde borçlarını ifa etmesini talep edebilmek için ona ek bir süre vermek veya bu sürenin verilmesini hakimden istemek durumundadır[135]. Viyana Satım Sözleşmesi'nin bu hususu düzenleyen 47. maddesinde ise, *"Alıcı satıcıya, yükümlülüklerini ifa etmesi için makul uzunlukta ek bir süre tanıyabilir"* denmek suretiyle alıcının satıcıya ek bir süre tayin edebileceği; ancak böyle bir ek süre verilmesinin zorunlu olmadığı öngörülmüştür.

Alıcının ek süre belirlemesinin ihtiyari bir husus olmasına rağmen, edimin ifası için süre vermiş olan alıcı, belirlediği bu süre doluncaya kadar kendisine tanınan

---

[134] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 70.

[135] Nitekim 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 123. maddesi, *"Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir"* hükmünü ihtiva etmekte olup, devamla 124. madde kapsamında süre verilmesini gerektirmeyecek halleri düzenlemiş bulunmaktadır. Böylece görüldüğü gibi, Türk Borçlar Hukuku sistemi, alıcının satıcı lehine böyle bir süre tayin etmesi gerektiğini öngörmektedir.

diğer imkânları kullanamayacaktır[136]. Buna karşın alıcı, satıcıdan gecikmiş ifa nedeniyle tazminat talep etme hakkını kaybetmeyecektir. (CISG m. 47 f. 2 c. 2)

d. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme:

Aynen ifa talebi, Türk Borçlar Kanunu'nun "karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler" hususunu düzenleyen 125. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre borçlu, verilen süre içinde borcunu ifa etmemişse, alacaklı her zaman borcun ifasını isteme hakkına sahiptir. Görüldüğü gibi, taraflardan birinin borcunu ifa etmeyerek sözleşmeyi ihlal etmesi halinde, karşı taraf asli olarak sözleşme konusu borcun aynen ifa edilmesini talep edebilmektedir[137].

Türk Borçlar Kanunu, Viyana Satım Sözleşmesi'nden farklı olarak, alıcının aynen ifa talep edebilmesi için bazı haller dışında satıcıya ek bir süre vermesini zorunlu kılmıştır. Borçlar Kanunu'nun 123. maddesine göre, *karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir.* Her ne kadar zikredilen hükmün lafzından, bu sürenin verilmesinin zorunlu olmadığı anlaşılabilir ise de, 124. maddede süre verilmesini gerektirmeyen

---

[136] Zira CISG m. 47/II uyarınca, *"Bu süre içinde yükümlülüklerini ifa etmeyeceği konusunda satıcıdan bir bildirim almadıkça, alıcı, bu ek süre içinde, sözleşmeye aykırılık halinde sahip olduğu hukukî imkânlardan hiçbirine başvuramaz."*

[137] Dayıoğlu, a.g.e., s. 150 ve orada dn. 784. Muaccel ve ifası mümkün olan bir borcun aynen ifasının her zaman talep ve dava edilebilir olduğu, bu talebin ileri sürülebilmesi için borçlunun temerrüde düşmüş olmasının gerekmediği yönündeki görüş için bkz. Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2015, s. 1028; Reisoğlu, S., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2010, s. 372.

durumların [138] düzenlenmiş olması, bu hükümde yer alan durumların haricinde temerrüde düşen tarafa ek süre verilmesinin zorunlu olduğu görülmektedir.

3. Ayıplı Malın Yenisi ile Değiştirilmesinin Talep Edilmesi:

a. Genel Olarak:

Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşme konusu malların satıcı tarafından alıcıya teslim edilmiş olmasına rağmen, bu malların satım sözleşmesindeki koşullara uygun olmaması durumunda alıcının sahip olacağı hukuki imkanlar bakımından ayıba karşı tekeffül kurumuna benzer[139] hükümler getirmiştir.

CISG m. 46/II uyarınca, *"Mallar sözleşmeye uygun değilse, alıcı ancak bu uygunsuzluğun sözleşmeye esaslı bir aykırılık oluşturması ve 39. madde uyarınca yapılacak bildirimle veya bildirimden itibaren makul bir süre içinde talepte bulunması halinde ikame mal teslimini isteyebilir."* Buna göre; teslim edilen malların sözleşmeyi ihlal edecek nitelikte olması halinde, bu ihlalin esaslı bir aykırılık oluşturması şartıyla alıcı, ikame mal teslimini talep edebilmektedir.

---

[138] Türk Borçlar Kanunu'nun 124. maddesi uyarınca, aşağıdaki hallerde ek süre verilmesi zorunlu değildir:

1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa.
2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa.
3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa.

[139] Welser / Welser, a.g.e., s.156.

Görüldüğü gibi, alıcının asli ifa talebi olan aynen ifayı talep edebilmesi için ihlalin türü bakımından herhangi bir şart öngörülmemiş olmasına rağmen, tali ifa taleplerinden biri olan "malın yenisi ile değiştirilmesi" talebinin kullanılabilmesi için, esaslı ihlal koşulu aranmaktadır[140].

b. İkame Mal Teslimi Talebinin Şartları:

Alıcının kendisine teslim edilen malın yenisi ile değiştirilmesini talep etme hakkına ilişkin şartlar, kural olarak aynen ifa talebinin şartları ile birbirine çok yakındır. Ancak, aynen ifa talebinin ileri sürülebilmesi için gerekli olan şartlara ilişkin olarak yukarıda ayrıntılarıyla açıklanan durumlar dışında, ikame mal talebinin özelliklerine uygun olarak ilgili madde hükmünde başka bazı koşulların gerekliliği de düzenlenmiş bulunmaktadır. Bahsi geçen koşullara aşağıda değinilmiştir:

i. Malın sözleşmeye uygun olmaması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin ikame mal teslimi talebini düzenleyen 46/II madde hükmü uyarınca, alıcının bu imkanı kullanabilmesi için, satıcının teslim ettiği malların sözleşmeye uygun olmaması gerekmektedir. Bu noktada, ayıplı ifa ve aliud ifa[141] durumları da CISG m. 46/II kapsamında değerlendirilmektedir[142].

---

[140] Bianca / Bonell, a.g.e., s. 333 vd.

[141] *Aliud ifa*, bir satım sözleşmesinin ifası sırasında satıcının alıcıya, sözleşmede teslim edilmesi taahhüt edilen maldan başka bir mal teslim etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan, H.L., Birleşmiş Milletler Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara, 2011, s. 9, dn. 49.

[142] Dayıoğlu, a.g.e., s. 45.

Satım konusu malların sözleşmeye uygunluğu, CISG'ın 35 ila 37. maddelerinde düzenlenmiş olup, bu konuya yukarıda daha ayrıntılı olarak değinilmiştir[143].

Satıcının, CISG m. 41 ve 42 hükümleri uyarınca malları üçüncü kişilerin hak ve taleplerinden ari olarak teslim etme yükümlülüğünü[144] ihlal etmesi durumunun m. 46/II kapsamında malların sözleşmeye uygun olmaması olarak kabul edilip edilemeyeceği hususu tartışmalıdır[145]. Kanımızca bu durum esaslı ihlal oluşturmakta ise, alıcı üçüncü kişilerin haklarından bağımsız olan ikame bir malın teslim edilmesini talep edebilmelidir[146].

ii. Esaslı ihlal:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46/II maddesi kapsamında alıcının kendisine teslim edilen malın yenisi ile değiştirilmesini talep edebilmesi için gerekli olan ikinci şart, sözleşmeye uygun olmama durumunun esaslı ihlal teşkil etmesidir. Satıcı tarafından sözleşmeye uygun olmayan malın teslim edilmesi suretiyle yaratılan sözleşmeye aykırılığın esaslı nitelik taşıyıp taşımadığı, CISG m. 25 hükmü[147] ile

---

[143] Teslim edilen malların sözleşmeye uygun olmaması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. yukarıda İkinci Kısım, s. 21.

[144] Üçüncü kişilerin teslim edilen mal üzerinde hak ve talepleri olması hususuna ilişkin olarak bkz. Yukarıda İkinci Kısım s. 24-26.

[145] Bu hususstaki hakim görüş, satıcının CISG m. 41 ve 42 hükümlerinde düzenlenen yükümlülüklere aykırı davranmasının, m. 46/II kapsamında "sözleşmeye uygun olmama" olarak nitelendirilemeyeceğidir. Huber, a.g.e., s. 275.

[146] Bu yöndeki görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bianca, / Bonell, a.g.e., Art. 46 N.3.1.

[147] CISG m. 25: *"Taraflardan birinin sözleşme ihlâli, diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki, böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlâl eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun."*

tespit edilebilecektir[148]. Buna göre, satıcının sözleşmeye uygun mal teslim etmemiş olması, alıcı için önemli derecede bir olumsuzluğa yol açmalıdır ki; bu malın yenisi ile değiştirilmesi talep edilebilsin.

iii. Bildirim süresi:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46. maddesinin 2. fıkrası, alıcının ikame mal teslimini talep edebilmesi için, *" 39. madde[149] uyarınca yapılacak bildirimle veya bildirimden itibaren makul bir süre içinde talepte bulunması"* gerektiğini öngörmektedir. Bu hüküm uyarınca, alıcı ayıp ihbarında bulunduğu bildirim (CISG m. 39) ile beraber veya bu ihbarı yaptıktan sonra makul bir süre içerisinde malın yenisiyle değiştirilmesi yönündeki hakkını kullanabilir[150].

CISG m. 46/II hükmü kapsamındaki "*makul süre*" kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde farklı görüşler söz konusudur. Bir grup yazara göre, bu hakkın kullanıldığına ilişkin bildirim süresi iki hafta gibi bir süre olarak belirlenmelidir[151]. Bir diğer görüşe göre ise, bahsi geçen bildirim süresinin daha

---

[148] Sözleşmenin esaslı surette ihlaline ilişkin olarak bkz. Yukarıda Üçüncü Kısım s. 38 vd.

[149] CISG m. 39: *"(1) Alıcı, bir sözleşmeye aykırılık saptadığı veya saptaması gerektiği tarihten itibaren makul bir süre içinde satıcıya, sözleşmeye aykırılığı türünü de belirterek bildirmezse, bu sözleşmeye aykırılığa dayanma hakkını kaybeder.*

(2) Her halde, alıcı, malların fiilen kendisine verildiği tarihten itibaren en geç iki yıllık bir süre içinde sözleşmeye aykırılığı satıcıya bildirmezse, bu sözleşmeye aykırılığa dayanma hakkını kaybeder; meğerki, bu süre sözleşmesel bir garanti süresiyle bağdaşmıyor olsun."

[150] Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 72.

[151] Staudinger, J. / Magnus, U., Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Wiener UN-Kaufrecht (CISG), 1994, Art. 46 N. 43.

geniş tutulması gerekmekte olup, alıcının yaklaşık olarak bir ay kadar zamanı olmalıdır[152].

iv. Malların iadesi:

Alıcının, satıcı tarafından kendisine teslim edilmiş olan malların yenisi ile değiştirilmesini talep etme imkânı bakımından CISG m. 82/I hükmü ile bir sınırlama getirilmiştir[153]. Buna göre; *"Alıcının, teslim aldığı malları, teslim aldığı andaki duruma esaslı surette yakın bir durumda iade etmesi imkânsızlaşmışsa, sözleşmeyi ortadan kaldırma veya satıcıdan ikame mal talep etme hakkı düşer."*

Viyana Satım Sözleşmesi'nin işbu hükmü uyarınca; alıcı, kendisine teslim edilen, ancak değiştirilmesini talep edeceği malları, teslim aldığı andaki durumlarına esaslı ölçüde yakın bir durumda iade edemeyecek ise, bu malların yenileri ile değiştirilmelerini talep etme hakkı ortadan kalkacaktır[154].

Aynı hükmün ikinci fıkrasında ise, bu kuralın uygulanması ile ilgili olarak bazı istisnalar getirilmiş olup, bunlardan birinin mevcut olması durumunda alıcının yine

---

[152] Bu sürenin uzun tutulması görüşünü savunan yazarlar, buna gerekçe olarak alıcının sahip olduğu hukuki imkanlar içinden tercih yapmasının zaman gerektireceği hususunu göstermişlerdir. Huber, a.g.e., s. 276. Bu noktada ayrıca, bildirim süresinin uzun tutulmasına yönelik görüşün, CISG m. 39/I hükmünde düzenlenen ihbar süresinin de yaklaşık olarak bir ay şeklinde kabul edilmesine ilişkin olarak ortaya çıkan yeni yaklaşımlarla uyumlu olduğu belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Schlechtriem / Schwenzer, a.g.e., Art. 39 N. 17.

[153] Dayıoğlu, a.g.e., s. 45.

[154] İlgili hükümde de açıkça belirtildiği gibi, alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istemesi durumunda da bu kural aynen geçerli olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Serozan, R., CISG'a ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları, İstanbul, s. 217 vd.

de ikame mal teslimini satıcıdan talep edebileceği düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre;

- *malların iade edilmesinin veya teslim alındığı andaki duruma esaslı surette yakın bir durumda iade edilmesinin imkansızlaşması alıcının bir eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklanmıyorsa;*
- *mallar veya malların bir bölümü 38. maddeye dayalı olarak yapılan muayene sonucunda ziya'a veya hasara uğramışsa; veya*
- *mallar veya malların bir bölümü sözleşmeye aykırılığın tespit edildiği veya tespit edilmesi gerektiği tarihten önce ticarî faaliyetin olağan seyri içinde satılmış veya olağan kullanım kapsamında alıcı tarafından tüketilmiş veya şekil değiştirmişse;* alıcı sözleşmeyi sona erdirme veya satıcıdan ikame mal talep etme hakkına sahip olacaktır.

c. İkame Mal Tesliminin Hükümleri:

Alıcının Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46/II maddesi uyarınca ikame mal talep etmesi durumunda, kendisine teslim edilmiş olan malı, teslim aldığı duruma esaslı surette yakın bir duruma sahip olarak satıcıya iade etmesi gerekmektedir. Teslim edilen malın yenisi ile değiştirilmesinde ortaya çıkan masrafların kime ait olacağı konusunda Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Buna karşın, CISG m. 48/I [155] hükmünden anlaşıldığı üzere, bu masrafları satıcının üstlenmesi gerekmektedir[156].

[155] CISG m. 48/I hükmüne göre; 49. madde saklı kalmak üzere satıcı, yükümlülüklerinin ifasına ilişkin her türlü eksikliği, masrafları kendisine ait olmak üzere teslim tarihinden sonra da giderebilir; yeter ki bu, makul olmayan bir gecikmeye yol açmasın ve alıcı için, makul olmayan zahmete veya onun tarafından yapılan masrafların satıcı tarafından

Masraflara ilişkin hususlarda olduğu gibi, ikame mal tesliminin nerede yapılacağı ile ilgili bir hüküm de mevcut değildir. Bu konuda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrindeki birinci görüşe göre; ikame malın teslim edileceği yer, alıcının bu malı kullandığı yer olarak kabul edilmelidir[157]. Kanımızca daha isabetli olan diğer görüşe göre ise, malların teslimine ilişkin genel hüküm olan CISG m. 31 [158] ile uyumlu olarak, ikame mal teslimi de, asıl malın teslim yerinde yapılmalıdır[159].

d. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme:

Sözleşme konusu malın satıcı tarafından teslim edilmesine karşın, teslim edilen malın taraflar arasındaki sözleşmeye uygun değilse, ayıplı ifa söz konusu olmaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nun 227. maddesine göre, satıcının satılan malın ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde alıcı, imkân olduğu takdirde, malın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme hakkına sahiptir.

Görüldüğü gibi, ayıplı ifa halinde alıcının ikame mal teslim edilmesini talep etme imkanı, Türk Borçlar Kanunu'nda da Viyana Satım Sözleşmesi'nde olduğu gibi

---

karşılanmayacağı konusunda bir tereddüde sebep olmasın. Ancak, alıcının bu Antlaşma uyarınca tazminat talep etmeye ilişkin her türlü hakkı saklıdır.

[156] Huber, a.g.e., s. 277.

[157] Atamer, (CISG), s. 383.

[158] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Honnold, J.O., Uniform Law For International Sales Under The 1980 United Nations Convention, The Hague, 1999, http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/ho31.html

[159] Bu görüş ile ilgili olarak bkz. Bianca / Bonell, a.g.e., s. 249-256; Huber, a.g.e., s. 277; Brand, R.A., CISG Article 31: When Substantive Law Rules Affect Jurisdictional Results, 25 Journal of Law and Commerce, 2005-2006, s. 181-202; Sert, a.g.e., s. 180.

alıcının seçimlik haklarından biri olarak düzenlenmiştir[160]. Kuşkusuz ki; alıcı tarafından ikame mal teslimine yönelik seçimlik hakkın kullanılabilmesi için satım konusu malın misli mal niteliğinde olması gerekmektedir[161].

4. Malın Onarılmasının Talep Edilmesi:

a. Genel Olarak:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 46. maddesinin 3. fıkrasında, alıcının kendisine ayıplı mal teslim etmesi durumunda malın onarılmasını talep etme hakkı düzenlenmiştir. Buna göre; *"Mallar sözleşmeye uygun değilse, alıcı, satıcıdan sözleşmeye aykırılığın onarım yoluyla giderilmesini isteyebilir; meğerki tüm koşullar göz önüne alındığında bu, makul olmayan bir talep oluşturtsun. Onarım talebi 39. madde uyarınca yapılacak bildirimle veya bildirimden itibaren makul bir süre içinde yöneltilmelidir."*

CISG m. 46/III hükmü uyarınca alıcı, kendisine teslim edilen malların sözleşmeye ve Antlaşma'ya uygun olmaması durumunda, belli şartların varlığı halinde bu maldaki ayıbın onarım yoluyla giderilmesini talep edebilecektir[162].

---

[160] Dayıoğlu, a.g.e., s. 151.

[161] Aydın, İ., 11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi ve Türk Hukuku, Ankara, 2007, s. 91 ve orada dn. 219.

[162] Alıcıya tanınan bu hakka karşılık, satıcıya da m. 48/II, III ve IV hükümleri uyarınca maldaki ayıbı giderme hakkı verilmiş bulunmaktadır. Buna göre satıcı, makul olmayan bir gecikmeye neden olmaması, büyük bir sakınca yaratmaması ve masrafların ödenmesi hususunda bir güvensizlik yaratmaması koşuluyla ayıbı giderme hakkına sahiptir. Bkz. Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 72.

Satıcının malın tamir edilmesine ilişkin yükümlülüğü, esasen satıma konu olan malda mevcut olan ayıbın giderilmesi konusunda bir iş görme borcunu ve tamir edilen malın alıcıya teslim edilmesi borcunu ifade etmektedir[163]. Bu noktada, alıcının onarım talep etme imkânının da ifaya yönelik taleplerden biri olduğu söylenebilmektedir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin ilgili hükmü sayesinde alıcı, sözleşmeye aykırılığın ayıplı malın onarılması suretiyle giderilmesini isteyebilmektedir. Bu durumda, satıcı tarafından teslim edilen malların hukuki uygunluğunun olmaması halinde malın onarılmasına ilişkin bir talep ileri sürülemeyecektir[164].

Alıcının ifaya ilişkin diğer talepleri olan aynen ifa (CISG m. 46/I) ve ikame mal teslimi (CISG m. 46/II) talep etme imkanları, yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere esaslı ihlal şartına bağlanmıştır. Aynı maddenin alıcının malın onarılmasına ilişkin talep hakkını düzenleyen 3. fıkrasında ise, bu hakkın kullanılması için, sözleşmeye aykırılığın esaslı olması koşulu aranmamaktadır[165].

---

[163] Sert, a.g.e., s. 181.

[164] Satıcı tarafından hukuki açıdan ayıplı bir malın teslim edilmesi halinde CISG m. 46/I hükmünün uygulama alanı bulacağı belirtilmektedir. Bu hususta bilgi için bkz. Flechtner, (Buyer's Remedies), s. 343.

[165] Bernstein, H. / Lookofsky, J., *Understanding the CISG in Europe: A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Copenhagen, 2003, s. 122; Bianca / Bonell, a.g.e., s. 333 vd.

b. Onarım Talebinin Şartları:

Viyana Satım Sözleşmesi, alıcının ifa talebine ilişkin genel şartların yanı sıra, onarım talep etme hakkına ilişkin olarak ayrıca birtakım koşulların varlığını da aramaktadır. Bahsi geçen koşullara aşağıda değinilmiştir:

i. Malların sözleşmeye uygun olmaması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin onarım hakkını düzenleyen 46/III madde hükmünde, ikame mal teslimine ilişkin hükümde de olduğu gibi, öncelikle satıcının teslim ettiği malların sözleşmeye uygun olmaması şartı aranmaktadır. Satım konusu malların sözleşmeye uygunluğuna ilişkin olarak CISG m. 35 ila 37. maddeleri, burada da uygulama alanı bulacaktır.

ii. Makul olma şartı:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin ilgili hükmü uyarınca, alıcının malın onarımına ilişkin talep hakkını kullanabilmesi için, tüm koşullar dikkate alındığında bu talebin makul bir talep olması gerekmektedir. Buna göre, alıcının onarım talebinde bulunabilmesi için, mevcut koşulların objektif olarak değerlendirilmesi sonucunda bu talebin haklı olması gerekmektedir[166]. Bu kapsamda, alıcının malın onarılmasını talep edebilip edemeyeceğinin tespiti için, onun onarımdan elde etmesi beklenen menfaati ile satıcının bu onarım için yapması gereken masraflar ile katlanacağı

[166] Bianca / Bonell, a.g.e., s. 335; Honnold, J.O., *Uniform Law*, http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/honnold.html

güçlüklerin değerlendirme konusu yapılması gerektiği belirtilmektedir[167]. Kanımızca talebin makul olmasından kasıt, satıcı tarafından malın onarımının yapılmasının, ayıplı malın yenisi ile değiştirilmesinden daha masraflı olmaması gerektiğidir.

Bunun dışında, teslim edilen malın onarılmasının alıcı tarafından talep edilebilmesi, maldaki ayıbın onarılabilir nitelikte olmasına bağlıdır. Söz konusu malda onarılamayacak bir ayıbın bulunması durumunda, alıcı bu talep hakkını kullanamayacaktır[168].

iii. Makul bildirim süresi:

Viyana Satım Sözleşmesi m. 46 f. 3 c. 2 hükmü, alıcının malın onarılmasını talep edebilmesi için, onarım talebinin satıcıya ***39. madde uyarınca yapılacak bildirimle veya bildirimden itibaren makul bir süre içinde yöneltilmesi*** gerektiğini öngörmektedir.

Buna göre; alıcının satıcıdan onarım talebinde bulunmak istemesi durumunda, ikame mal teslimine ilişkin hükümdeki gibi, bu talebini ayıp ihbarı ile birlikte veya bu ihbarı yaptıktan sonra makul bir süre içerisinde malın yenisiyle değiştirilmesi yönündeki hakkını kullanabilir[169].

[167] Huber, a.g.e., s. 278. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Sert, a.g.e., s. 182.

[168] Sert, a.g.e., s. 182.

[169] Dayıoğlu, a.g.e., s. 46; Sert, a.g.e., s. 183.

c. Onarım Talebinin Hükümleri:

Ayıplı malın onarımı, malların tamir edilmesi veya bozuk parçalarının değiştirilmesi suretiyle yapılabilmektedir. Alıcının onarım talebinde bulunması durumunda, satıcı malın onarımını makul bir süre içerisinde gerçekleştirmelidir. Eğer satıcı, malı uygun bir sürede onarmazsa, bu halde alıcı sözleşme ihlalinin esaslı olması şartı ile diğer seçimlik haklarını kullanabilmektedir.

Alıcının malın onarımına ilişkin talep hakkını kullandığını bildirmesine rağmen satıcı, teslim etmiş olduğu ayıplı malı onarmaktan kaçınırsa, alıcının masrafları satıcıya ait olmak üzere onun hesabına onarımı gerçekleştirmesi mümkündür[170].

Satıcının malı onarmasına ilişkin süreçte alıcı, kendisine Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında tanınan diğer haklarını kullanamayacaktır. Buna karşın, satıcının tamir hususunda başarısız olması veya makul süre içerisinde tamiri gerçekleştirememesi durumunda alıcı, malın yenisi ile değiştirilmesini talep edebileceği gibi, sözleşmeden dönme hakkını da kullanabilecektir[171].

İkame mal tesliminde olduğu gibi, alıcının onarım talebinde bulunması halinde tamiratın masrafları da satıcıya ait olacaktır[172].

---

[170] Sert, a.g.e., s. 183, dn. 576.

[171] Bu hususta bkz. Sert, a.g.e., s. 184.

[172] Huber, a.g.e., s. 278.

d. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme:

Türk Borçlar Kanunu'nun malın ayıplı olması halinde alıcının sahip olduğu seçimlik hakları düzenleyen 227. maddesinde, satıcının satılanın ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde; alıcının, aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz olarak onarılmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, alıcının onarım talep edebilme hakkı bakımından da Türk Borçlar Kanunu, CISG hükümlerine paralel bir düzenleme benimsemiştir.

B. BEDELDE İNDİRİM YAPILMASINI TALEP ETME HAKKI

1. Genel Olarak:

Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmenin satıcı tarafından ihlal edilmesi halinde alıcının sahip olacağı haklar içerisinde, satım bedeli üzerinden indirim yapılmasını talep etme imkânını da düzenlemiş bulunmaktadır. CISG m. 50 uyarınca, *"Malların sözleşmeye uygun olmaması durumunda semen ödenmiş olsun veya olmasın alıcı semeni, fiilen teslim edilen malların teslim anındaki değeri ile sözleşmeye uygun malların aynı andaki değeri arasındaki farkla orantılı olarak indirebilir. Ancak satıcı 37. veya 48. maddeler*[174] *uyarınca yükümlülüklerinin ifasındaki bütün eksiklikleri*

[173] Aydın, a.g.e., s. 91; Serozan, R., Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul, 2006, s. 137-138. Viyana Satım Sözleşmesi'nin alıcıya onarım talebinde bulunma hakkı tanınmasına ilişkin hükmünün, Türk hukukunda yeni bir düzenleme olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 151.

[174] Viyana Satım Sözleşmesi'nin burada bahsi geçen hükümleri, satıcının eksiklikleri giderme ve onarım haklarını düzenlemektedir.

giderirse veya alıcı, satıcının bu maddelere uygun olarak yaptığı ifayı red ederse, alıcı semeni indiremez."

Yukarıdaki hükme göre, eğer satıcı tarafından teslim edilen mallar sözleşmeye uygun değilse, bu durumda alıcının bedelde indirim yapılmasını talep etme hakkı bulunmaktadır. Buna karşın, ilgili m. 50 c. 2 incelendiğinde, satıcının malı onarma ve ayıbı gidermesi haklarının, alıcının bedel indirimi talebine göre öncelik taşıdığı görülmektedir[175]. Zira 37. ve 48. maddelerde düzenlenen bu haklar satıcı tarafından kullanılarak yükümlülüklerinin ifasındaki bütün eksiklikler giderilirse, alıcı artık indirim talebinde bulunamayacaktır.

Alıcının, bedel üzerinde indirim imkânını kazanması için, bu yönde bir talepte bulunması gerekmektedir. Buna karşın, alıcının bu talep hakkını kullanması, herhangi bir şekil şartına bağlanmamış olup, alıcı bedel indirimi talep etme hakkını tek taraflı bir beyanda bulunmak suretiyle kullanabilmektedir[176]. Alıcının bu beyanından, semen üzerinden indirim istendiğine ilişkin bir talep olduğu, tereddüt yaratmaksızın anlaşılmalıdır[177].

Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında alıcıya böyle bir hakkın tanınmış olması, kesinlikle alıcının uğradığı zararların karşılanması amacını taşımamaktadır. CISG m. 50 hükmünün getirilmesi ile hedeflenen, satıcı tarafından teslim edilen mallardaki

---

[175] Huber, a.g.e., s. 285.

[176] Bergsten, E.E. / Miller, A.J., The Remedy of Reduction of Price, American Journal of Comparative Law, 1979, S. 27, s. 262.

[177] Dayıoğlu, a.g.e., s. 48.

sözleşmeye aykırılık ile sözleşmede kararlaştırılan bedel arasında bir denge oluşturulmasını sağlamaktır[178].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin alıcıya bedelden indirim talep etme hakkı tanıması hususu, metnin bu kısmında *civil law* sistemine yaklaşıldığını göstermektedir[179]. Alıcının bedel indirimi talebi ile ilgili olarak öğretide böyle bir sonuca ulaşılmış olmasının sebebi, *common law* sistemini benimseyen hukuk çevrelerinde alıcıya bedel üzerinden indirim yapılmasını talep etme hakkı verilmiyor olmasıdır[180].

2. Bedel İndirimi Talebinin Şartları:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin ilgili 50. maddesinde açıkça belirtildiği üzere, alıcının bedel üzerinden indirim talep etme hakkının kullanılması bakımından satım bedelinin ödenmiş olup olmamasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır[181].

Satıcıdan bedelde indirim yapmasını talep etme hakkının kullanılması için Viyana Satım Sözleşmesi metninde herhangi bir süre öngörülmemiştir. Bu noktada bazı yazarlar, alıcının malın ayıplı olduğuna ilişkin ihbarı süresi içerisinde yapmış olmasının yeterli olduğu görüşünü savunmaktadır[182].

---

[178] Dayıoğlu, a.g.e., s. 47; Bianca, Bonell / Will, a.g.e., Art. 50 N. 2.1.1.

[179] Bergsten / Miller, a.g.e., s. 255; Dayıoğlu, a.g.e., s. 47.

[180] Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Honnold, a.g.e., § 313.

[181] Alıcı tarafından satım bedelinin ödenmiş olması durumunda; satıcının, yapacağı indirim tutarını alıcıya iade etmesi gerekecektir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Bianca, Bonell / Will, a.g.e., Art. 50 N. 1.3.1; Atamer, (CISG), s. 393, dn. 601.

[182] Bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 48 ve orada dn. 225.

a. Teslim Edilen Malın Sözleşmeye Aykırı Olması:

Alıcının satım bedeli üzerinden indirim talep etme hakkını kullanabilmesi için, şüphesiz öncelikle malın alıcıya teslim edilmiş olması gerekmektedir. Satıcı tarafından sözleşme konusu malın alıcıya teslim edilmemesi veya kararlaştırılan süreden geç teslim edilmesi durumlarında, alıcı Viyana Satım Sözleşmesi'nde yer alan bu imkândan yararlanamayacaktır[183].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin ilgili hükmünde, açıkça satıcı tarafından alıcıya teslim edilen malın sözleşmeye aykırı olması şartı aranmaktadır. Buna göre, mal üzerindeki her türlü sözleşmeye aykırılık, alıcının bedel indirimi talep edebilmesi için yeterli kabul edilecektir[184].

Satım konusu malların sözleşmeye uygun olmaması hususu yukarıda detaylı olarak açıklandığından, burada üzerinde daha fazla durulmayacaktır[185].

b. Sözleşmeye Aykırılık İhbarının Yapılması:

Satım konusu malın bedelinde indirim hakkının kullanılabilmesi için gerekli olan ikinci şart, alıcı tarafından söz konusu malın ayıplı olduğuna ilişkin olarak

---

[183] Bergsten / Miller, a.g.e., s. 257; Bianca, Bonell / Will, a.g.e., Art. 50 N. 2.1; Honnold, a.g.e., § 313.1; Sert, a.g.e., s. 185.

[184] Bu kapsamda malın maddi anlamda uygunsuzluğu, hukuki anlamda uygunsuzluğu, aliud ifa halleri, sözleşmenin ihlali sayılmakta olup, bu hallerde alıcı, bedelden uygun bir miktar indirim talep edebilecektir. Bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 47, dn. 219, 220. Buna karşı olan görüş için bkz. Bergsten / Miller, a.g.e., s. 257.

[185] Bkz. İkinci Kısım, s. 21 vd.

satıcıya ihbarda bulunulmasıdır. Alıcı, süresi içinde sözleşmeye aykırılık ihbarında bulunmadığı takdirde, bedel indirimi talebinde bulunamayacaktır[186].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 44. madde hükmünde, bedel indirimi talebinde geçerli olmak üzere, ayıp ihbarının yapılmaması durumunda seçimlik hakların kullanılamayacağı kuralına bir istisna getirilmiş bulunmaktadır. Buna göre, *"Alıcının, gerekli bildirimi yapmama konusunda makul bir özrü varsa, 39. maddenin 1. fıkrası ile 43. maddenin 1. fıkrası hükümlerine bakılmaksızın 50. madde uyarınca semende indirim yapması veya yoksun kalınan kâr dışındaki zararının tazminini talep etmesi mümkündür."* Görüldüğü gibi, alıcının söz konusu ihbarı süresi içerisinde yapmamış olmasının makul bir sebebi varsa, bu durumda alıcı, bedelde indirim yapılmasını talep etme hakkını kaybetmemektedir.

c. Satıcının Onarım ve Ayıbı Giderme Haklarını Kullanmamış Olması:

Bedel indirimi talebinin ileri sürülebilmesi için Viyana Satım Sözleşmesi'nde aranan bir diğer şart, satıcının CISG m. 37 ve m. 48 kapsamında düzenlenmiş olan ayıbı giderme hakkını kullanmamış olmasıdır[187]. Satıcının sahip olduğu hakkın kapsamının anlaşılması bakımından, ilgili hükümlere kısaca değinilmesinde fayda vardır.

---

[186] Bu ihbarın yapılmış olması şartı, yalnızca semenin tenzilini talep etme hakkı için değil, alıcının tüm seçimlik hakları bakımından geçerlidir.

[187] CISG m. 50 c. 2 hükmü, *"Ancak satıcı 37. veya 48. maddeler uyarınca yükümlülüklerinin ifasındaki bütün eksiklikleri giderirse veya alıcı, satıcının bu maddelere uygun olarak yaptığı ifayı red ederse, alıcı semeni indiremez"* demek suretiyle bu hususu açıkça ortaya koymuştur.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 37. maddesine göre; satıcı tarafından, malların teslim tarihinden önce teslim edilmesi halinde, teslim tarihine kadar eksik bölümler veya eksik kalan miktar teslim edilebilir veya sözleşmeye uygun olmayan malları ikame eden yeni mallar teslim edilebilir veya malların diğer sözleşmeye aykırılıklarını giderilebilir. Ancak satıcının bu imkâna sahip olabilmesi için, bu hakkın kullanımının alıcı için makul olmayan zahmet veya masrafa yol açmaması gerekmektedir. Bununla birlikte, alıcının Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında tazminat talep etme hakkı saklıdır.

CISG'ın 48/I. madde hükmü uyarınca ise; makul olmayan bir gecikmeye yol açmaması ve alıcı için, makul olmayan zahmete veya onun tarafından yapılan masrafların satıcı tarafından karşılanmayacağı konusunda bir tereddüde sebep olmaması şartıyla; satıcı, yükümlülüklerinin ifasına ilişkin her türlü eksikliği, masrafları kendisine ait olmak üzere teslim tarihinden sonra da giderebilir. Bu noktada 49. madde hükmü saklı tutulmuştur[188]. Ayrıca, alıcının bu Antlaşma uyarınca tazminat talep etmeye ilişkin her türlü hakkı devam etmektedir.

48. maddenin 2. fıkrasında ise; satıcının alıcıdan ifayı kabul edip etmeyeceğini kendisine açıklamasını talep etmesi ve alıcının makul bir süre içinde bu talebe cevap vermemesi durumunda, satıcının kendi talebinde ifade ettiği süre içerisinde ifayı gerçekleştirebileceği öngörülmektedir. Alıcı, bu süre içinde satıcının ifası ile bağdaşmayacak bir hukukî imkâna başvuramamaktadır[189].

---

[188] CISG m. 49, alıcının *sözleşmeden dönme* hakkını düzenlemektedir.

[189] Satıcının 2. ve 3. fıkra çerçevesindeki talep veya bildirimlerinin hüküm doğurabilmesi, bunların alıcıya ulaşmış olmaları şartına bağlanmıştır.

Satıcı, yukarıda açıklanan maddeler uyarınca alıcıya malı onarmayı veya yenisi ile değiştirmeyi teklif ederse ve bu hakkını kullanırsa, 50. madde hükmüne göre, alıcı artık bedelde indirim yapılmasını talep edemeyecektir.

3. Yapılacak İndirim Tutarının Hesaplanması:

Alıcı tarafından bedel indiriminin talep edilmesi durumunda bu indirim miktarının nasıl hesaplanacağı konusunda Viyana Satım Sözleşmesi açık bir hüküm getirmiş bulunmaktadır. CISG m. 50'de öngörülmüş olan formüle göre; satış bedeli, ***fiilen teslim edilen malların teslim anındaki değeri ile sözleşmeye uygun malların aynı andaki değeri arasındaki farkla orantılı olarak*** indirilmelidir.

Görüldüğü gibi, Viyana Satım Sözleşmesi sisteminde, Türk-İsviçre hukuk sistemine uygun olarak[190], bedelde indirim yapılması hususunda nisbi hesaplama yönteminin uygulanması tercih edilmiştir[191]. Buna göre; yapılacak indirim miktarı, malın ayıpsız halinin değeri ile ayıplı değeri arasındaki fark oranı hesaplanarak, bu oranın satış bedeline uygulanması suretiyle bulunan miktara tekabül etmektedir[192].

Bedel üzerinden yapılacak indirim miktarı, ilgili madde hükmünde açıkça düzenlendiği üzere, malların fiilen teslim edildiği an esas alınarak

---

[190] Türk Borçlar Hukuku hükümlerine göre satış bedeli üzerinde yapılacak indirimin hesaplanmasına ilişkin yöntem hususunda bkz. Zevkliler, A. / Gökyayla, E., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2010, s. 113 vd.

[191] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 49 ve orada dn. 229; Sert, a.g.e., s. 186.

[192]. Bergsten / Miller, a.g.e., s. 273; Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 50 N. 2.1.1; Zevkliler / Gökyayla, a.g.e., s. 113; Tandoğan, H., *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İstanbul, 2008, s. 198.

hesaplanmaktadır[193]. Bu sayede alıcı, teslim tarihi itibariyle hesaplanacak olan tazminat miktarı ile bu tarih esas alınarak belirlenecek indirim tutarını kıyaslama imkânına sahip olabilmekte ve böylece seçimlik hakları arasında sağlıklı bir tercih yapabilecek duruma gelmektedir[194].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 50. madde hükmü incelendiğinde, burada bedelde yapılacak indirim hesaplanırken malın hangi yerdeki değerinin esas alınacağı konusunun açıkça düzenlenmediği görülmektedir. Öğretide bu hususa ilişkin olarak farklı görüşler yer almaktadır. Hâkim görüş, satım bedeli üzerinden yapılacak indirimin hesaplanmasında, malın varma yerindeki değerinin dikkate alınması gerektiği yönündedir[195].

Alıcı tarafından birden fazla satıcı ile sözleşme imzalanmış olması durumunda, bu satıcılardan herhangi birine yapılan bedel indirimi talebi neticesinde, her bir satıcıya ödenecek bedelden indirim yapılması gerekmektedir[196]. Bunun tam tersinin olması, yani satıcı tarafından birden fazla alıcı ile sözleşme akdedilmesi halinde ise, alıcılar farklı oranlarda bedel indirimi talep ettikleri takdirde, bunların içinden talep hakkını ilk önce kullanan alıcının talebi doğrultusunda hareket edilmesi gerekecektir[197].

---

[193] Buna göre, bedelin hangi oranda indirime tâbi tutulacağı hesaplanırken, ayıplı malın teslim edildiği andaki fiili değeri ile sözleşmeye uygun olarak teslim edilmiş olsaydı sahip olacağı değer dikkate alınacaktır. Bkz. Sert, a.g.e., s. 187.

[194] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 49, dn. 230.

[195] Enderlein, a.g.e., s. 197; Atamer, (CISG), s. 390; Dayıoğlu, a.g.e., s. 50.

[196] Dayıoğlu, a.g.e., s. 50.

[197] Dayıoğlu, a.g.e., s. 50; ayrıca orada dn. 234.

4. Bedel İndirimi Talebinin Kullanılmasının Diğer Seçimlik Haklara Etkisi:

Alıcı, satıcının sözleşmeye aykırı mal teslim etmesi sonucunda bedelde indirim yapılmasını talep etmiş ise, bu durumda diğer seçimlik hakları arasında malın yenisi ile değiştirilmesini veya ayıbın giderilmesini talep etme imkânlarını kullanma hakkını kaybedecektir[198]. Zira söz konusu talepler birbirleri ile bağdaşmamaktadır. Buna karşın, alıcının tazminat talep etme hakkı saklıdır[199].

5. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme:

Bedel indirimi, Türk hukuk sisteminde de alıcının seçimlik hakları arasında düzenlenmiştir. 6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun m. 227 f. 2 uyarınca, *satıcının satılanın ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde alıcı, satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme* hakkına sahiptir. Görüldüğü gibi hukukumuzda, bu talebin ileri sürülebilmesi için yalnızca teslim edilen malın ayıplı olması şartı aranmakta olup, ayrıca satıcının kusurunun varlığı gerekmemektedir[200]. Yukarıda açıklandığı üzere, alıcının sahip olduğu bedel indirimi talebi bakımından CISG sisteminde de satıcının kusurlu olması koşulu bulunmamaktadır.

Bedel üzerinden yapılacak olan indirim miktarının hesaplanması konusunda ise, Kanun metninde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak doktrinde savunulan egemen görüş, bu hususta nisbi metodun uygulanması gerektiği yönündedir[201].

---

[198] Sert, a.g.e., s. 187-188.

[199] Bu durumun sebebi, Viyana Satım Sözleşmesi'nin ifa engelleri sisteminin, alıcının seçimlik hakları ile tazminatın birlikte kullanılmasına izin vermesidir.

[200] Ayrıntılı bilgi için bkz. Serozan, a.g.e., s. 121.

[201] Zevkliler / Gökyayla, a.g.e., s. 113; Sert, a.g.e., s. 188.

Bu bağlamda, Viyana Satım Sözleşmesi ile Türk Borçlar Hukuku sistemlerinin semenin tenzili konusunda birbirine yakın düzenlemeler içerdiğini söylemek mümkündür.

C. SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKI

1. Genel Olarak:

Sözleşmeden dönme, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisini sona erdirmeyi amaçlayan yenilik doğuran bir haktır[202]. Bu hakkın kullanılması, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, tarafların yerine getirmemiş oldukları yükümlülükleri sona erdirmekte olup, daha önce ifa edilmiş olan edimlerin varlığı halinde ise bunların iadesi borcunu doğurmaktadır.

Viyana Satım Sözleşmesi temelde sözleşmeyi ayakta tutma prensibini benimsemiş olmasına rağmen, Antlaşma metninde alıcı lehine sözleşmeden dönme hakkı düzenlendiği görülmektedir[203]. Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında yer alan sözleşmeden dönme hakkı, esasen sözleşmenin feshi kurumunu da kapsayacak şekilde düzenlenmiştir[204].

Satıcının sözleşmeye aykırılığı halinde alıcının sözleşmeden dönme hakkı, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 49. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

---

[202] Buz, V., Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara, 1998, s. 65; Öz, T., İsviçre Federal Mahkemesinin Sözleşmeden Dönmeye Ayni Etki Tanıyan İçtihadı Üzerine, İstanbul, 1996, s. 51.

[203] Yine de bu hak, satım sözleşmesinin devamını öngören prensibe uygun olarak, istisnai haller için tanınmıştır.

[204] Sert, a.g.e., s. 190.

"(1) Alıcı aşağıdaki durumlarda sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilir:

(a) Satıcının sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmemesi sözleşmeye esaslı bir aykırılık oluşturuyorsa veya

(b) Teslim etmeme durumunda satıcı, alıcı tarafından 47. maddenin 1. fıkrası uyarınca verilmiş ek süre içinde malları teslim etmez veya verilmiş süre içinde bunları teslim etmeyeceğini açıklarsa.

(2) Ancak, satıcının malları teslim ettiği hallerde alıcı, sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etme hakkını yitirir; meğerki

(a) gecikmiş teslim halinde, teslimin yapıldığını öğrendiği andan itibaren makul bir süre içinde sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etmiş olsun,

(b) gecikmiş teslimden farklı bir sözleşmeye aykırılık halinde,

(i) bu aykırılığı bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren;

(ii) alıcı tarafından 47. maddenin 1. fıkrası uyarınca verilmiş herhangi bir ek sürenin geçmesinden sonra veya satıcının bu ek süre içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyeceğini açıklamasından sonra; veya

(iii) satıcı tarafından 48. maddenin 2. fıkrası uyarınca belirlenmiş sürenin tamamlanmasından sonra veya alıcının ifayı kabul etmeyeceğini açıklamasından sonra; sözleşmenin ortadan kalktığını makul bir süre içinde beyan etmiş olsun."

Yukarıdaki madde uyarınca, satıcının sözleşmeden veya CISG'dan doğan yükümlülüklerini ifa etmemesi ve bu durumun sözleşmeye esaslı surette bir aykırılık teşkil etmesi durumunda alıcı sözleşmeden dönebilmektedir. Bunun yanı sıra, malların alıcıya teslim edilmemesi halinde de, satıcı alıcı tarafından m. 47/I hükmü

uyarınca kendisine verilen ek süre [205] içerisinde edimini ifa etmez veya ifa etmeyeceğini açıklar ise, sözleşmeden dönme hakkı kullanılabilecektir.

Görüldüğü gibi, satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi durumunda alıcının sözleşmeden dönebilmesi, sınırlı hallerde kabul edilmiştir[206]. Böylece, gerek *common law* hukuk çevrelerinin kabul ettiği, gerekse CISG sisteminin benimsediği sözleşmeyi ayakta tutma gayesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır[207].

2. Sözleşmeden Dönmenin Koşulları:

a. Sözleşmeye Aykırılık:

Sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilmesi için, şüphesiz ki öncelikli şart, sözleşmenin ihlal edilmiş olmasıdır. Dolayısıyla, satıcının satım sözleşmesine aykırı

---

[205] CISG m. 47 f. 1:, *"Alıcı satıcıya, yükümlülüklerini ifa etmesi için makul uzunlukta ek bir süre tanıyabilir."* Bu ek süre, öğretide yaygın olarak kullanılan tabiriyle, ***"Nachfrist"*** terimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

[206] Bu durumun altında yatan sebep, sözleşmeden dönme hakkının son çare ve ahde vefa (*pacta sund servanda*) ilkesinin bir istisnası olarak uygulanması gerektiği yönündeki hâkim doktrin görüşüdür. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Magnus, U., The Remedy of Avoidance of Contract Under CISG – General Remarks and Special Cases, 25 Journal of Law and Commerce, 2005-2006, s. 423 vd, http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/magnus2.html; Pauly, a.g.e., s. 221.

[207] Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 49 N. 2.1.2; Magnus, (Remedy of Avoidance), s. 423; Winsor, K., The Applicability of the CISG to Govern Sales of Commodity Type Goods, 10 Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration, 1/2010, s. 83 vd., http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/winsor.html. Sözleşmenin ayakta tutulmaya çalışılması, sözleşmeden dönülmesi veya malın yenisi ile değiştirilmesinin talep edilmesi halinde alıcı için malların muhafazasının, satıcı için ise teslim edilen malların geri alınmasının makul olmayan masraflara yol açma ihtimalinden kaynaklanmaktadır. Bu hususta bkz. Ferrari, a.g.e., s. 492;

bir davranışı söz konusu değilse, alıcının sözleşmeden dönme hakkının varlığından söz edilemeyecektir.

b. CISG m. 49'da Sayılan Durumlardan Birinin Mevcudiyeti:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin sözleşmeden dönme kurumunu düzenleyen 49. maddesi, alıcının sözleşmenin ortadan kalktığına yönelik beyanda bulunabilmesi için iki durum öngörmüş bulunmaktadır. Buna göre;

- Satıcı sözleşmeyi esaslı surette ihlal etmişse veya
- Satıcı malları hiç teslim etmemiş ve kendisine tanınan ek süre içerisinde de bu yükümlülüğünü ifa etmemiş veya ifa etmeyeceğini açıklamışsa,

alıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilecektir.

i. Sözleşmenin esaslı biçimde ihlali üzerine sözleşmeden dönme:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 49/I (a) maddesi uyarınca, alıcının sözleşmeden dönebilmesi için sözleşmenin satıcı tarafından esaslı olarak ihlal edilmiş olması gerekmektedir [208] . Bu kapsamda satıcı, sözleşmeden veya CISG'dan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmemişse ve bu yerine getirmeme

[208] Keza CISG m. 49 f. 1 hükmünün (a) bendinde; *satıcının sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmemesi sözleşmeye esaslı bir aykırılık oluşturuyorsa,* alıcının sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebileceğine hükmedilmiştir.

durumu, satım sözleşmesine esaslı bir aykırılık oluşturuyorsa, alıcı sözleşmeden dönebilmektedir[209].

Belirtmek gerekir ki; CISG sistemi sözleşmeyi ayakta tutma prensibini benimsemiş olmasına rağmen esaslı ihlal durumunda alıcıya sözleşmeden dönme imkânı tanımasının temelinde, alıcının sözleşmeden beklediği menfaatin ortadan kalkması sebebiyle sözleşme ilişkisini sona erdirme konusunda serbest olması gerektiği düşüncesi yatmaktadır.

Sözleşmenin esaslı surette ihlal edilmesi hususu yukarıda ayrıntılarıyla incelendiği için, burada üzerinde daha fazla durulmayacaktır[210].

ii. Malların teslim edilmemesi üzerine ek süre vererek sözleşmeden dönme:

Alıcı, satıcı tarafından gerçekleştirilmiş olan sözleşmeye aykırılık esaslı nitelikte olmasa bile, bazı şartların varlığı halinde sözleşmeden dönme imkânına sahip olabilmektedir[211]. Viyana Satım Sözleşmesi'nin 49/1 (b) maddesi uyarınca; malların teslim edilmemesi durumunda satıcı, alıcı tarafından 47. maddenin 1. fıkrası uyarınca verilmiş ek süre içinde malları teslim etmez veya bu süre içinde bunları teslim etmeyeceğini açıklarsa, alıcı sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilmektedir.

Görüldüğü gibi, ilgili hükümde satıcının gerçekleştirdiği sözleşmeye aykırılığın esaslı olması şartı aranmamıştır. Ancak bu halde, alıcının satıcı lehine CISG m. 47/I

---

[209] Welser / Welser, a.g.e., s. 158.

[210] Bkz. Üçüncü Kısım, s. 30 vd.

[211] Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 49 N. 2.1.1.

hükmünde düzenlenen ek süreyi tanıyarak ona ifa için ikinci bir şans vermesi gerekmektedir[212]. Buna göre alıcı, sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmek için, satıcıya henüz ifa etmediği yükümlülüklerini yerine getirmesi amacıyla *makul uzunlukta* ek bir süre tanıyacaktır. Bu sürenin sonunda ifa gerçekleştirilmemiş veya gerçekleştirilmeyeceği satıcı tarafından beyan edilmiş ise, alıcı artık sözleşmeden dönme imkânını kullanabilecektir. Bu durumda alıcı, sözleşme ihlalinin esaslı nitelikte olduğunu ispat külfeti altında olmayacaktır[213].

Bu noktada, satım konusu malların teslim edilmemesi durumunun sözleşmenin esaslı biçimde ihlaline neden olması halinde, alıcının hangi hüküm uyarınca sözleşmeden dönme beyanında bulunacağı sorusu ortaya çıkmaktadır. Kanımızca, alıcının esaslı ihlalin mevcudiyetini ispat etmesi koşuluyla, CISG m. 49/I (a) hükmüne göre ek süre vermeksizin sözleşmeden dönmesi mümkündür[214].

c. Sözleşmeden Dönme Bildirimi:

Viyana Satım Sözleşmesi, sözleşmenin ihlal edilmesi durumunda taraflar arasındaki ilişkinin kendiliğinden sona erebileceğini kabul etmemektedir[215]. Nitekim CISG m. 26, sözleşmenin ortadan kaldırılması beyanının, ancak diğer tarafa bildirimle yapılması halinde hüküm ifade edeceğini öngörmektedir. Bu durumda alıcının, sözleşmeden dönebilmek için dönme beyanında bulunması gerekmektedir.

---

[212] Huber, a.g.e., s. 284.

[213] Bianca, Bonell / Will, a.g.e., Art. 49 N. 2.1.3; Honnold, a.g.e., § 305.

[214] Bu yöndeki görüş için ayrıca bkz. Huber, a.g.e., s. 284, dn. 58.

[215] Ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 52, dn. 248.

Alıcının dönme beyanı, Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında herhangi bir şekle tâbi tutulmamış [216] olmakla birlikte, buna ilişkin bildirim karşı tarafa uygun vasıtalarla yapılmalıdır[217]. Ayrıca bu bildirim, sözleşmeyi sona erdirme niyetinin açıkça anlaşılacağı bir beyanı içermelidir[218].

Viyana Satım Sözleşmesi metninde, alıcının sözleşmeden dönme beyanının geçerli olabilmesi için satıcıya ulaşmış olmasının gerekli olduğuna ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın; öğretinin hâkim görüşü, dönme beyanının hüküm ifade edebilmesi için satıcıya varmasının şart olduğu yönündedir[219].

d. Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkının Kullanılması Gereken An:

Satıcı tarafından malların geç teslim edilmek suretiyle sözleşmenin esaslı olarak ihlal edilmesi durumunda, sözleşmeyi sona erdirme niyetini taşıyan alıcı, CISG m. 49/2 (a) hükmü uyarınca teslimi öğrendiği andan itibaren makul bir süre içerisinde bu hakkını kullanmalıdır. Aksi takdirde alıcı, satıcının gerçekleştirdiği geç ifayı[220] kabul etmiş sayılacak olup, sözleşmeden dönme imkânını kaybedecektir. Nitekim

[216] Alıcı tarafından sözleşmeden dönme beyanı, sözlü olarak dahi yapılabilmektedir. Bkz. Magnus, (Remedy of Avoidance), s. 425; Özkan, Ö., Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar, Kırgızistan, 2004, S. 4, s. 2.

[217] Sert, a.g.e., s. 193.

[218] Bu hususta bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 53, dn. 250.

[219] Atamer, (CISG), s. 402-403; Magnus, (Remedy of Avoidance), s. 425; Honnold, a.g.e., § 189; Sert, a.g.e., s. 194.

[220] Sözleşme konusu malın satıcı tarafından geç ifa edilmesi ile ifade edilmek istenen durum, kesin vadeli sözleşmelerde bu vade dolduktan sonra, kesin vadeli olmayan sözleşmelerde ise alıcının verdiği ek sürenin geçmesinden sonra satıcının mal teslim etme yükümlülüğünü ifa etmesidir.

ilgili madde, *"satıcının malları teslim ettiği hallerde alıcı, sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etme hakkını yitirir; meğerki gecikmiş teslim halinde, teslimin yapıldığını öğrendiği andan itibaren makul bir süre içinde sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etmiş olsun"* hükmünü ihtiva etmektedir. Bu noktada alıcının, sözleşmeden dönme hakkından yoksun kalmasına rağmen, ifanın gecikmesi sebebiyle uğradığı zararların tazminini talep etme hakkı saklıdır[221].

Gecikmiş teslimden farklı bir sözleşmeye aykırılık halinde ise, alıcı bu aykırılığı bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren[222] (m. 49/II a bendi), ya da CISG m. 47/I uyarınca verdiği ek sürenin geçmesinden sonra veya satıcının bu ek süre içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyeceğini açıklamasından sonra (m. 49/II b bendi) makul bir süre içerisinde sözleşmeden dönebilmektedir.

Satıcı tarafından 48. maddenin 2. fıkrası uyarınca belirlenmiş olan sürenin tamamlanmasından sonra veya alıcının ifayı kabul etmeyeceğini açıklamasından sonra alıcı, bu andan itibaren (m. 49/II c bendi) yine makul bir süre içinde sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etmek suretiyle sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmektedir.

Görüldüğü gibi, Viyana Satım Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerinde alıcının yukarıdaki hallerde sözleşmeden dönebilmesi için makul süre kavramından bahsedilmiş olsa da, bu sürenin ne kadar olduğuna ilişkin herhangi bir düzenleme

---

[221] Atamer, (CISG), s. 404.

[222] Somut olaydaki ayıplı ifa, aynı zamanda sözleşmenin esaslı biçimde ihlalini teşkil ediyor ise, esaslı ihlale ilişkin hükümler dikkate alındığında, bahsi geçen makul süre, CISG m. 39 hükmünde düzenlenen ayıp ihbarının yapılması gereken an itibariyle başlamış sayılacaktır. Dayıoğlu, a.g.e., s. 54.

yapılmamıştır. Bu durumda makul süre, somut olayın koşulları göz önünde bulundurularak tespit edilecektir[223].

e. Malların İadesinin Mümkün Olması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 82. maddesi uyarınca; *alıcının, teslim aldığı malları, teslim aldığı andaki duruma esaslı surette yakın bir durumda iade etmesi imkânsızlaşmışsa, sözleşmeyi ortadan kaldırma hakkı düşer*. Viyana Satım Sözleşmesi'nin işbu hükmüne göre; alıcı, kendisine teslim edilen malları, teslim aldığı andaki durumlarına esaslı ölçüde yakın bir durumda iade edemeyecek ise, sözleşmeden dönme beyanında bulunma hakkı ortadan kalkacaktır[224].

Aynı hükmün 2. fıkrasında, yukarıdaki kurala birçok istisna getirilmiş olup, bu durumların varlığı halinde alıcının sözleşmeden dönme hakkının ortadan kalkmayacağı kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu istisnai durumları aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür:

a) Malların iade edilmesinin veya teslim alındığı andaki duruma esaslı surette yakın bir durumda iade edilmesinin imkânsızlaşması, alıcının bir eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklanmıyorsa: Satıcı tarafından teslim edilen malın, alıcı tarafından teslim anındaki durumuna esaslı olarak yakın bir durumda iade edilmesi imkânsızlaşmış olmakla birlikte, bu durum alıcının bir hareketinden veya hareket etmesi gerektiği halde hareketsiz kalmış olmasından

[223] Ayrıntılı bilgi için bkz. Magnus, (Remedy of Avoidance), s. 427; Dayıoğlu, a.g.e., s. 54, dn. 261.

[224] Daha önce de belirtildiği gibi, CISG m. 82, aynı hükmü ikame mal teslimi için de öngörmüş bulunmaktadır. Bkz. Dördüncü Kısım, s. 60-61.

kaynaklanmıyorsa, bu durumda alıcının sözleşmeden dönme hakkı ortadan kalkmamaktadır. Bu istisna, malın iadesinin imkansız hale gelmesine alıcının yol açmadığı durumlar için geçerli bulunmaktadır.

b) Mallar veya malların bir bölümü 38. maddeye dayalı olarak yapılan muayene sonucunda ziya'a veya hasara uğramışsa: Viyana Satım Sözleşmesi'nin 38. maddesi uyarınca, satıcının teslim etmiş olduğu malların alıcı tarafından muayene ettirilmesi gerekmektedir. Bahsi geçen muayene sonucunda, bu malların tamamının veya bir kısmının hasar görmesi sebebiyle iade imkânsızlaşmış ise, yine alıcının sözleşmeden dönme hakkı ortadan kalkmamaktadır.

c) Mallar veya malların bir bölümü sözleşmeye aykırılığın tespit edildiği veya tespit edilmesi gerektiği tarihten önce ticarî faaliyetin olağan seyri içinde satılmış veya olağan kullanım kapsamında alıcı tarafından tüketilmiş veya şekil değiştirmişse: Alıcının, sözleşmeye aykırılığı tespit etmeden önce, satıcıdan teslim aldığı malı alışveriş yaşamının normal akışına uygun görülecek tarzda devretmesi, tüketmesi ya da başkalaştırması[225] sonucunda iadenin imkânsız hale gelmesi durumunda, alıcının sözleşmeden dönme hakkı yine mevcut olmaktadır.

Görüldüğü gibi, CISG m. 82 f. 1 hükmünün uygulanması oldukça sınırlandırılmıştır[226]. Dolayısıyla, teslim edilen malın alıcı tarafından iade edilmesi imkânsızlaşmış olsa bile, yukarıda yer verilen üç durum söz konusu olduğunda, alıcının sözleşmeden dönme hakkının mevcudiyeti etkilenmemektedir. İlgili hükümde yer verilen istisnalar, iadenin imkânsızlaşmasında satıcının herhangi bir

[225] Serozan, (Dönme Hakkının Sınırları), s. 216.

[226] Dayıoğlu, a.g.e., s. 55.

kusuru olmasa dahi, alıcının sözleşmeyi ortadan kaldırma hakkını elinde bulundurmasına izin vermekte olup; kanımızca bu yaklaşım, malın iadesinin imkânsız hale gelmesine sebep olmayan satıcının fazlasıyla aleyhine olacak sonuçlar doğurmaktadır.

3. Sözleşmeden Dönmenin Hüküm ve Sonuçları:

Alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması ile birlikte, satıcı ile arasındaki sözleşme ortadan kalkmaktadır. Viyana Satım Sözleşmesi'nin 81 ve devamı maddelerinde, sözleşmeden dönülmesinin sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre öncelikle, *sözleşmenin ortadan kaldırılması, tazminat yükümlülüğü saklı kalmak kaydıyla her iki tarafı da sözleşme ile üstlendikleri yükümlülüklerden kurtarır.* (CISG m. 81 f. 1 c. 1)

Bahsi geçen hüküm uyarınca, alıcının sözleşmeden dönmesi neticesinde taraflar asli ve tali sözleşmesel yükümlülüklerinden kurtulmakta olup, bu durumda satıcı satış bedelinin ödenmesini talep edemeyeceği gibi, alıcı da satım konusu malların teslimini veya diğer edimlerin ifasını talep edememektedir. Ancak burada, tazminat talepleri saklı tutulmuştur[227].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin m. 81/I c. 2 hükmü ise, alıcının sözleşmeden dönmesinin etkilemeyeceği bazı durumları belirlemiştir. Buna göre; uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin sözleşme hükümleri veya sözleşmenin ortadan kaldırılması sonrasında tarafların haklarını ve borçlarını düzenleyen diğer sözleşme hükümleri,

[227] Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında tazminat yükümlülüğünün, tarafların tali (ikincil) yükümlülükleri arasında olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Bernstein / Lookofsky, a.g.e., 2008, s. 134.

sözleşmenin ortadan kaldırılmasından etkilenmeyecektir. Uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin sözleşme hükümleri ile kastedilen, tarafların aralarındaki sözleşme ile kararlaştırdıkları yetkili mahkeme ve uyuşmazlığa uygulanacak hukuk gibi kurumlardır[228].

Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ifa edilmesi durumunda, CISG m. 81 f. 2 uyarınca sözleşmeyi tamamen veya kısmen ifa eden taraf, sözleşme uyarınca ifa ettiklerinin veya ödediklerinin iadesini karşı taraftan talep edebilmektedir. Bu halde, satıcı sözleşme konusu malları teslim etmişse bunlar alıcı tarafından kendisine iade edilmelidir. Aynı şekilde, semeni tamamen veya kısmen ödemiş olan alıcıya da bu miktarın geri verilmesi gerekmektedir[229]. Her iki tarafın da iade borcu altında olması durumunda, edimlerin aynı anda ifa edilmesi gerekmektedir. (CISG m. 81 f. 2 c. 2)

Görüldüğü gibi, alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması ile birlikte, tarafların eski yükümlülüklerinin yerini ifa edilmiş olan edimlerin iadesine ilişkin yükümlülükler almaktadır[230].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 84/I. maddesi uyarınca, *"Satıcı semeni geri ödeme borcu altında ise, bu meblağın kendisine ödendiği tarihten itibaren faizini de ödemesi gerekir."* Aynı maddenin 2. fıkra hükmü uyarınca da, *"Aşağıdaki hallerde*

---

[228] Honnold, a.g.e., § 442; Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 81 N. 2. 3.

[229] Bu noktada, taraflardan birinin iade yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde diğer tarafın elinde bulunan malları veya satım bedelini alıkoyabileceği belirtilmektedir. Bkz. Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 81 N. 2. 6.

[230] Bridge, M.G., The Nature and Consequences of Avoidance of the Contract Under the United Nations Convention on the International Sale of Goods, Wuhan, 2009, s. 119 vd; Bianca, C. M. / Bonell, M. J., a.g.e., s. 601 vd.

alıcı, mallardan veya malların bir bölümünden elde ettiği yararların karşılığını satıcıya ifa borcu altındadır:

(a) alıcı malların tamamını veya bir bölümünü iade etmekle yükümlü ise; veya

(b) malların tamamen veya kısmen iade edilmesinin veya tamamen veya kısmen teslim alındığı andaki duruma yakın bir durumda iade edilmesinin imkânsızlaşmasına rağmen alıcı sözleşmeyi ortadan kaldırmış veya satıcıdan ikame mal teslim etmesini talep etmişse."

Buna göre taraflar, ifa sonucu birbirlerinden aldıkları mallardan ve semenden elde ettikleri yararları da iade etmekle yükümlüdür[231]. Bu kapsamda satıcının, alıcı tarafından kendisine ödenmiş olan satım bedelini faiziyle birlikte alıcıya geri ödemesi gerekmektedir[232].

4. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme:

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 125. maddesinde, alıcının seçimlik hakları içerisinde sözleşmeden dönme kurumu da düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre, *"Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir."* (TBK m. 125 f. 2)

Borçlar Kanunu'nun aynı hükmünün 3. fıkrasında ise, sözleşmeden dönme hâlinde tarafların, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulacakları ve daha önce

[231] Schwenzer / Fountoulakis, a.g.e., s. 348 vd. Dayıoğlu, a.g.e., s. 57.

[232] Bridge, a.g.e., s. 121.

ifa ettikleri edimleri geri isteyebilecekleri belirtilmiştir. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse, alacaklı sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de talep edebilmektedir.

Görüldüğü gibi, gerek Viyana Satım Sözleşmesi'nde gerekse Türk Borçlar Hukuku'nda sözleşmeden dönme hakkı düzenlenmiş olup, her iki sistemde de bu talep hakkı borçlunun kusurundan bağımsız kılınmıştır. Böylece alıcı, satıcının borçlu temerrüdüne düşmesinde kusuru olmasa dahi sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmektedir[233].

Sözleşmeden dönmenin sonuçlarını düzenleyen TBK m. 229 hükmü uyarınca; satış sözleşmesinden dönme hakkını kullanan alıcı, satılanı, ondan elde ettiği yararları ile birlikte satıcıya geri vermekle yükümlü bulunmaktadır. Buna karşılık alıcı da, satıcıya karşı bazı talepler ileri sürebilmektedir. Bunlar; alıcının ödemiş olduğu satış bedelinin faiziyle birlikte geri verilmesi, yargılama giderleri ile satılan için yapmış olduğu giderlerin ödenmesi [234] ve ayıplı maldan doğan doğrudan zararlarının giderilmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda satıcı, malın ayıplı olması sebebiyle alıcının doğrudan uğradığı zararlardan, kendi kusuru bulunmasa dahi sorumlu tutulmaktadır.

İlgili hüküm, alıcının sözleşmeden dönmenin sonuçlarından biri olarak, uğradığı dolaylı zararlar sebebiyle tazminat talep etme hakkını da ayrıca düzenlemiştir. Buna göre *satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer*

---

[233] Bkz. Sert, a.g.e., s. 204.

[234] Bu husus, aynı madde hükmünde de sabit olduğu üzere, satılan malın tamamen zapt edilmesi durumunda da geçerlidir.

zararlarını da gidermekle yükümlüdür. (TBK m. 229/son) Görüldüğü gibi, Türk Borçlar Hukuku sisteminde alıcının doğrudan zararlarının satıcı tarafından tazmin edilmesi için kusur şartı aranmazken, dolaylı olarak uğramış olduğu zararları bakımından satıcının kusurunun mevcudiyeti gerekmektedir.

Viyana Satım Sözleşmesi, yukarıda detaylarına değinildiği üzere, alıcının sözleşmeden dönme hakkı için bu kadar karmaşık[235] bir sistem getirmemiş olup, bu hakkın kullanılmasını sözleşme ihlalin esaslı olup olmamasına bağlamıştır.

D. TAZMİNAT TALEP ETME HAKKI

1. Genel Olarak:

Viyana Satım Sözleşmesi'ne tâbi sözleşmelerde, satıcı tarafından sözleşmenin ihlal edilmesi durumunda alıcının başvurabileceği bir diğer hukuki imkân, tazminat talep edilmesidir. Buna göre alıcı, satıcının yükümlülüklerinden herhangi birini ifa etmemesi ve bu nedenle bir zarara sebep olması üzerine bu zararlarının tazmin edilmesini talep edebilmektedir.

Satım sözleşmesinin taraflarından birinin sözleşmeye aykırılığı sebebiyle diğer tarafın uğradığı zararlarının tazmini yoluna gidebilmesi imkânı, temel olarak CISG m. 45/I (b)[236] ve m. 61/I[237] hükümlerine dayanmaktadır. Söz konusu maddeler

---

[235] Dayıoğlu, a.g.e., s. 154.

[236] "*Sözleşmenin Satıcı Tarafından İhlali Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkanlar*" içerisinde alıcının tazminat hakkı bu hükümde düzenlenmiştir.

[237] "*Sözleşmenin Alıcı Tarafından İhlali Halinde Satıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkanlar*" içerisinde satıcının tazminat talebi bu hükümde düzenlenmiştir.

kapsamında, tarafların tazminat talep etme hakkına sahip olmaları için diğer tarafın sözleşmede veya Antlaşma'da öngörülen herhangi bir yükümlülüğünü ihlal etmesinden başka bir şart aranmamaktadır[238]. Bu noktada, özellikle de ihlali gerçekleştiren tarafın kusurlu olması, diğer tarafın tazminat talep edebilmesi bakımından bir gereklilik değildir.

Tarafların tazminat talep etme hakkı, Viyana Satım Sözleşmesi'nin *"Satıcının ve Alıcının Yükümlülüklerine İlişkin Ortak Hükümler"* başlığını taşıyan 5. Bölümü'nün *"Tazminat"* başlıklı 2. Ayrımı'nda yer almakta olup, 74 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

5. Bölüm'ün başlığı incelendiğinde de açıkça görüleceği gibi, CISG sisteminde satım sözleşmesinin her iki tarafına da tazminat talep etme imkânı tanınmış bulunmakta ve sözleşmeyi ihlal eden tarafın satıcı veya alıcı olması, burada yer alan hükümlerin uygulanması bakımından herhangi bir fark yaratmamaktadır[239].

Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında alıcının tazminat talep etme hakkı, bir denkleştirme aracı olarak düzenlenmiş[240] olup, zarar gören tarafı sözleşmenin ihlal edilmemiş olması halinde içinde bulunacağı duruma getirmeyi amaçlamaktadır[241].

---

[238] Achilles, W.A., Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen (CISG), Berlin, 2000, Art. 45 N. 2.

[239] Magnus, U., CISG Uyarınca Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma, Milletlerarası Satım Hukuku – Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul, 2008, s. 289.

[240] Sert, a.g.e., s. 208.

[241] Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 74 N. 3.1.

Böylece hedeflenen; alıcının, sözleşmenin ihlali sebebiyle zarara uğramamış olsaydı içinde bulunacağı ekonomik durumunu yeniden elde etmesidir[242].

2. Viyana Satım Sözleşmesi'nde Tazminat Sistemine Hâkim Olan İlkeler[243]:

a. Tam Tazmin İlkesi:

Tarafların tazminat talebine ilişkin genel hükme, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 74. maddesinde yer verilmiştir. Buna göre, *"Taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâli halinde ödenecek tazminat, mahrum kalınan kâr dâhil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın uğradığı zararın toplamına eşittir."* Zikredilen hüküm uyarınca, sözleşmenin ihlali sebebiyle zarara uğrayan alıcı, tazminat miktarı olarak fiilen uğradığı zararların yanında ayrıca yoksun kalınan kârın toplamını talep edebilmektedir[244].

Görüldüğü gibi, Viyana Satım Sözleşmesi sistemine göre tazminat, zarar miktarının tamamını karşılamalıdır. Viyana Satım Sözleşmesi, zararın tam tazmini ilkesi ile, alıcının ifa menfaati[245] ile sözleşmenin satıcı tarafından gereği gibi ifa

---

[242] Magnus, (Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma), s. 290.

[243] Bu konuda genel olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Offermans, J., Damages Arising Out of a Cover Purchase within the Framework of Articles 74 to 77 CISG, Vindobona, 2006, s. 1 vd.

[244] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Blase, F. / Höttler, P., Claiming Damages of in Export Trade on recent Developments of Uniform Law, Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Pace International Law Review, 2006, s. 46.

[245] İfa menfaatinin korunması, eğer sözleşme kararlaştırılan biçimde ifa edilmiş olsaydı alıcının sahip olacağı ekonomik durumun yaratılmaya çalışılması amacını taşımaktadır. Bununla esasen alıcının uğradığı müspet zararın tazmininin amaçlandığı görüşüne ilişkin olarak bkz. Atamer, (CISG), s. 327.

edileceğine güvenmiş olması sebebiyle uğradığı zararları talep etme menfaati[246]ni korumayı amaçlamaktadır.

Sözleşmenin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tazminat, her halde bir miktar para olacaktır[247]. Viyana Satım Sözleşmesi sistemi, bu noktada Türk hukukunun aksine aynen tazmin kurumunu kabul etmemiş bulunmaktadır[248].

b. Tazminatın Zarar Miktarını Aşmaması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin m. 74 c. 2 hükmü uyarınca tazminat, *"ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz."*

İlgili hüküm, Viyana Satım Sözleşmesi sisteminde, tazminat miktarının uğranılan zararı aşmaması prensibinin kabul edildiğini göstermektedir. Bu ilkenin temel mantığı, tazminat talep etme hakkına sahip olan alıcının, sözleşmenin ihlali

---

[246] Bu tür menfaatin korunması ise, alıcının güven sebebiyle yapmış olduğu masrafların, yani menfi zararının tazmin edilmesi ile mümkün olduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Dayıoğlu, a.g.e., s. 65 ve orada dn. 317.

[247] Zira CISG m. 74 hükmünün orijinalinde açıkça, *"Damages for breach of contract by one party consist of a* ***sum equal to the loss****"* denmektedir. Kanımızca bu hükümden anlaşılması gereken, taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâl etmesi durumunda ödenecek tazminatın, yoksun kalınan kâr da dahil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın uğradığı zararın toplamı tutarında para olması gerektiğidir.

[248] Türk Borçlar Kanunu'nda tazminatın nakden ödenmesinin yanında, aynen tazmin ile ödenmesi de mümkündür.

sebebiyle uğramış olduğu zararı aşacak miktarda satıcıdan tazminat alarak zenginleşmesinin engellenmesidir[249].

c. Öngörülebilirlik İlkesi:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin tazminata ilişkin genel hükmü niteliğinde olan m. 74 c. 2 maddesi ile satıcının tazminat borcuna öngörülebilirlik ilkesi ile bir sınır getirilmiştir. İlgili hüküm uyarınca, *"Söz konusu tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz."* Görüldüğü gibi, satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde alıcının ondan talep edebileceği tazminat, sözleşmenin kurulması anında satıcı tarafından öngörülebilecek olan zararlarla sınırlıdır[250].

Öngörülebilirliğin tespiti, objektif temellere dayalıdır[251]. Buna göre, zararların satıcı tarafından öngörülebilirliğinden kasıt, bunların aynı koşullar altında olan makul bir üçüncü kişi tarafından da öngörülebilmesidir.

Tazminat sorumluluğunun Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında öngörülebilirlikle sınırlandırılmış olmasının temelinde, sözleşmeyi ihlal eden satıcı tarafından sözleşmenin kurulması sırasında, akdedilen sözleşme ile yüklenilen riskin finansal karşılığının hesaplanabilir olması gerekliliği yatmaktadır[252]. Böylece,

---

[249] Saidov, D., Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Pace International Law Review, 2002, s. 309.

[250] Magnus, (Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma), s. 290.

[251] Staudinger, J. / Magnus, U., 1994, Art. 74 N. 35.

[252] Magnus, (Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma), s. 290, dn. 14.

tarafların sözleşme ilişkisi kurulurken potansiyel riskleri öngörmelerine ve böylece söz konusu risklere karşı kendilerini güvence altına almalarına imkân tanınmaktadır[253].

d. Kusursuz Sorumluluk İlkesi:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin tazminat sorumluluğuna ilişkin hükümlerinde, satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi sebebiyle bu yükümlülük altına girebilmesi için bu ihlalin gerçekleşmesinde kusurlu olması şartı aranmamaktadır[254]. Buna göre, satıcının sözleşmeye aykırılık konusunda herhangi bir kusuru bulunmasa dahi, alıcı uğradığı zararların tazmin edilmesini satıcıdan talep edebilecektir[255].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin kusursuz sorumluluk esasına dayanan katı bir tazminat sistemini kabul etmesi, sözleşmenin ihlali halinde asli talep hakkı olarak tazminatı esas alan *common law* sistemini benimsediğini göstermektedir.

3. Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkının Koşulları:

a. Sözleşmeye Aykırılık:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin m. 74 hükmü uyarınca, alıcının satıcıya karşı tazminat talebi ileri sürebilmesi için, öncelikle satıcının sözleşmesel yükümlülüklerinden herhangi birini ihlal etmesi gerekmektedir. Bu ihlal, sözleşmesel yükümlülüklerin hiç ifa edilmemesi biçiminde ortaya çıkabileceği gibi, gereği gibi

---

[253] Dayıoğlu, a.g.e., s. 69; Schlechtriem, (Uniform Sales Law), s. 96.

[254] Yukarıda açıklanan öngörülebilirlik ilkesi (m. 74 c. 2), satıcının kusursuz sorumluluğunun bir istisnasıdır.

[255] Huber / Mullis, a.g.e., s. 256.

ifa edilmemesi biçiminde ve bu bağlamda geç ifa veya ayıplı ifa halleri olarak da gerçekleştirilebilir[256]. Bu durumda alıcı, sözleşmenin satıcı tarafından ihlali sebebiyle uğradığı zararların tazminini talep edebilecektir.

Yukarıda ifade edilen bazı hukuki imkânların aksine, tazminat talep etme hakkının doğması için, sözleşmeye aykırılığın esaslı nitelik taşıması gerekmemektedir[257]. Bunun yanında, tazminat talebinin kullanılabilmesi için, Türk hukuk sisteminde ve bazı hukuk çevrelerinde olduğunun aksine, alıcının satıcıya ihtar göndererek veya süre vererek onu temerrüde düşürmesi gibi bir koşul da bulunmamaktadır[258].

b. Zarar:

Alıcı tarafından tazminat talep edilebilmesi için gerekli olan ikinci şart, satıcının sözleşmeye aykırılığı nedeniyle bir zararın meydana gelmiş olmasıdır. Tazmin edilmesi gereken bu zarar, alıcının malvarlığında gerçekleşecek olup, CISG m. 74 hükmü gereğince fiili zarar olabileceği gibi, yoksun kalınan kâr şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir.

Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında satıcıdan talep edebilecek ilk zarar kalemi, fiili zarardır. Alıcının uğradığı fiili zarar[259], sözleşmenin satıcı tarafından

---

[256] Ancak bu yükümlülüğün sözleşmede veya CISG kapsamında düzenlenmiş olması gerekliliği bulunmamaktadır. Bkz. Huber / Mullis, a.g.e., s. 257.

[257] Sert, a.g.e., s. 213.

[258] Flechtner, (Buyers' Remedies), 2005-2006, s. 342.

[259] Öğretide fiili zarar kapsamında; ayıplı mal teslimi nedeniyle elde edilmesi beklenen menfaatten önemli ölçüde yararlanılamamış olması sonucu ortaya çıkan zarar, malın tamir

ihlal edilmesi sonucu alıcının malvarlığının aktiflerinde meydana gelen bir azalma veya pasiflerinde meydana gelen bir artış biçiminde olabilmektedir[260].

Alıcının tazminat talebi ile isteyebileceği yoksun kalınan kâr kalemi ise, satıcının sözleşmeye aykırı davranışı sebebiyle alıcının malvarlığında meydana gelecek bir artışın engellenmesi[261] neticesinde ortaya çıkan zarardır. Malvarlığındaki artışa engel olunması durumundan anlaşılması gereken, alıcının aktiflerinde oluşacak bir artışın veya pasiflerinde oluşacak bir azalmanın, sözleşme ihlali sonucunda gerçekleşmeyecek olmasıdır.

c. Nedensellik Bağı:

Satıcının alıcıya karşı tazminat sorumluluğunun doğabilmesi için, doğal olarak sözleşmenin ihlali ile meydana gelen zarar arasında bir nedensellik bağı bulunması gerekmektedir[262]. Bundan kasıt, alıcının uğradığı zararın, satıcının sözleşmeye aykırı davranışı sebebiyle ortaya çıkmış olmasıdır.

Bu noktada, sözleşme ihlalinin alıcı aleyhine meydana getirdiği zararın doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkması önem taşımamaktadır[263]. Böylece Viyana Satım Sözleşmesi'nin, Türk hukuk sisteminde benimsenen uygun nedensellik

---

edilmesi için alıcının yapmış olduğu masraflar ve ayıbın tespit edilmesi sırasında yapılan harcamaların yer aldığı belirtilmektedir. Bkz. Sert, a.g.e., s. 214.

[260] Saidov, a.g.e., s. 317.

[261] Dayıoğlu, a.g.e., s. 83.

[262] Gümüş, M.A., Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul, 2008, s. 179.

[263] Huber / Mullis, a.g.e., s. 270.

bağı[264] gibi satıcının tazminat borcunu sınırlandıran kurumları kapsamına almadığı görülmektedir[265].

d. Sorumsuzluk Hallerinin Mevcut Olmaması:

Viyana Satım Sözleşmesi, "Sorumluluktan Kurtulma" başlıklı 4. Ayrım içerisinde ve m. 79 vd. hükümlerinde, tazminat sorumluluğunu ortadan kaldıran bazı durumlar öngörmüş olup, bu konuya çalışmamız dâhilinde daha sonra değinilecektir[266].

Bu bağlamda; ilgili hükümde sayılan sorumsuzluk sebeplerinden herhangi birinin varlığı durumunda, satıcının tazminat ödeme yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır.

e. Zararın İspat Edilmesi:

Viyana Satım Sözleşmesi uyarınca alıcının tazminat talebinde bulunabilmesi için, satıcının ihlali sebebiyle bir zarara uğradığını ispat etmesi gerekmektedir[267].

---

[264] Doktrinde uygun nedensellik (illiyet) bağı, *"somut olayda gerçekleşen türden bir sonucu, olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre, mahiyeti ve ana temayülü itibariyle meydana getirmeğe genel olarak elverişli olan veya bu türden bir sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak artırmış bulunan zorunlu şartla söz konusu sonuç arasındaki bağ"* olarak tanımlanmaktadır. Eren, F., Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, Ankara, 1975, s. 52.

[265] Dayıoğlu, a.g.e., s. 76.

[266] Bkz. Dördüncü Kısım, s. 107 vd.

[267] Sert, a.g.e., s. 215, dn. 681.

Buna karşın, Antlaşma metninde zararın ispatının hangi şekilde yapılacağı hususuna ilişkin olarak herhangi bir düzenleme getirilmemiştir[268].

f. Ayıp İhbarında Bulunulmuş Olması:

Satıcı tarafından gerçekleştirilen sözleşme ihlali, malların sözleşmeye uygun olmaması sebebiyle ortaya çıkmışsa, alıcının seçimlik hakları içinden tazminat talep etme imkânını kullanabilmesi için, CISG m. 39 hükmünde düzenlenen ihbarı, yine makul bir süre içerisinde gerçekleştirmiş olması gerekmektedir.

Doktrinde hakim olan görüş, alıcının uygun bir süre içinde ayıp ihbarında bulunmamış olması durumunda kural olarak satıcıdan tazminat ödemesini talep etme hakkını kaybedeceği yönündedir[269].

4. Faiz Talebi:

Alıcı, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 78. maddesi uyarınca satıcıdan faiz talep edebilmektedir. Madde hükmü, *"Taraflardan biri semeni veya muaccel diğer bir meblağı ödemezse diğer taraf, 74. madde uyarınca talep etme hakkına sahip olduğu tazminata halel gelmeksizin, bu meblağ üzerinden faize hak kazanır."* demek suretiyle alıcının faiz talep edebileceğini hüküm altına almıştır.

---

[268] Bu hususta doktrinde bazı yazarlar, ispat yükünün usul hukukunun konusu olması sebebiyle, bu sorunun forum ülkesinin iç hukukuna göre çözüme kavuşturulması gerektiğini savunmaktadırlar. Buna karşın bir diğer görüşe göre, böyle bir yaklaşım Viyana Satım Sözleşmesi'nin otonom yapısını bozacak nitelikte olup, bu sebeple ispat sorunu Antlaşma çerçevesinde çözümlenmelidir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz Dayıoğlu, a.g.e., s. 77.

[269] Bu yönde düşünceler için bkz. Enderlein, 1996, s. 171; Huber / Mullis, a.g.e., s. 164; Herbert Bernstein, Joseph M. Lookofsky: (Understanding the CISG in Europe), s. 89.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde alıcının faiz talep etmeye hak kazandığı hususu düzenlenmiş olmasına rağmen, bu faizin hesaplanması usulü ile ilgili olarak herhangi bir hükme yer verilmemiş olup, bu konu CISG kapsamı dışında tutulmuştur. Bu durumun sebebi, Antlaşma'ya taraf ülkelerin ulusal hukuk sistemlerinde farklı faiz oranlarının ve hesaplama yöntemlerinin kabul edilmiş olması ve bu hususun tartışmalara yol açacağından çekinilmesidir[270].

5. Zarar Miktarının Hesaplanması:

Satıcı tarafından gerçekleştirilen sözleşme ihlali sebebiyle alıcının uğradığı zararların hesaplanması ile ilgili olarak Viyana Satım Sözleşmesi, bazı farklı yöntemler kabul etmiştir.

a. Somut Yöntem İle Hesaplama:

Viyana Satım Sözleşmesi'nde alıcının zararının hesaplanması hususunda benimsenen temel metot, genel hüküm niteliğindeki m. 74 uyarınca uygulanacak somut yöntemdir. Buna göre, alıcının gerçekten uğradığı zararın hesaplanması ve alıcı tarafından bunun ispat edilmesi gerekmektedir[271].

Alıcının, sözleşme ihlali üzerine sözleşmeden dönmesi ve daha sonra ikame mal alması sebebiyle uğradığı zararın hesaplanması ise, CISG m. 75 hükmüne tâbidir. Bu hüküm uyarınca, *"Sözleşmenin ortadan kaldırılması halinde, ortadan kaldırmadan*

---

[270] Corterier, A., A New Approach to Solving the Problem of the Interest Rate Under Article 78 CISG, 5 International Trade and Business Law Annual, 2000, s. 33 vd; http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/corterier.html#2

[271] Atamer, (CISG), s. 432.

itibaren makul bir süre içerisinde ve makul bir şekilde alıcının ikame mallar satın alması veya satıcının malları yeniden satması durumunda, tazminat talep eden taraf, sözleşmede kararlaştırılan fiyat ile ikame işlem fiyatı arasındaki farkı talep edebileceği gibi, 74. madde uyarınca da tazminat talep edebilir."

Alıcının yukarıda verilen hüküm uyarınca tazminat talep edebilmesi için, dönme beyanında bulunmak suretiyle sözleşmeden dönmüş ve ikame mal satın almış olması gerekmektedir[272]. Bu durumda alıcı, ikame mal alımının makul olması şartıyla, satıcıya ödemesi kararlaştırılan semen ile ikame mal alımında ödediği bedel arasındaki farkın kendisine ödenmesini talep etme hakkına sahiptir.

Viyana Satım Sözleşmesi metninde, zararın somut yöntemle hesaplanma yerine ve zamanına ilişkin olarak herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu noktada toplam zararın, davanın son anında hesaplanması gerektiği belirtilmektedir[273].

b. Soyut Yöntem İle Hesaplama:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin tazminat sisteminde, zarar miktarının tespit edilmesi için genel olarak uygulanacak yöntemin somut hesaplama yöntemi olarak

---

[272] Zira satıcının, alıcının sözleşmeden dönme niyetinden haberdar olmaması, malın yenisi ile değiştirilmesi veya onarım aşamalarına hazırlık yapması ve böylece oyalanmış olması sonucuna yol açabilecektir. Bu sebeple alıcı, m. 75 hükmü uyarınca sözleşmeden dönme imkanını kullanarak ikame mal alması sebebiyle uğradığı zararların tazmin edilmesini talep edebilme hakkına sahiptir. Bkz. Sert, a.g.e., s. 219-220.

[273] Dayıoğlu, a.g.e., s. 93-94. Buna karşın doktrinde bazı yazarlar, zararın hesaplanması anının hakim tarafından tespit edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yöndeki görüş için bkz. Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 74 N. 3.16.

belirlenmiş olmasına rağmen, soyut yöntemin kullanılacağı bazı istisnai durumlar da düzenlenmiştir.

Bu bağlamda Viyana Satım Sözleşmesi'nin m. 76 hükmü, sözleşmenin ortadan kaldırıldığı, ancak ikame mal alımı yapılmadığı veya yapılan ikame mal alımının m. 75 hükmü uyarınca makul olarak kabul edilmediği durumlar için bir düzenleme ihtiva etmektedir. Böyle bir durumda, mallar için cari bir fiyat varsa, tazminat talep eden taraf, 75. madde uyarınca ikame alım veya satım yapmamış olsa dahi, sözleşmede kararlaştırılan fiyat ile sözleşmenin ortadan kaldırıldığı andaki cari fiyat arasındaki farkı talep edebileceği gibi, 74. madde uyarınca da tazminat talep edebilecektir. Görüldüğü gibi CISG sistemi, alıcının ikame mal alımı yapmamış olması durumunda bile bir zarara uğradığını kabul etmekte olup, satış bedeli ile cari fiyat arasındaki farkın tazmininin talep edilebileceğini öngörmüştür[274].

Bununla birlikte, aynı maddenin 2. cümlesine göre, tazminat talep eden taraf, malları devraldıktan sonra sözleşmeyi ortadan kaldırırsa, ortadan kaldırma anındaki cari fiyat yerine devralma anındaki cari fiyat uygulanacaktır.

Soyut yöntem kapsamında, alıcının somut bir zarara uğramış olması şartı aranmamakta olup, burada[275] alıcının bu zararı somut olarak ispat etmesi gerekliliği de söz konusu olmamaktadır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 76. madde hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için, metinden de açıkça anlaşıldığı üzere, öncelikle alıcının sözleşmeden dönmüş

[274] Bianca / Bonell, a.g.e., s. 552 vd.

[275] Staudinger / Magnus, a.g.e., Art. 76 N. 6.

olması gerekmektedir. Bunun yanında, soyut yöntemin kullanılabilmesi için sözleşme konusu malın belli bir yerde, belli bir zamanda ve belirli işlemler bakımından geçerli bir cari fiyatının da bulunması lazımdır[276].

CISG metni kapsamında, satım konusu malın hangi yerdeki cari fiyatının esas alınacağı sorunu ile ilgili bir düzenleme de yer almamaktadır. Bu hususta öğretideki yaygın görüş, malların teslim edildiği yerdeki cari fiyata göre bir hesaplama yapılması gerektiği yönündedir[277].

6. Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması:

Viyana Satım Sözleşmesi sisteminde, satıcının tazminata ilişkin sorumluluğu sınırsız değildir. Bu kapsamda bazı sınırlamalar getirilmiştir.

a. Alıcının Zararı Azaltma Külfeti:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin m. 77 hükmü uyarınca, *"Sözleşmenin ihlâline dayanan taraf, mahrum kalınan kâr dahil, ihlâlden doğan zararı azaltmak için koşullar dikkate alındığında makul olan bütün önlemleri almak zorundadır. Bu önlemleri almaması halinde, ihlâl eden taraf, zararın azaltılabilecek olduğu miktarda tazminattan indirim yapılmasını isteyebilir."*

Yukarıdaki hükme göre; alıcı, yoksun kalınan kâr da dahil olmak üzere satıcının sözleşme ihlali nedeniyle ortaya çıkan zararı azaltmak için makul olarak kabul

[276] Özsunay, a.g.e., s. 942.

[277] Atamer, (CISG), s. 437.

edilebilen bütün önlemleri almakla yükümlüdür[278]. Aksi takdirde satıcı, alıcının zararı azaltma imkânının olduğu miktarda tazminattan kendi lehine indirim yapılmasını talep etme hakkına sahip olacaktır[279].

Viyana Satım Sözleşmesi metninde, alıcının zararı azaltma külfeti düzenlenmiş olmasına rağmen, bu konuda alınacak önlemlerin neler olduğunun belirlenmesi yoluna gidilmemiştir[280]. Bu noktada, kanımızca somut olayın koşullarına göre bir tespit yapılması gerekmektedir.

b. Öngörülebilirlik:

Tazminat sistemi kapsamında tam tazmin ilkesini benimseyen Viyana Satım Sözleşmesi, buna karşın satıcının tazminat sorumluluğunun kısıtlanması bakımından öngörülebilir olma ölçütünü getirmiştir[281]. İlgili 74. maddenin 2. cümle hükmü uyarınca, satıcı tarafından alıcıya ödenecek olan tazminat, sözleşmeyi ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zarar miktarından daha fazla olamayacaktır.

---

[278] Ayrıntılı bilgi için bkz. Riznik, P., Article 77 CISG: Reasonableness of the Measures Undertaken to Mitigate the Loss, 2009;
http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik.html

[279] Offermann, a.g.e., s. 1 vd.

[280] Sert, a.g.e., s. 223. Makul önlemlerin tespiti konusunda ayrıca ticari hayattaki alışkanlıkların, teamüllerin, ticari örf ve adetlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Atamer, (CISG), s. 439.

[281] Öngörülebilirlik ilkesinin CISG kapsamında kabul edilmiş olmasının sebebi, yalnızca sözleşmenin kurulması sırasında tahmin edilebilecek zararlar için tazminat sorumluluğunun mevcut olması amacıyla garanti sorumluluğunun benimsenmiş olmasıdır.

Sözleşmeyi ihlal eden satıcı tarafından, sözleşmeye aykırılık neticesinde ortaya çıkan zararların öngörülebilir nitelikte olması gerektiği hususu, yukarıda açıklandığı için burada daha fazla üzerinde durulmayacaktır[282].

7. Tazminat Talebinin Alıcının Diğer Seçimlik Haklarına Etkisi:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin *"Sözleşmenin Satıcı Tarafından İhlâli Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukukî İmkânlar"* başlığını taşıyan ayrımının altında yer alan m. 45 f. 2 uyarınca, alıcı diğer hukukî imkânlardan yararlanmakla tazminat talep etme hakkını kaybetmez.

Görüldüğü gibi, alıcının tazminat talep etme hakkı, satıcının sözleşmeye aykırılığı sebebiyle sahip olduğu diğer hukuki imkanlar (ifa talebi, semenin tenzili talebi, sözleşmeden dönme) ile aynı anda uygulanabilir niteliktedir[283].

Viyana Satım Sözleşmesi sisteminde alıcıya tazminat ile beraber diğer seçimlik haklardan birinin kullanılabilmesi imkanı verilmiş olmasına karşın, bu hukuki imkanlar içerisinden ayıplı malın onarılması talep edilmiş ve bu kapsamda ayıp satıcı tarafından giderilmişse, alıcının zararının ortadan kalkmış olması sebebiyle tazminat talep etme hakkı da olmayacaktır[284].

---

[282] Bkz. Üçüncü Kısım, s. 36.

[283] Bianca / Bonell, a.g.e., Art. 45 N. 2.1.2. Böylece, Viyana Satım Sözleşmesi'nde alıcıya seçimlik haklarından biri ile beraber tazminat talep etme imkanı da tanınmış olup, alıcı bunlar arasında bir seçim yapmak zorunda bırakılmamıştır. Dayıoğlu, a.g.e., s. 141.

[284] Burada talep edilemeyecek olan zarar kalemi, fiili zarardır. Alıcı, onarım süresi boyunca ortaya çıkan yoksun kalınan kârını isteyebilmektedir. Bu hususta bkz. Huber / Mullis, a.g.e., s. 256.

Alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması ile birlikte tazminatı talep edebileceği hususu, CISG m. 81 f. 1'de düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca, *"Sözleşmenin ortadan kaldırılması, tazminat yükümlülüğü saklı kalmak kaydıyla her iki tarafı da sözleşme ile üstlendikleri yükümlülüklerden kurtarır."*

Türk hukuk sisteminde, alıcının sözleşmeden dönmesi halinde talep edebileceği zarar, menfi zarar olarak belirlenmiştir. Buna karşın, CISG sisteminde alıcının tazminat talebi bakımından böyle bir sınırlama yapılmamıştır.

8. Türk Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme:

Defaten belirtildiği üzere, Viyana Satım Sözleşmesi, alıcının tazminat talep edebilmesi için satıcının yükümlülüklerinden herhangi birine aykırı hareket etmiş olması şartını aramakta; ancak ihlalin türüne göre herhangi bir ayrım yapmamaktadır [285] . Buna karşın Türk Borçlar Kanunu; satıcının temerrüdü ve maldaki ayıp nedeniyle alıcının sözleşmeden dönmesi durumlarında alıcının sahip olduğu tazminat talebini ayrı ayrı düzenlenmiştir[286].

Borçlar Kanunu'nun 112. maddesi uyarınca, *"Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür"*. Zikredilen hüküm genel nitelikte olup, Borçlar Kanunu'nda tazminat talebi özel olarak düzenlenmemiş olan ihlal hallerinde bu hüküm uygulama alanı bulmaktadır[287].

---

[285] Bkz. Dördüncü Kısım, s. 91.

[286] Aydın, a.g.e., s. 107.

[287] Dayıoğlu, a.g.e., s. 155, dn. 804. Ayrıca bkz. Reisoğlu, a.g.e., s. 334-336.

Satıcının temerrüde düşmesi durumu için ise; Türk Borçlar Kanunu'nun 118 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre; temerrüde düşen satıcı, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alıcının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür. Satıcı, kendisine tanınan süre içerisinde borcunu ifa etmez ise alıcı;

- ➔ Satım konusu malın ifa edilmesini ve bunun yanında gecikme tazminatının ödenmesini,
- ➔ İfadan vazgeçip uğradığı müspet zararının tazmin edilmesini,
- ➔ Sözleşmeden dönerek menfi zararın tazmin edilmesini

talep etme imkanına sahip bulunmaktadır[288].

Sözleşmeden dönen alıcının talep haklarına ilişkin düzenlemeye, Borçlar Kanunu'nun 229. maddesinde yer verilmiştir. İlgili hükme göre alıcı, ödemiş olduğu satış bedelinin faiziyle birlikte geri verilmesini, satılan için yapmış olduğu giderlerin ödenmesini, ayıplı maldan doğan doğrudan zararının giderilmesini talep etme hakkına sahiptir. Ayrıca satıcı, kendisine hiçbir *kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe*, alıcının ayıplı maldan doğan doğrudan zararını gidermekle yükümlüdür.

Görüldüğü gibi, Türk Borçlar Kanunu'nda satıcının tazminat sorumluluğu için "kusur" şartı öngörülmüştür. Bu yönüyle, Türk Satım Hukuku'nun Viyana Satım Sözleşmesi'nden ayrıldığı söylenebilir[289].

---

[288] Ayrıntılı bilgi için bkz. Reisoğlu, a.g.e., s. 375.

[289] Viyana Satım Sözleşmesi, satıcının tazminat sorumluluğunu kusurdan bağımsız olarak düzenlemiştir. Bkz. Dördüncü Kısım, s. 96.

E. SATICININ SORUMLULUKTAN KURTULMASI[290]

1. Genel Olarak:

Çalışmamızın temeli olan Viyana Satım Sözleşmesi'nde, tarafların sorumluluğu hususunda garanti sorumluluğu kabul edilmiştir[291]. Buna göre, satıcının sorumluluğu kusursuz sorumluluk esasına dayanmakta olup, sözleşmeyi ihlal eden satıcının bu ihlalde kusuru olup olmadığına bakılmaksızın alıcı, CISG kapsamında kendisine tanınan hukuki imkânları kullanabilmektedir[292].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 79. madde hükmünde ise, bazı sözleşme ihlallerinin varlığının, satıcının tazminat sorumluluğunu tamamen ortadan kaldıracağı düzenlenmiş olup, bu haller aşağıda kısaca incelenmiştir.

İlk olarak, yükümlülüklerinden birini ifa etmeyen taraf, bu durumun denetimi dışında kalan bir engelden kaynaklandığını ve bu engeli, sözleşmenin kurulması anında hesaba katmasının veya engelden ve sonuçlarından kaçınmasının veya bunları aşmasının kendisinden makul olarak beklenemeyeceğini ispatlarsa, ifa etmemeden dolayı sorumlu tutulamamaktadır.

---

[290] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Flechtner, H.M., Article 79 of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) as Rorschach Test: The Homeward Trend and Exemption for Delivering Non-Conforming Goods, 19 Pace International Law Review, Spring 2007/1, s. 29-51; http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/flechtner7.html; Köroğlu, B., Milletlerarası Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi *(CISG)* Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma, Ankara, 2013, s. 775 vd.

[291] Magnus, (Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma), s. 302.

[292] Dayıoğlu, a.g.e., s. 129 vd.

Bir başka hal, taraflardan birinin yükümlülüklerini ifa etmemesinin, sözleşmeyi kısmen veya tamamen ifa etmesi için görevlendirdiği bir üçüncü kişinin ifa etmemesinden kaynaklanmasıdır. Bu durumda, sözleşmeyi ifa etmeyen taraf, ancak aşağıdaki şartların birlikte var olması halinde sorumluluktan kurtulabilmektedir:

1) İfa etmeyen taraf, 1. fıkra uyarınca sorumluluktan kurtulmuş olmalıdır.

2) İfa etmeyen tarafın görevlendirmiş olduğu kişiye 1. fıkra hükmünün uygulanması durumunda görevlendirilen kişinin de sorumluluktan kurtulacak olması gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki; yukarıda zikredilen maddede öngörülen sorumluluktan kurtulma hali, ifa engelinin var olduğu dönem için geçerlidir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 79. maddesinin 4. fıkrasında, sözleşmeyi ifa etmeyen tarafın, engeli ve kendisinin ifa kabiliyeti üzerindeki etkilerini diğer tarafa bildirmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu bildirim, ifa etmeyen tarafın engeli bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren makul bir süre içinde karşı tarafa ulaşmalıdır. Bahsi geçen bildirimin süresi içerisinde karşı tarafa ulaşmaması durumunda, ulaşmama olgusundan kaynaklanan zararı ifa etmeyen tarafın üstleneceği öngörülmektedir.

Aşağıda, sözleşmeyi ihlal eden satıcının CISG Üçüncü Kısım, Beşinci Bölüm, Dördüncü Ayrım'da yer alan sorumluluktan kurtulması halleri kısaca açıklanmıştır.

2. Sorumluluktan Kurtulmanın Koşulları:

a. Satıcının Kontrolü Dışında Kalan Bir İfa Engelinin Mevcudiyeti[293]:

Viyana Satım Sözleşmesi uyarınca, satıcının m. 79 f. 1 hükmü bağlamında sorumluluktan kurtulabilmesi için, öncelikle sözleşmeyi ihlal eden satıcının kontrolü dışında gerçekleşen bir ifa engelinin bulunması gerekmektedir[294]. Burada bahsi geçen engel, öğretide *"tarafların hâkimiyet alanı dışında kalan, sözleşmenin kurulması sırasında öngörülemeyen, sonuç ve etkilerinden kaçınmanın mümkün olmadığı olaylar"* olarak tanımlanmaktadır[295].

CISG kapsamında, m. 79 hükmü anlamında engel olarak kabul edilen hususlar düzenlenmemiş olmakla birlikte, bunların yangın, sel, savaş gibi mücbir sebep halleri ile tarafların sorumluluk alanı dışında üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen diğer engeller olarak karşımıza çıkabileceği düşünülmektedir[296].

Satıcının tazminat sorumluluğundan kurtulabilmesi için, ortaya çıkan bu engelin kendi denetim alanı dışında olması, yani etki sahibi olduğu, kontrol ve düzenleme yetkilerinin bulunduğu işyeri, fabrika gibi hâkimiyet alanları dışında gerçekleşmiş olması gerekmektedir[297].

---

[293] Flechtner, (Exemption for Delivering Non-Conforming Goods), s. 29 vd.

[294] Gündoğdu, a.g.e., s. 346 vd.

[295] Atamer, (CISG), s. 456; Erdem, (Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler), s. 92.

[296] Magnus, (Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma), s. 304.

[297] Ayrıntılı bilgi için bkz. Köroğlu, a.g.e., s. 778-779.

b. Ortaya Çıkan Engelin Öngörülememesi:

Sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluktan kurtulması bakımından gereken ikinci şart, sözleşmenin ifa edilmemesine sebep olan engelin, sözleşmenin akdedildiği sırada satıcı için öngörülemez nitelikte olmasıdır[298]. Buna göre, eğer satıcıdan denetimi dışında gerçekleşen bu ifa engelini sözleşmenin kurulması anında hesaba katması beklenemeyecek ise, bu durumda satıcı tazminat sorumluluktan kurtulabilecektir.

Öngörülebilirlik ilkesinin objektif ölçütlere dayandırılması gerektiği hususuna yukarıda[299] yer verilmesi sebebiyle, ilgili konu çalışmamızın bu bölümünde daha fazla incelenmeyecektir.

c. Engelin Kaçınılmaz Olması:

Sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluktan kurtulması için Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında öngörülen bir diğer şart, sözleşmenin kurulması sırasında öngörülemeyen ve tarafların denetimi dışında kalan engelin kendisi veya sonuçlarından kaçınmanın mümkün olmamasıdır. Satıcının bu kaçınılmazlık durumunu ispat etmesi halinde, alıcı aleyhine ortaya çıkan zararları tazmin etme sorumluluğundan kurtulacağı belirtilmektedir[300].

CISG m. 79 hükmüne göre, satıcının söz konusu ifa engelini aşması kendisinden beklenebilecek idiyse, bu halde de sorumluluktan kurtulabilmesi mümkün

---

[298] Sert, a.g.e., s. 240.

[299] Bkz. Dördüncü Kısım, s. 95.

[300] Magnus, (Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma), s. 306.

olmayacaktır. Zira satıcı, ifa engelinin meydana gelmesini engellemekle yükümlü olup, bunun mümkün olmaması halinde, gerçekleşmiş ifa engelini ortadan kaldırmak durumundadır[301].

d. Engelin Sözleşme İhlaline Sebep Olması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin tarafların sorumluluktan kurtulma hallerini düzenleyen 79. madde hükmü, ancak engelin sözleşmenin ifa edilmemesine neden olduğu durumlarda bu imkânın söz konusu olacağını öngörmektedir.Bu noktada, hangi yükümlülüklerin ihlal edilmiş olması gerektiği hususuna ilişkin olarak CISG kapsamında herhangi bir düzenleme yapılmamış bulunmaktadır. Öğretide; Viyana Satım Sözleşmesi'nde bu şart kapsamına dâhil olan ihlal türlerine yönelik bir ayrım yapılmamış olması sebebiyle, ifa engelinin imkânsızlık, geç ifa ve ayıplı ifa hallerine yol açması, ihlal koşulunun varlığı bakımından yeterli bulunmaktadır[302].

e. Alıcıya İhbarda Bulunulması:

Viyana Satım Sözleşmesi'nin yukarıda açıklanan m. 79 hükmünün 4. fıkrası uyarınca, sözleşmeyi ifa etmeyen taraf, ortaya çıkan ifa engelini ve kendisinin ifa kabiliyeti üzerindeki etkilerini diğer tarafa bildirmek zorundadır. Sözleşmeyi ihlal eden satıcı, söz konusu bildirim kapsamında engelin türü, içeriği, süresi ve sonuçları hakkında da alıcıyı bilgilendirmek durumundadır[303].

---

[301] Sert, a.g.e., s. 241.

[302] Bkz. Huber / Mullis, a.g.e., s. 258; Staudinger / Magnus, a.g.e., Art. 79 N. 12.

[303] Atamer, (CISG), s. 460; Dayıoğlu, a.g.e., s. 135.

İlgili fıkranın 2. cümlesi de, sözleşmeyi ihlal eden tarafından yapılacak bu bildirimin, ifa etmeyen tarafın engeli bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren makul bir süre içinde karşı tarafa ulaşması gerektiğini öngörmektedir. Aksi takdirde, satıcı diğer şartların varlığı halinde yine de tazminat sorumluluğundan kurtulabilmekte[304] olup, bununla birlikte ihbarın alıcıya ulaşmaması olgusundan kaynaklanan zararı taşıma yükümlülüğü kendisine ait olacaktır.

3. Aşırı İfa Güçlüğü:

Viyana Satım Sözleşmesi'nde, aşırı ifa güçlüğü kurumu ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiş olmakla beraber, öğretide birçok yazar, satıcının sözleşmeyi ifa etmesinin kendi açısından aşırı güç bir durum yaratacak olmasının da sorumluluktan kurtulma kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır[305].

Aşırı ifa güçlüğü, genellikle tarafların kontrolü dışında gerçekleşen ekonomik piyasalardaki ve devlet düzenlemelerindeki öngörülemeyen değişiklikler sebebiyle ortaya çıkmaktadır[306].

---

[304] Dayıoğlu, a.g.e., s. 135.

[305] Bu yöndeki görüşler için bkz. Honnold, (Uniform Law), § 432; Schlechtriem, (Uniform Sales Law), s. 102; Staudinger / Magnus, a.g.e., Art. 79 N. 24. Aksi yöndeki görüş için ise bkz. Jenkins, S.H., Exemption for Nonperformance: UCC, CISG, UNIDROIT Principles - A Comparative Assessment, 72 Tulane Law Review, 1998, s. 2015-2030; http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/jenkins.html

[306] Köroğlu, a.g.e., s. 784.

BEŞİNCİ KISIM

ALICININ SAHİP OLDUĞU HAKLAR BAKIMINDAN DİĞER ULUSLARARASI BELGELERDEKİ DÜZENLEMELER

I. GENEL OLARAK

Hukukun uyumlaştırılması çabası çerçevesinde, Viyana Satım Sözleşmesi'nin yanında, başka bazı uluslararası nitelikte belgeler de mevcuttur. Söz konusu hukuk metinlerini genellikle milletlerarası kuruluşlar düzenlemekte olup, bunlardan bazılarına çalışmamızın bu bölümünde değinilecektir.

Bu bağlamda, Sözleşmeler Hukuku açısından en çok önem taşıyan kuruluşlar arasında, borçlar ve ticaret hukuku alanında faaliyet gösteren UNIDROIT (*Özel Hukukun Birleştirilmesi için Uluslararası Enstitü)* ve UNCITRAL (*Birleşmiş Milletler Ticaret hukuku Komisyonu)* gösterilebilir.

Yukarıda bahsi geçen kuruluşlar, hukukun birleştirilmesi amacıyla Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulmuş olup, uluslararası nitelik taşıyan antlaşmalar düzenlemek suretiyle, hukuk kurallarının âkit devletler düzeyinde yeknesaklaştırılmasını sağlamaya çalışmaktadır[307].

UNIDROIT, 1926 yılında Milletler Cemiyeti'ne bağlı bir kuruluş olarak İtalya'da kurulmuş olup, Birleşmiş Milletler'in danışmanı statüsünü taşıyan bir kuruluştur. Birleşmiş Milletler'in bir Komisyonu olan UNCITRAL ise, 1966 yılında

[307] Ersin, M.K., Karşılaştırmalı Hukukta Borcun İfa Edilmemesi, Ankara, 2007, s. 43-44.

kurulmuş olup ticari tahkim, milletlerarası satım ve milletlerarası ödemeler gibi alanlarda yeknesak bir hukuk düzeni oluşturmak amacıyla antlaşmalar hazırlayarak bu sayede ticaret engellerinin kalkmasını sağlamaya çalışmaktadır[308].

Daha önce de belirtildiği üzere, bu çalışmada ele alınan Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi de, bu uluslararası kuruluşlardan biri olan UNCITRAL tarafından hazırlanmıştır.

Sözleşmeler hukukunun yeknesaklaştırılmasına yönelik olarak hazırlanan ve çalışmamızın devamına konu olacak olan diğer uluslararası metinler ise, UNIDROIT'nın Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler (PICC) ve Avrupa Parlamentosu'nun desteğiyle oluşturulan Avrupa Sözleşmeler Hukukunun Genel İlkeleri (PECL) çalışmalarıdır.

II. MİLLETLERARASI TİCARİ SÖZLEŞMELERE İLİŞKİN UNIDROIT İLKELERİ (PICC) UYARINCA ALICININ HAKLARI

A. GENEL OLARAK

Uluslararası ticaret hukukunun uyumlaştırılmasına yönelik çabalar çerçevesinde gerçekleştirilen en önemli çalışmalardan biri, hiç şüphesiz UNIDROIT Komisyonu tarafından hazırlanıp yayınlanmış olan ***Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin Prensipler***[309]'dir.

---

[308] Atamer, (CISG), s. 15.

[309] Çalışmamızın devamında *"UNIDROIT İlkeleri"* veya *"PICC"* olarak anılacaktır.

UNIDROIT İlkeleri'nde yer verilen kurallar, "prensipler" biçiminde ortaya konmuş[310] olup, esasen uluslararası hukuk platformunda bağlayıcı niteliğe sahip bulunmamaktadır. Buna karşın, söz konusu hukuk metninde yer alan ilkelerin somut uyuşmazlıklara çözüm getirebilme özelliğinin mevcut olması ve uygulamada olumlu sonuçlar ortaya çıkarması sebebiyle, hukuk çevreleri tarafından genel olarak kabul görmektedir[311].

Bahsi geçen prensiplerin hazırlanması sırasında UNIDROIT'nın başlıca esin kaynağı, Viyana Satım Sözleşmesi olmuştur[312]. Bu bakımdan, çalışmamızın bu bölümünde UNIDROIT İlkeleri çerçevesinde, satım sözleşmesinin ihlali halinde alıcının hangi koşullarda hangi haklara sahip olacağı hususuna değinilmesinde fayda bulunmaktadır.

B. SATICININ SÖZLEŞMEYİ İHLAL ETMESİ

UNIDROIT İlkeleri, 7. bölüm kapsamında satıcının sözleşmeyi ihlal etmesine ilişkin hükümlere yer vermiş bulunmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki; bahsi geçen prensiplerde, sözleşmeye aykırılık halleri tek bir "ifa etmeme" kavramı altında toplanmıştır.

PICC m. 7.1.1 hükmü, ifa etmeme kavramının tanımını içermektedir. Buna göre; ifa etmeme, ayıplı ifa veya gecikmeli ifa halleri de dahil olmak üzere taraflardan

---

[310] Ersin, a.g.e., s. 111 vd.

[311] Rosett, A., Unification, Harmonization, Restatement,Codification, and Reform in International Commercial Law, 1992, s. 347.

[312] Orak, C.Ç., Milletlerarası Ticari Tahkim Bakımından Unidroit İlkeleri, Ankara, 2004, s. 87.

birinin, sözleşmeden doğan yükümlülüklerinden herhangi birinin yerine getirilmesinde başarısızlığa uğramasıdır [313] . Görüldüğü gibi, Viyana Satım Sözleşmesi'nde benimsenmiş olan yeknesak sözleşmeye aykırılık sistemi, UNIDROIT İlkeleri'nde de kabul edilmiştir[314].

UNIDROIT Prensipleri'nin 7.1.2. maddesinde ise, sözleşmenin ihlaline sebebiyet verilmesinin sonuçları düzenlenmiş olup, bu aykırılığa taraflardan birinin fiili veya ihmali ile sebep olması durumunda, artık sözleşme ihlaline dayanamayacağı öngörülmüştür.

Satım sözleşmesinde iki tarafın sözleşmesel yükümlülüklerini aynı anda ifa etmelerinin kararlaştırıldığı hallerde de, diğer tarafla aynı anda ifa etme yükümlülüğü altında olan taraflardan biri, karşı taraf ifa teklifinde bulunmadığı sürece kendi ifasını askıya alma imkanına sahiptir. Aynı şekilde, taraflardan birinin sözleşmeden doğan yükümlülüğünü, diğer tarafın ifasından sonra yerine getireceğinin kararlaştırıldığı hallerde ise, önce ifa etmekle yükümlü olan taraf ifasını yerine getirmediği sürece diğer taraf yine kendi ifasını askıya alabilecektir[315].

UNIDROIT İlkeleri'nin m. 7.1.4 hükmü, sözleşmesel yükümlülüğünü ifa etmemiş olan tarafın, bu ifa etmeme durumunu düzeltme imkanını ve bu imkanın

---

[313] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/404-chapter-7-non-performance-section-1-non-performance-in-general/1056-article-7-1-1-non-performance-defined

[314] Yeknesak sözleşmeye aykırılık anlayışının dünyaca kabul gördüğüne ilişkin olarak bkz. Basedow, J., Towards A Universal Doctrine of Breach of Contract: The Impact of the CISG, International Review of Law and Economics, 2005, s. 492.

[315] UNIDROIT İlkeleri m. 7.1.3.

koşullarını düzenlemektedir. Bahsi geçen madde[316] uyarınca, (a) ila (d) bentlerinde sayılan koşulların mevcut olması şartıyla, borcunu ifa etmeyen tarafın bu hususu düzeltmesi mümkündür. Buna göre, satıcının bu imkanını kullanabilmesi için;

a. Borcunu ifa etmeyen tarafın, ifaya ilişkin eksikliğin ne zaman ve nasıl giderileceğini derhal bildirmesi,

b. Mevcut koşullarda bu düzeltmenin uygun olması,

c. Alıcının düzeltmenin reddedilmesine ilişkin olarak hiçbir haklı menfaatinin bulunmaması,

d. Düzeltmenin gecikmeksizin gerçekleştirilmesi

gerekmektedir.

UNIDROIT İlkeleri kapsamında da, satıcının sözleşmeden doğan yükümlülüğünü ifa etmesinde gecikmesi durumunda, alıcının satıcıya ek süre verebileceği öngörülmüştür. (m. 7.1.5) Bu düzenleme, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 47. madde hükmünde düzenlenen *Nachfrist* kurumuna paralel nitelik taşımaktadır[317].

UNIDROIT İlkeleri'nin ifa etmemeye ilişkin maddeleri içerisinde yer alan bir diğer önemli hükmü ise, ***beklenmeyen hal*** kurumunu düzenleyen m. 7.1.7 [318] hükmüdür. Söz konusu madde uyarınca, sözleşmesel borcunu ifa etmeyen taraf, bu ifa etmeme halinin kendi kontrolü dışındaki bir sebepten kaynaklandığını kanıtlaması

---

[316] Bkz. http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/404-chapter-7-non-performance-section-1-non-performance-in-general/1053-article-7-1-4-cure-by-non-performing-party

[317] Ersin, a.g.e., s. 118.

[318] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/404-chapter-7-non-performance-section-1-non-performance-in-general/1050-article-7-1-7-force-majeure

durumunda sorumluluktan muaf tutulacaktır. Burada ayrıca, sözleşmeyi ihlal eden taraftan bu engeli sözleşmenin akdi sırasında göz önünde bulundurmasının veya bunun sonuçlarının üstesinden gelmesinin beklenememesi şartı aranmaktadır[319].

C. SÖZLEŞMENİN İHLALİ HALİNDE ALICININ HAKLARI

1. Aynen İfa Talebi:

Viyana Satım Sözleşmesi'ni kaynak alan UNIDROIT İlkeleri, onunla benzer bir sistemi benimseyerek sözleşmenin ayakta tutulmasını öngören ahde vefa ilkesini takip etmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda, satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi durumunda alıcının aynen ifayı talep etme hakkı olduğu hususu düzenleme konusu yapılmıştır.

UNIDROIT İlkeleri'nin m. 7.2.2 hükmü uyarınca, para borcundan başka bir borcun ifa edilmemesi durumunda, alıcı aynen ifa talep edebilme hakkına sahip bulunmaktadır[320]. Bu hüküm, Viyana Satım Sözleşmesi'nin aynen ifa talebini düzenleyen 46. madde hükmü ile benzerlik göstermektedir[321]. Burada zikredilen hükme göre, alıcının bu hakkının bazı istisnaları mevcuttur. Bu durumda;

- Edimin ifası fiilen veya kanunen imkansız ise,
- İfanın gerçekleştirilmesi, makul olmayan yük veya masraf gerektiriyorsa,

---

[319] Ersin, a.g.e., s. 119.

[320] Bkz. http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/417-chapter-7-non-performance-section-2-right-to-performance/1048-article-7-2-2-performance-of-non-monetary-obligation

[321] CISG uyarınca alıcının aynen ifa talep etme hakkı ile ilgili detaylı açıklama yukarıda yapılmıştır. Bkz. Dördüncü Kısım, s. 46 vd.

- Alıcı, makul olarak ifayı başka bir kaynaktan elde edebilecek durumdaysa,
- İfanın gerçekleştirilmesi şahsa sıkı sıkıya bağlı ise,
- Alıcı ihlali öğrendikten veya öğrenmesi gerektiği andan itibaren makul bir süre içerisinde aynen ifa talebinde bulunmazsa,

alıcı aynen ifa talep edemeyecektir.

2. Sözleşmenin Sona Erdirilmesi:

UNIDROIT İlkeleri kapsamında sözleşmenin satıcı tarafından ihlal edilmesi halinde alıcının sahip olduğu haklar bakımından belirlenen bir diğer imkan, sözleşmenin feshidir[322]. PICC m. 7.3.1 hükmü uyarınca, bir tarafın gerçekleştirdiği sözleşmeye aykırılık esaslı ise, diğer taraf sözleşmeyi feshedebilmektedir. Görüldüğü gibi, UNIDROIT İlkeleri'nde yer alan bu hüküm de Viyana Satım Sözleşmesi sistemi ile paralellik göstermekte olup, alıcıya tanınan sözleşmeyi sona erdirme imkanını, sözleşme ihlalinin esaslı olması şartına bağlamaktadır.

Yukarıda bahsi geçen hükmün 2. fıkrasında ise, esaslı ihlal durumlarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre;

a. Borçlunun öngörmediği veya makul olarak öngöremediği durumlar hariç olmak üzere, sözleşmenin ifa edilmemesinin diğer tarafı sözleşmeden beklediği menfaatten mahrum bırakması,

b. Sözleşmesel yükümlülüğün ifa edilmesinin sözleşmenin temelini oluşturması,

---

[322] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/405-chapter-7-non-performance-section-3-termination/1044-article-7-3-1-right-to-terminate-the-contract

c. İfa etmeme durumu, kasıtlı olarak veya ihmal sonucu ortaya çıkması,

d. Edimin ifa edilmemesi, diğer tarafa sözleşmenin ilerde ifa edilmeyeceğine yönelik haklı bir güven vermesi halinde, ifa etmeme durumu, esaslı nitelik taşımaktadır.

UNIDROIT İlkeleri'nin m. 7.3.3 hükmünde ise, sözleşmenin ifa edilmemesinin esaslı nitelik teşkil etmemesine karşın, sözleşmede belirlenen süre içerisinde taraflardan birinin edimini ifa etmeyeceğini açık bir şekilde beyan etmesi halinde de, diğer tarafın sözleşmeyi sona erdirme imkanına sahip olabileceği düzenlenmiştir.

PICC m. 7.3.5 hükmü uyarınca, sözleşmenin bu şekilde sona erdirilmesi ileriye dönük olarak hüküm ve sonuçlar doğurmakta olup, satım sözleşmesinin taraflarını sözleşmesel yükümlülüklerinden kurtarmaktadır[323].

Sözleşmesel yükümlülüklerden herhangi birinin esaslı surette ifa edilmemesi durumunda diğer tarafın sözleşmenin feshi imkanını kullanması, uğradığı zararlar sebebiyle tazminat talep etme hakkını ortadan kaldırmayacaktır. Nitekim PICC m. 7.3.5 / f. 2 hükmü de bu hususu açıkça düzenlemektedir.

Görüldüğü gibi, UNIDROIT İlkeleri kapsamında yer verilen sözleşmenin feshi kurumu, CISG hükümlerine benzer şekilde düzenlenmiş olup, bu imkanın sınırlı hallerde kullanılmasına izin verilmiştir. Ayrıca sözleşmenin bu imkanın kullanılması suretiyle sona erdirilmesi durumunda ortaya çıkacak hüküm ve sonuçlar bakımından da PICC, Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri ile paralellik göstermektedir[324].

---

[323] Ersin, a.g.e., s. 128.

[324] Viyana Satım Sözleşmesi uyarınca alıcının sözleşmeden dönme hakkına ilişkin olarak bkz. Dördüncü Kısım s. 76.

3. Tazminat Talebi:

UNIDROIT İlkeleri, Viyana Satım Sözleşmesi'nde olduğu gibi, taraflardan birinin sözleşmeden doğan yükümlülüğünü ifa etmemesi halinde diğer tarafa tazminat talep etme hakkı tanımaktadır.

PICC m. 7.1.4 hükmü, ifa etmeme durumundan zarar gören tarafın, tek başına veya diğer imkanların tamamlayıcısı olarak tazminat talep etmesinin mümkün olduğunu öngörmektedir. Bu noktada UNIDROIT İlkeleri, tazminatın talep edilebilmesi için, ihlalin asli veya tali nitelikte olması veya edimini ifa etmeyen tarafın kusurlu olması şartını da aramamaktadır.

PICC kapsamında, tazminat talep etme hakkına da birtakım sınırlamalar getirilmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda; beklenmeyen hal (*force majeure*) durumu ve sorumluluk anlaşmasının yapılmış olduğu hallerde, tazminat hakkı söz konusu olmayacaktır[325].

Prensip maddelerinde açıkça belirtildiği üzere, zarar gören tarafın tazminat talep etme hakkı, ifa etmeme neticesinde sahip olduğu diğer imkanlar ile beraber kullanılabilir niteliktedir.

UNIDROIT İlkeleri, diğer hukuki imkanlarda da olduğu gibi, tazminat talebine ilişkin düzenlemeler hususunda da Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerini örnek almış olup, benzer maddeler ihtiva etmektedir. Bu bağlamda, CISG sisteminde benimsenmiş olan tam tazmin ilkesi, illiyet bağının mevcudiyeti şartının aranması ve

[325] Ersin, a.g.e., s. 129, dn. 411.

tazminatın hesaplanması noktasında hem fiili zararın hem de yoksun kalınan kârın dikkate alınması hususları da PICC metnine dahil edilmiştir.

Sonuç olarak, çalışmanın bu bölümü kapsamında UNIDROIT İlkeleri ve PICC olarak anılan ***Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin Prensipler***, genel olarak ***Uluslararası Taşınır Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi***'nde yer alan temel ilkeleri benimsemiş olup, ticari satımlara ilişkin sözleşmeler bakımından menkul mal satımı sözleşmelerine uygulanan hükümlere benzeyen prensipler getirmiştir.

III. AVRUPA SÖZLEŞME HUKUKUNUN İLKELERİ (PECL) [326] UYARINCA ALICININ HAKLARI

A. GENEL OLARAK

Avrupa Sözleşme Hukukunun İlkeleri [327], Danimarkalı hukukçu Ole Lando başkanlığında oluşturulan bir Komisyon (Commission on European Conract Law) tarafından ve Avrupa Komisyonu'nun desteğiyle 14 yıllık bir çalışma neticesinde ortaya çıkarılmıştır[328].

Avrupa Sözleşme Hukukunun İlkeleri, temelde yalnızca Avrupa kapsamında yeknesak bir sözleşmeler hukuku oluşturma amacıyla hazırlanmış olmakla beraber,

---

[326] Bu ilkeler, bazı hukuk çevrelerince "Ole Lando İlkeleri" olarak da adlandırılmaktadır.

[327] Çalışmamızın devamında "PECL" olarak anılacaktır.

[328] Oğuz, A., Sözleşmeler Hukuku Alanında Hukukun Birleştirilmesi, Ankara, 2000, s. 34.

Viyana Satım Sözleşmesi ve UNIDROIT İlkeleri'nden büyük ölçüde etkilenmesi[329] ve bunlarla benzer hükümler getirmesi sebebiyle, uluslararası platformda hukukun uyumlaştırılması gayesine hizmet eden önemli metinlerden biri konumundadır. Bu yönüyle, sözleşmenin ihlali halinde alıcının haklarının kapsamını tespit etmek bakımından, bahsi geçen uluslararası hukuk metninin de çalışmamız ele alınması yararlı olacaktır.

B. SATICININ SÖZLEŞMEYİ İHLAL ETMESİ

Avrupa Sözleşme Hukukunun İlkeleri, CISG ve PICC metinlerinde yer alan hükümlere paralel bir biçimde, yeknesak bir sözleşmeye aykırılık sistemi benimsemiştir[330].

Sözleşmesel yükümlülüğün ifa edilmemesi ile ilgili olarak ise, PECL'nin 8. Bölümü kapsamında genel olarak ifa etmeme durumu ele alınmış bulunmaktadır. Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri m. 8:101 hükmü, bir tarafın sözleşmesel yükümlülüklerinden birini yerine getirmemesi ve bu durumun m. 8:108 hükmü uyarınca mazur görülememesi durumunda, diğer tarafın bu ilkelerin 9. Bölümü kapsamında öngörülen başvuru yollarından birini kullanabileceği hususunu düzenlemektedir.

---

[329] Meyer, O., The UNIDROIT Principles and Their Impact on European Private Law; Uniform Law Review, 2002, s. 1224 vd.

[330] Basedow, a.g.e., s. 492; Bonell, M.J., The UNIDROIT Principles Of International Commercial Contracts and The Principles of European Contract Law: Similar Rules for Same Purposes?, Uniform Law Review, 1996, s. 236 vd.

CISG ve PICC sistemlerinden esinlenilmiş olmasının bir sonucu olarak, görüldüğü üzere Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri de, asli ve tali yükümlülük ayrımı yapmaksızın sözleşmeye aykırılık durumlarını tek bir "ifa etmeme" çatısı altında toplamaktadır[331].

Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri m. 8:103 hükmü, sözleşmeye aykırılık hallerinin hangi durumlarda esaslı nitelik taşıyacağını belirlemektedir. Buna göre;

a. Sözleşmesel yükümlülüğün katı bir biçimde yerine getirilmesi, sözleşmenin özünü oluşturuyorsa,

b. Sözleşmeyi ihlal eden tarafın bundan doğan sonuçları öngöremediği durumlar hariç olmak üzere, edimin ifa edilmemesi karşı tarafı sözleşmeden beklediği menfaatten mahrum bırakıyorsa,

c. İfa etmeme durumu kasten gerçekleştirilmiş olup, diğer tarafa sözleşmenin ilerde de ifa edilmeyeceği yönünde bir düşünce veriyorsa,

sözleşmeden doğan yükümlülüğün ifa edilmemesi esaslılık teşkil etmektedir. Bu hallerde alıcı, 9. Bölüm'de kendisine tanınan özel başvuru yollarından ifanın düzeltilmesini veya yeterli bir teminat ödenmesini talep edebilmekte veya sözleşmeyi sona erdirebilmektedir[332].

Görüldüğü gibi, sözleşmeler hukukunda sıklıkla rastlanılan esaslı ihlal kurumu, Avrupa Sözleşme Hukukunun yeknesaklaştırılması gayesini taşıyan bu uluslararası hukuk metninde de karşımıza çıkmaktadır.

---

[331] Ersin, a.g.e., s. 136.

[332] Ersin, a.g.e., s. 137.

C. SÖZLEŞMENİN İHLALİ HALİNDE ALICININ HAKLARI

1. Aynen İfa Talebi[333]:

Diğer uluslararası metinlerde olduğu gibi, Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri'nde de, satıcı tarafından sözleşmesel yükümlülüğün ifa edilmemesi durumunda alıcıya tanınan imkanlar içerisinde aynen ifayı talep etme hakkı bulunmaktadır. Bu bağlamda, PECL metninde, para borcu ve parasal olmayan borç ayrımı yapılmıştır.

PECL m. 9:102 hükmü, konusu para olmayan borcun ifa edilmemesi hususunu düzenlemektedir. Bahsi geçen madde uyarınca alıcı, ayıbın giderilmesi hakkı da dahil olmak üzere aynen ifanın gerçekleştirilmesini talep edebilmektedir. Bununla beraber, burada da aynen ifa talebine bazı istisnalar getirilmiştir. Buna göre;

a. İfanın gerçekleştirilmesi hukuka aykırı veya imkansız ise[334],

b. İfanın gerçekleştirilmesi satıcı için makul olmayan bir çaba ve masrafa yol açacak nitelikte ise,

c. İfa şahsa bağlı bir hizmeti içeriyorsa,

d. Alıcı, elde edemediği ifayı başka bir kaynaktan makul şartlarla tahsis edebiliyorsa,

aynen ifanın talep edilmesi söz konusu olmayacaktır[335].

---

[333] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ole Lando; Beale, H., Principles of European Contract Law - Parts I&II, The Hague, 2000, s. 390 vd.

[334] Ole Lando; Beale, a.g.e.,, s. 394.

[335] Bkz. PECL Art. 9:102 / f. 2

Yukarıda açıklandığı üzere[336], CISG hükümlerinde alıcının makul bir süre içerisinde imkanlarından birini talep etmesi gerektiği düzenlenmiştir. Aynı şekilde Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri'nin m. 9:102 / f. 3 hükmü, sözleşmesel yükümlülüğün ifa edilmemesi sebebiyle zarar gören tarafın, bu durumu öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği andan itibaren makul bir süre içerisinde aynen ifayı talep etmemesi halinde bu hakkını kaybedeceği öngörülmektedir.

2. Sözleşmenin Sona Erdirilmesi:

Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri'nin 9:301 maddesi, sözleşmenin feshi talebi ile ilgili olarak esaslı ihlal kurumuna atıf yapmaktadır. Buna göre; sözleşmenin bu şekilde sona erdirilebilmesi için, ifa etmeme durumunun esaslı ihlal niteliği taşıması gerekmektedir.

Sözleşmenin esaslı surette ihlal edilmemiş olması durumunda ise, alıcı sözleşmesel yükümlülüklerinden herhangi birini henüz ifa etmemiş olan satıcıya m. 8:106 / f. 3 hükmünde düzenlenen ek süreyi tanıması ve bu sürenin sonunda satıcının ifayı gerçekleştirmemesi şartıyla sözleşmeyi sona erdirme imkanına sahip olmaktadır[337].

PECL kapsamında sözleşmenin sona erdirilebilmesi için, makul bir süre içerisinde fesih beyanında bulunulması gerekmektedir[338].

---

[336] Bkz. İkinci Kısım, s. 27.

[337] Ersin, a.g.e., s. 149.

[338] PECL Art. 9:303: *"Bir tarafın sözleşmeyi feshetme hakkı, diğer tarafa yapılacak olan ihbarla kullanılır."*

Sözleşmenin sona erdirilmesinin sonuçları da bahsi geçen bölümde hüküm altına alınmış bulunmaktadır. PECL m. 9:305 uyarınca, sözleşmenin feshedilmesi ile satım sözleşmesinin tarafları yükümlülüklerinden kurtulmaktadır.

Görüldüğü gibi, Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri, sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin kurallar bakımından da Viyana Satım Sözleşmesi ve UNIDROIT İlkeleri hükümlerine paralel olan bir sistem kurmuştur.

3. Bedel İndirimi Talebi:

Satıcı tarafından sözleşmenin ifa edilmemesi halinde, alıcıya Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri uyarınca satım bedeli üzerinden indirim talep edebilme imkanı tanınmıştır[339]. PECL m. 9:401 hükmü, alıcıya sözleşmeye uygun olmayan bir ifa teklifi yapılması ve kendisinin bu teklifi kabul etmesi durumunda, teklif anındaki ifa değeri ile o sırada yapılabilecek makul bir ifa teklifinin değeri arasındaki farkla orantılı olarak indirim talep edilebilmesini öngörmektedir[340].

4. Tazminat Talebi:

Common Law sistemlerinde, satım sözleşmesinin ihlali halinde genel ilke olarak benimsenen tazminat talep etme hakkı, Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri'nde de düzenleme alanı bulmuştur. PECL m. 9:501 hükmüne göre, taraflardan biri sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmezse, ifa etmeme hususunda kusuru olup olmadığı önem taşımaksızın, diğer taraf uğradığı zararlarının tazminini talep edebilmektedir. Bununla birlikte, akdi yükümlülüğünü ifa etmeyen satıcının,

[339] Bedelin indirilmesi talebi ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Ole Lando; Beale, a.g.e., s. 430 vd.

[340] Ersin, a.g.e., s. 152.

sözleşmenin kurulması sırasında bu zararların ortaya çıkacağını öngörmüş veya öngörebilecek durumda olması gerekmektedir.

Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri, tazminat talebine ilişkin olarak getirdiği düzenlemeler ile de CISG ve PICC sistemlerini takip etmekte olup, zarar miktarının hesaplanması hususu bakımından da bu metinlerdekilere benzer hükümler ihtiva etmektedir.

SONUÇ

Milletlerarası satım hukukunun yeknesaklaştırılmasına yönelik çalışmalar kapsamında başarılı sonuçlar ortaya çıkaran 11 Nisan 1980 tarihli Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler (Viyana) Antlaşması, Türk satım hukuku bakımından da tartışılmaz bir öneme sahip bulunmaktadır.

Viyana Satım Sözleşmesi, hem *common law* hem de *civil law* hukuk sistemlerinden esinlenilerek hazırlanmış olup, bu bağlamda yabancılık unsuru ihtiva eden menkul mal satımlarına uygulanan uluslararası niteliğe sahip önemli bir hukuk kaynağı statüsündedir.

CISG kapsamında, menkul mal satımı sözleşmelerinin ihlal edilmesi hususuyla ilgili olarak yeknesak bir sözleşmeye aykırılık sistemi benimsenmiş ve ihlalin türlerine ilişkin bir ayrım yapılmamış olmakla, Antlaşma metni *common law* hukuk çevrelerine yakınlaştırılmıştır.

Satıcı tarafından satım sözleşmesine aykırı hareket edilmesi neticesinde alıcı, CISG hükümleri uyarınca birtakım haklara sahip bulunmaktadır. Bu kapsamda alıcının aynen ifayı, ayıplı malın onarımını, malın yenisi ile değiştirilmesini, bedel üzerinden indirim yapılmasını talep etmesi, sözleşmeden dönmesi ve ayrıca bu imkanlarla beraber kullanılabilecek olan tazminat talep etme hakkını kullanması mümkündür.

Satım sözleşmesinin ihlali halinde alıcının sahip olduğu bu hukuki imkanlar, bu çalışma kapsamında detaylı olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Bu noktada ayrıca, uluslararası hukukun uyumlaştırılmasına yönelik başlıca çalışmalar arasında yer alan

UNIDROIT İlkeleri (PICC) ve Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri (PECL) hükümlerine de değinilmiştir.

Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) başta olmak üzere, bahsi geçen bu hukuki metinler, gerek Türkiye gerekse Avrupa Birliği ülkeleri açısından ciddi anlamda önem taşıyan milletlerarası nitelikte kaynaklar olup, uluslararası platformda mal satım hukukunun uyumlaştırılmasına da büyük ölçüde katkıda bulunmaktadırlar.

KAYNAKÇA*

Achilles, Wilhelm-Albrecht: **"Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen (CISG)"**, Berlin 2000.

Atamer, Yeşim M.: **"Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları"**, Beta Basım Yayın, İstanbul 2005. ***(CISG)***

Atamer, Yeşim M.: **"Birleşmiş Milletler Satım Hukukunun Uluslararası Uygulama Alanı"**, İstanbul Barosu Dergisi, 1995, C. 69.

Atamer, Yeşim M.: **"Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'ın İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış"**, Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Editör: Yeşim M. Atamer, 1. Baskı, İstanbul 2008. ***(İfa Engelleri)***

Aydın, İbrahim: **"11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi ve Türk Hukuku"**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

Ayhan, Hilal Lale: **"Birleşmiş Milletler Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu"**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, Ankara - Nisan 2011, s. 1-58.

* Birden fazla eseri olan yazarlara atıf yapılırken kullanılan kısaltmalar, parantez içinde gösterilmiştir.

Basedow, Jürgen: **"Towards A Universal Doctrine of Breach of Contract: The Impact of the CISG"**, International Review of Law and Economics**,** September 2005.

Baş, Ece: **"Satım Hukukunda Aynen İfa Talebinin Birincil Yaptırım Olması Sorunu (Specific Performance as Primary Remedy in Sales Law?)"**, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, İzmir 2013. http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/16-Ece-BA%C5%9E.pdf

Bergsten, Eric E. - Miller, Anthony J.: **"The Remedy of Reduction of Price"**, American Journal of Comparative Law, 1979, S. 27.

Bernstein, Herbert – Lookofsky, Joseph: **"Understanding the CISG in Europe : A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods"**, Kluwer Law International, Copenhagen 2003.

Bianca, C.M. - Bonell, M.J.: **"Commentary on the International Sales Law-The 1980 Vienna Sales Convention"**, Giuffré Milan 1987.

Blase, Friedrich - Höttler, Philipp: **"Claiming Damages of in Export Trade on recent Developments of Uniform Law, Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)"**, Pace International Law Review, 2006.

Bonell, Michael Joachim: **"The UNIDROIT Principles Of International Commercial Contracts and The Principles of European Contract Law: Similar Rules for Same Purposes?"**, Uniform Law Review, 1996, Vol.1.

Brand, Ronald A.: **"CISG Article 31: When Substantive Law Rules Affect Jurisdictional Results"**, Journal of Law and Commerce, S. 25, 2005-2006.

Bridge, Michael G.: **"The Nature and Consequences of Avoidance of the Contract Under the United Nations Convention on the International Sale of Goods"**, International Law Review of Wuhan University, S. 10, 2009.

Burrows, Andrew: **"Remedies for Torts and Breach of Contract"**, Oxford University Press, 2005.

Buz, Vedat: **"Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme"**, Yetkin Yayınları, Ankara 1998.

Corterier, André: **"A New Approach to Solving the Problem of the Interest Rate Under Article 78 CISG"**, International Trade and Business Law Annual, s. 5, 2000. http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/corterier.html#2

Çalışkan, Yusuf: **"Uluslararası Satım Hukukunda Kanunlar İhtilafı Meseleleri"**, Beta Yayınları, İstanbul 2014.

Çelikel, Aysel – Erdem, B. Bahadır: **"Milletlerarası Özel Hukuk"**, Beta Yayınları, İstanbul 2012.

Dayıoğlu, Yavuz: **"CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı"**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.

Enderlein, Fritz: **"Rights and Obligations of the Seller Under the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods"**, International Sale

of Goods: Dubrovnik Lectures, Editörler: Petar Sarcevic & Paul Volken, 1996, s. 133-201.

Erdem, H. Ercüment: **"Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Borcu"**, Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Editör: Yeşim M. Atamer, 1. Baskı, İstanbul 2008. ***(Teslim Borcu)***

Erdem, Ercüment: **"Uluslararası Mal Satışlarında 11 Nisan 1980 Tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Uygulama Alanı"**, Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008. ***(Milletlerarası Ticaret Hukuku ile İlgili Makaleler)***

Eren, Fikret: **"Borçlar Hukuku Genel Hükümler"**, Yetkin Yayınları, 19. Baskı, Ankara 2015.

Eren, Fikret: **"Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi"**, AÜHF Yayınları No: 361.

Ersin, Meryem Kübra: **"Karşılaştırmalı Hukukta Borcun İfa Edilmemesi"**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.

Felemegas, John: **"An International Approach to the Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law"**, Cambridge University Press, 2007.

Ferrari, Franco: **"Fundamental Breach of Contract under the UN Sales Convention"**, Journal of Law and Commerce, S. 25, 2006.

Flechtner, Harry M.: **"Article 79 of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) as Rorschach Test: The Homeward Trend and Exemption for Delivering Non-Conforming Goods"**, Pace International Law Review, s. 19, Spring 2007/1, s. 29-51; ***(Exemption for Delivering Non-Conforming Goods)***

Flechtner, Harry M.: **"Buyers' Remedies in General and Buyers' Performance – Oriented Remedies"**, Journal of Law and Commerce, S. 25, 2005-2006. ***(Buyers' Remedies)***

Flechtner, Harry M.: **"Malların Sözleşmeye Uygunluğu, Üçüncü Kişilerin Talepleri ve Alıcının İhlal Bildirimi"**, Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Editör: Yeşim M. Atamer, 1. Baskı, İstanbul 2008. ***(Malların Sözleşmeye Uygunluğu)***

Graffi, Leonardo: **"Case Law on the Concept of "Fundamental Breach" in the Vienna Sales Convention"**, International Business Law Journal, 2003, No. 3.

Gümüş, Mustafa Alper: **"Borçlar Hukuku Özel Hükümler"**, Cilt 1, İstanbul 2008.

Gündoğdu, Fatih: **"Birleşmiş Milletler Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Viyana Konvansiyonuna Göre İmkânsızlık ve Hukuki Sonuçları"**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.10, C.10, S.2, Temmuz 2011.

Henschel, René Franz: **"Conformity of Goods in International Sales"**, Forlaget Thomson A/S, Kopenhagen 2005.

Honnold, John O.: **"Uniform Law for International Sales Under the 1980 United Nations Convention"**, Fourth Edition, Wolters Klumer Law & Business, The Hague 2009.

Huber, Peter: **"CISG-Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları"** (Çev: Başak Başoğlu), Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Editör: Yeşim M. Atamer, 1. Baskı, İstanbul 2008.

Huber, Peter - Mullis, Alastair: **"The CISG : A New Textbook for Students and Practitioners"**, Sellier European Law Publishers, München, 2007.

Kastely, Amy H.: **"The Right to Require Performance in International Sales: Towards an International Interpretation of the Vienna Convention"**, Washington Law Review, 1988, S. 63.

Katz, Avery W.: **"Remedies for Breach of Contract Under The CISG"**, International Review of Law and Economics, 2006.

Koch, Robert: **"The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)"**, Pace Review of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), 1998.

Köroğlu, Belin: **"Milletlerarası Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi *(CISG)* Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma"**, GÜHFD C. XVII, 2013, S. 1-2.

Lando, Ole – Beale, Hugh: **"Principles of European Contract Law - Parts I&II"**, Kluwer Law International, The Hague 2000.

Lookofsky, Joseph M.: **"Understanding the CISG : A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for International Sale of Goods"**, Kluwer Law International, Copenhagen 2008.

Magnus, Ulrich: **"CISG Uyarınca Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma"**, Milletlerarası Satım Hukuku – Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Editör: Yeşim M. Atamer, İstanbul 2008. ***(Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma)***

Magnus, Ulrich: **"The Remedy of Avoidance of Contract Under CISG – General Remarks and Special Cases"**, Journal of Law and Commerce, S. 25, 2005-2006. ***(Remedy of Avoidance)***

Martinussen, Roald: **"Overview of International CISG Sales Law : Basic Contract Law According to the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)"**, Charleston, SC : BookSurge Publications, 2006.

Meyer, Olaf: **"The UNIDROIT Principles and Their Impact on European Private Law"**; Uniform Law Review, 2002, Vol.7.

Offermans, Jennifer: **"Damages Arising Out of a Cover Purchase within the Framework of Articles 74 to 77 CISG"**, Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration, S. 10, 1/2006.

Oğuz, Arzu: **"Sözleşmeler Hukuku Alanında Hukukun Birleştirilmesi"**, AÜHFD, C.49, S.1-4, 2000.

Orak, Cem Çağatay: **"Milletlerarası Ticari Tahkim Bakımından Unidroit İlkeleri"**, Ankara Barosu Dergisi, 2004-3, Ankara 2004.

Öz, Turgut: **"İsviçre Federal Mahkemesinin Sözleşmeden Dönmeye Ayni Etki Tanıyan İçtihadı Üzerine"**, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 20, İstanbul 1996.

Özkan, Ömer: **"Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar"**, Akademik Bakış - Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırgızistan 2004, S. 4, s. 1-49.

Özsunay, Ergun: **"1980 Tarihli 'Uluslararası Mal Satımı Sözleşmeleri Hakkında Viyana Anlaşması (CISG) ve Türk Teşebbüslerinin Taraf Olduğu Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Üzerindeki Yansımaları"**, İstanbul Barosu Dergisi, S. 78/3, 2004.

Pauly, Clemens: **"Concept of Fundamental Breach as an International Principle to Create Uniformity of Commercial Law"**, Journal of Law and Commerce, S. 19, 2000.

Piliounis, Peter A.: **"The Remedies of Specific Performance, Price Reduction and Additional Time (Nachfrist) Under the CISG: Are these worthwhile changes or additions to English Sales Law?"**, Pace International Law Review, Spring 2000.

Reisoğlu, Safa: **"Borçlar Hukuku Genel Hükümler"**, Beta Basım Yayım, İstanbul 2010.

Riznik, Peter: **"Article 77 CISG: Reasonableness of the Measures Undertaken to Mitigate the Loss"**, 2009.

Rosett, Arthur: **"Unification, Harmonization, Restatement,Codification, and Reform in International Commercial Law"**; American Journal of Comparative Law, S. 40, 1992.

Saidov, Djakhongir: **"Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods"**, Pace International Law Review, 2002, s. 307-377.

Schlechtriem, Peter: **"Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)"**, Oxford University Press, New York 2005.

Schlechtriem, Peter: **"Uniform Sales Law: The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods"**, Volume 9, (Editörler: Peter Doralt, Helmut H. Haschek), Vienna 1986.

Schlechtriem, Peter – Buttler, Petra: **"UN Law on International Sales: The UN Convention on the International Sale of Goods"**, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2009.

Schlechtriem, Peter – Schwenzer, Ingeborg: **"Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)"**, 1st. English Edition, Oxford 1998.

Schwenzer, Ingeborg – Fountoulakis, Christiana: **"International Sales Law"**, Routledge-Cavendish, 2007.

Serozan, Rona: **"Borçlar Hukuku Özel Bölüm"**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2006.

Serozan, Rona: **"CISG'a ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları"**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 70, S. 2.

Sert, Selin: **"Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları"**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

Staudinger, Julius von – Magnus, Ulrich: **"Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Wiener UN-Kaufrecht (CISG)"**, 1994.

Tandoğan, Haluk: **"Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri"**, Cilt I/1, 5. Bası, İstanbul 2008.

Tiryakioğlu, Bilgin: **"11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sözleşmenin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları ile İlişkisi"**, AÜHFD, S. 41, 1989-1990.

Toker, Ali Gümrah: **"11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Sözleşmesi) Uygulama Alanı"**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

Ulusu, Ayşe Elif: **"Milletlerarası Mal Satımına İlişkin BM Antlaşmasında ve Avrupa Borçlar Hukuku Prensiplerinde Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılmasında Öngörülebilirlik İlkesi"**, İstanbul 2011.

Welser, Rudolf - Welser, Irene (Çev. Ayça Akkayan Yıldırım): **"Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Sözleşmeye Aykırılığı Halinde Alıcının Başvurabileceği Hukuki İmkanlar"**,

http://www.iku.edu.tr/userfiles/20120425005438414.pdf

Winsor, Katrina: **"The Applicability of the CISG to Govern Sales of Commodity Type Goods"**, Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration, S. 10, 1/2010.

Zeller, Bruno: **"CISG and Unification of International Trade Law"**, Routledge-Cavendish, New York 2007.

Zevkliler, Aydın - Gökyayla, Emre: **"Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri"**, Ankara 2010.

Zeytin, Zafer: **"Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku"**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.

Web Siteleri:

http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/atamer.pdf

http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/flechtner7.html

http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik.html

http://www.cisg.law.pace.edu/

http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/404-chapter-7-non-performance-section-1-non-performance-in-general/1053-article-7-1-4-cure-by-non-performing-party

http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/404-chapter-7-non-performance-section-1-non-performance-in-general/1050-article-7-1-7-force-majeure

http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/405-chapter-7-non-performance-section-3-termination/1044-article-7-3-1-right-to-terminate-the-contract

http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/417-chapter-7-non-performance-section-2-right-to-performance/1048-article-7-2-2-performance-of-non-monetary-obligation

ÖZET

Uluslararası ticaretin son yıllarda önemli ölçüde gelişmesi ve farklı devletlerde mukim taraflar arasında çeşitli hukuki uyuşmazlıkların ortaya çıkması sebebiyle, satım sözleşmesinin zayıf tarafı olan alıcının satıcı karşısında korunması konusu önem kazanmıştır. Bu çalışmamızda, uluslararası satım hukukunun yeknesaklaştırılması çabalarının en önemli kaynaklarından biri olan Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) kapsamında satıcının, uluslararası mal satım sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerden herhangi birinin ihlal edilmesi halinde alıcının ileri sürebileceği taleplerin kapsamı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, satım sözleşmesinin kuşkusuz güçlü tarafı olan satıcı tarafından sözleşmeye aykırı hareket edilmesi durumunda alıcının korunmasına yönelik düzenlemelerin kapsamının ve sınırlarının tespit edilmesidir. Satıcı tarafından sözleşmenin ihlal edilmesi halinde alıcının sahip olduğu hukuki imkânlar bakımından, Türk Borçlar Kanunu'ndaki düzenlemeler ile birlikte, uluslararası hukukun yeknesaklaştırılmasına yönelik diğer başlıca kaynaklar olan UNIDROIT İlkeleri (PICC) ve Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri (PECL) hükümleri de incelenmiştir.

ABSTRACT

The significant development of international trade in recent years together with the emergence of various legal disputes between parties domiciled in different states have gained importance to the issue of the protection of buyer as the weak party of the contract of sale against seller. In this study, the obligations of seller and the scope of buyer's remedies in case of the breach of contract, under Vienna Sales Convention (CISG), one of the most important sources of unification efforts for international sales law, have been tried to be revealed. In this context, the aim of this study is to identify the scope and borders of the legal regulations directed to protect the buyer in case the seller, being undoubtedly the strong party of the contract of sale, violates any of the contractual obligations. In regard to buyer's remedies in case of the contract is violated by seller, the provisions of Turkish Code of Obligations together with the other major sources for the unification of international law, UNIDROIT Principles (PICC) and the Principles of European Contract Law (PECL), have also been examined.